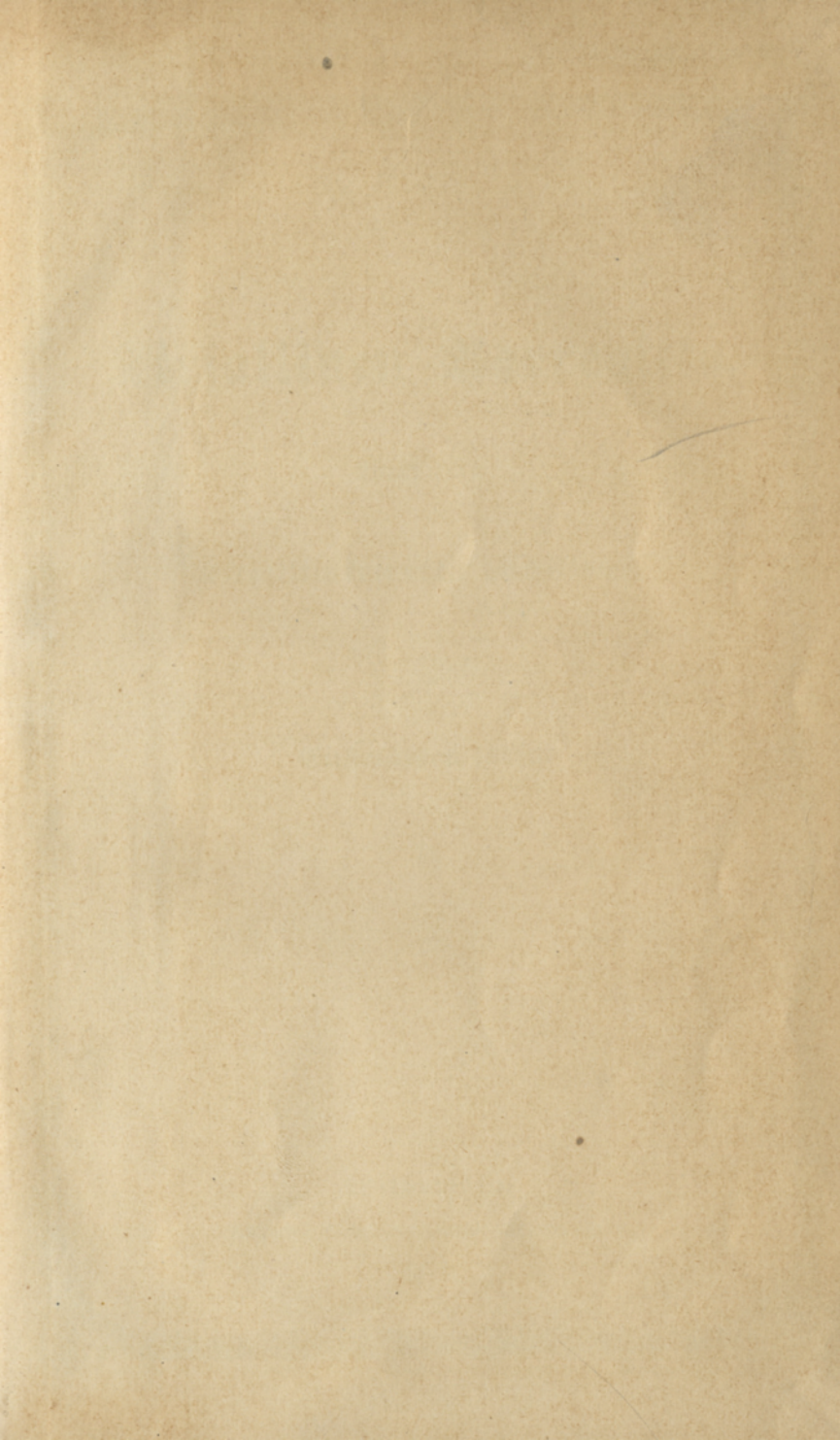
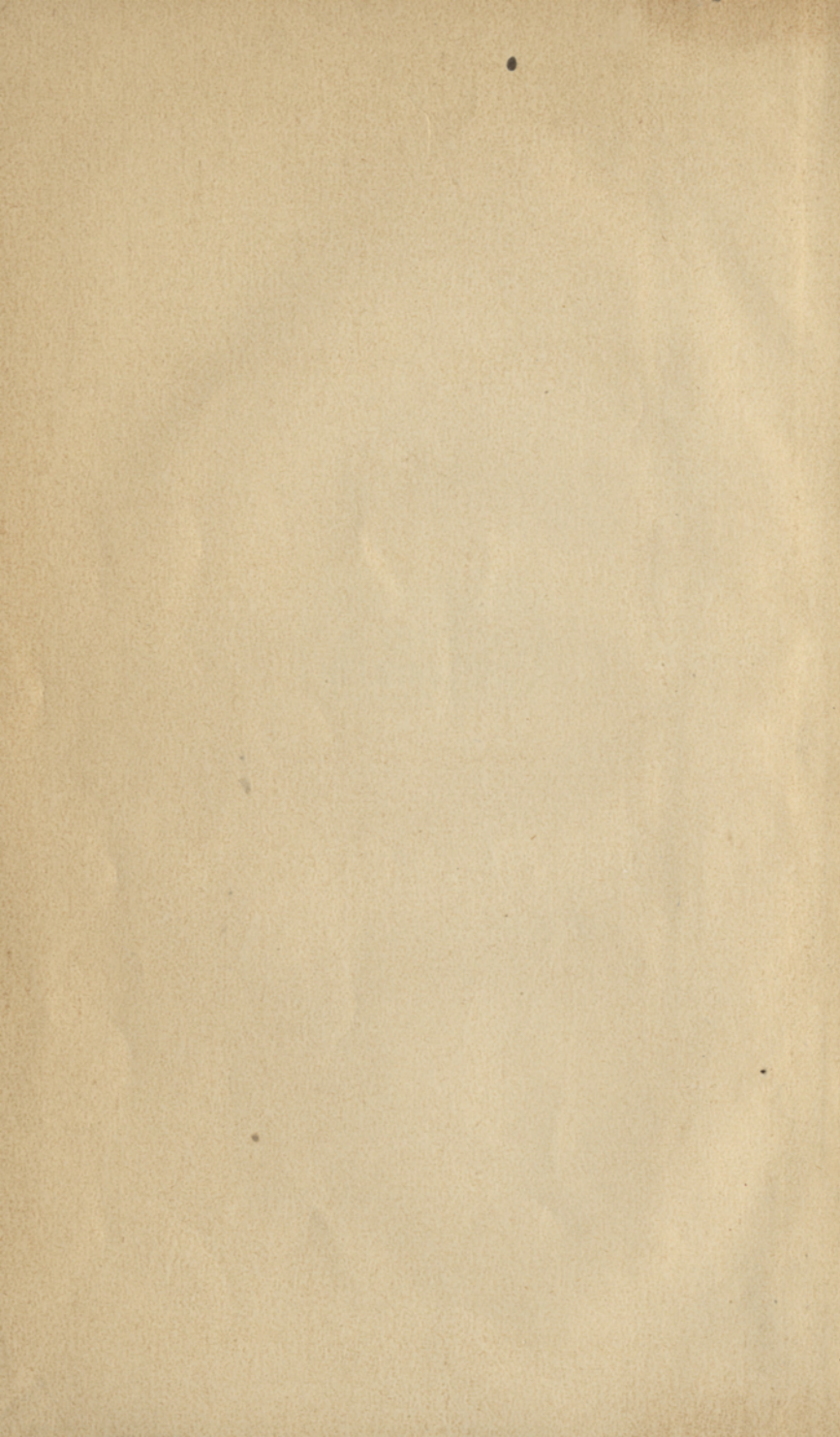

UNIV. BIBLIOTH.
* 1907 *
HELSINGFORS

319. IV
318. II. 44.

Kirjallinen Narreaitta.

Wiipurin

Kirjallisuusseuran toimittama.

Ensimmäinen jaksso.

I.

Wiipurissa,

Wiipurin Kirjallisuusseuran kustannuksella.

1869.

Kirjallinen Harveitta.

1. Mitä on kirjallisuus ja mikä sen tarkoitus?	1-10
2. Kirjallisuuden historia ja sen kehitys Suomessa	11-25
3. Mitä on kirjallisuuden historia?	26-35
4. Kirjallisuuden historia Suomessa	36-45
5. Kirjallisuuden historia Suomessa	46-55
6. Suomen Kirjallisuusseuran toimittama.	56-65
7. Kirjallisuuden historia Suomessa	66-75
8. Kirjallisuuden historia Suomessa	76-85
9. Kirjallisuuden historia Suomessa	86-95
10. Kirjallisuuden historia Suomessa	96-105

Ensimmäinen jaksso.

I.

Wiipurissa,

painettu N. A. Zilliacus'en kirjapainosssa, 1869.

Wiipurin Kirjallisuusseuran kustannuksella.

Arjalainen Kuvalehti.

1858

Arjalainen Kuvalehti. Toimittaja: R. Renvald.

Ensimmäinen julkaisu.

I.

Hiljainen

toimittaja R. Renvald. Helsingin kirjainpöytä, 1858.

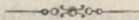
Hiljainen Kuvalehti. Toimittaja: R. Renvald.

Sisältö.

	Siv.	
1. Miten on suurempi ajallinen onni maahamme saatawa?	1—14.	R. P.
2. Rufous seurakunnassa ja jumalanpalveluksessa . . .	15—36.	"
3. Mitä luonnontiede ilmoittaa maailman synnystä?	37—47.	"
4. Tiamantin elämäkerta	48—61.	"
5. Marjatta, hänen poikansa ja Väinämöinen	62—74.	"
6. Suomen ja ruotsin kielet koulussa	75—99.	"
7. Muutamia sanoja Juwan pitäjästä	100—107.	Juni
8. Aaron Siisak	108—120.	J. S.
9. Sananlaskullisia lauseita	120—121.	
10. Kaituja Suomen saloilta	122—124.	R. P.

Painowirheitä.

- Siv. 57 r. 3 ylh. ja siv. 58 r. 19 ylh. seisoo Kotinoor; lue Kohinoor.
 " 61 r. 4 ylh. manitsee; lue mainitsee.
 " 71 r. 25 ylh. waitutufjestansa; lue ja waitutufjestansa.
 " 77 r. 11 alh. katjottawa; lue katjowa.

Sisältö.

1—14	1. Mitä on suurempi osallisuus omiin maksamiin kassaan?	10
15—36	2. Mitä seurustusta ja jumalanpalvelusta?	9
37—47	3. Mitä luonnollista hyönteistä meidän kassasta?	8
48—61	4. Luonnollista eläimistöä.	7
62—74	5. Mitä kassaan kassan ja kassan.	6
75—90	6. Suomen ja ruotsin kassat.	5
100—107	7. Suomen kassan kassat.	4
108—120	8. Suomen kassat.	3
121—124	9. Suomen kassat.	2
125—128	10. Suomen kassat.	1

Sitä kuusta kuuleminen, jonka juuressa asunto.

Suomal. Sananl.

Seinäkivillä.

67 r. 3 p. ja 68 r. 19 p. kassat; see kassat.
 61 r. 4 p. kassat; see kassat.
 71 r. 25 p. kassat; see ja kassat.
 77 r. 11 p. kassat; see kassat.

Miten on suurempi ajallinen onni maahamme saatava?

Marreaitan toimitus ei ole luullut ensi kerralla woi-
wansa lukijoitansa lähestyä paremmalla kysymyksellä kuin
tällä: miten on suurempi ajallinen onni maahamme saatava?
Tämä kysymys on painawasta arvosta kaikille, jotka isän-
maatamme rakastawat ei ainoastaan hetkellisten tunteiden
yllätyksestä, waan työllä ja totuudella, jotka eivät ole sil-
mänräpäyksen tuotteita, waan tarfoittawat pitempää pysy-
wäisyyttä ja yleisempää hedelmällisyyttä. Ajallisen onnen
ei olewan maasfamme warsin yleisen eikä tyydyttäväisen,
myöntää jokainen. Köyhyyttä ja kurjuutta tawataan niis-
säkin maamme osissa, joissa kansan siwistykseen kanta ja ti-
laisuus ansioihin antaisi syytä uskoa maallista onnellisuutta
kylkiksi löytywän.

Mitä nyt mainittuun kysymykseen likemmin tulee, niin
siihen kuullaan aiwan monen wastaawan näin: kunkin kan-
san ajallinenkin onni riippuu eroittamattomasti siinä löyty-
wästä yksityisestä ja yleisestä Jumalanpelwosta. Ja niin
todella onkin: Jumalanpelko, totinen jumaluus, on fieltä-
mättä jokaisen ihmisen, jokaisen kansan, jokaisen waltakun-
nan wahwin tuki ja parain tawara. Jos siis tämän tuen
ja tawaran antaminen olisi meidän wallasfamme, niin me
yhät, ahtaisimme Marreaittamme täyteen Jumalanpelkoa ja
huutaisimme kaikille: tulkaatte tänne — täältä saatte, mitä
ajalliseksi jo ijanikaikiseksi onneksenne tarwitsette!

Jumalanpelko — mitä se on? Oletko, lukijani, sitä
ajatellut? Arwattawasti olet sen tehnyt, ja siitä olet tul-
lut tietämään Jumalanpelwon ei olewan minkäänlaisista ulko-

naista tavaraa, jota toinen ihminen woipi toiselle antaa. Jumalanpelkoa ei myöskään saateta lain tahti muun pakoituksen kautta mihinkään maahan istuttaa. Korkeinta mitä toinen ihminen saattaa tämän suhteen toiselle antaa ja wai- kuttaa, on walaistusta Jumalan armosta ja neuvoja au- tuuden kalliista asiasta. Mutta tämä on likimäisesti pa- piston toimi ja sen tehtävä. Sen ohessa woivat tosin muutkin percesjäsijä, kotityläsjäsijä ja seurakunnasjansa neuvoilla ja esikuwalla kartuttaa jumalanpelkoa, joka hy- win jointuukin uskonnon käsityksen kansja yhteen ewangelis- luterilaisessa kirkossa, joka katsoo kaikkia jäseniänsä kuulu- wiksi hengelliseen papisäätyyn. Tunnettu onkin, kuinka paljon moni totinen ja harras kristitty tämän suhteen on maassamme wai kuttanut. Meillä löytyy myös ei suinkaan warsin wähäinen hengellinen kirjallisuus, josta autuuttansa etsiwät sielut saawat neuvoja ja lohduitusta. Pääasia on siis waan se, että jokainen wapaatahdoisesti käyttää hyväk- sensä kirkon armowälitappaleita ja niinmuodoin omistaa it- sellensä Jumalan armolahjoja. Mutta tämä on sijimmästi meidän Herramme ja jokaisen oma asia, juuri sentähden ettei kukaan woie Jumalanpelkoa eikä autuutta toiselle antaa. Mutta myöskin muulla tavalla voidaan kansan ajal- lista onnea auttaa ja kartuttaa. Kokemus todistaa että siihen owat totisen Jumalanpelwon perästä suurempi wa- listus ja työnwureys parainmat keinot. Näitä siis — wa- listusta ja työnwureyttä — pitäisi maahamme kaikin tavoin kylwettämän ja lewitettämän. Sanottakoon nimittäin mitä tahtonja — totuutena se pysyy, ettei Suomen kansalla ole lä- heskään vielä niin paljo walistusta, jota ajallisen onnen saamiseksi ja sen ylläpitämiseksi tarwitaan. Näitä kyllä löy- tyy meidänki maassamme, yksin oppineitakin, jotka luulewat walistuksen käywän liian suureksi ja semmoisena enemmin wahingoittawan kuin hyödyttämän, ja juuri sentähden olenne tässä ottaneet tämän muuten aiwan selwän aineen katse- lawaksi.

Walistus wahingoittaisi?! Kuinka se olisi mahdollista! Kuta selkeämpi ulkoinainen päivänwalo on, sitä paremmin-

han jokainen saattaa töitänsä toimittaa. Näin on myös sisällisen valistuksen, tiedon valon, laita. Jos se joloin tahti jossakussa osoitaisi wahingolliseksi, niin siihen ei suinkaan ole liiallinen, vaan päin vastoin puuttuva valo syypäänä, tahti se ei ole silloin oikeata valoa, tahti on sitä silloin väärin käytetty. Jokainen ymmärtää kynttilän pöydällä ja tulen uunissa niitä väärinkäyttäessä wahingoittawan; mutta kukaan ei tahdo sentähden olla näitä paitse. Niwan samallinen on myös hengellisen valon laita. Oikea valistus auttaa meitä selkeämmin näkemään ja käsittämään niin ajallisia kuin ijanlaitteisia totuuksia. Se ei milläkään tavalla wahingoita eikä tee ketään pöyhkeäksi. Päin vastoin se tuottaa totisen nöyryyden, sillä se opettaa meitä ymmärtämään sen totuuden, että kuta enemmän opinme, sitä enemmän havoitsemme meillä yhä waan vielä olewan oppimista. Samoin kuin auringon valo on ääretön, niin owat tieto ja valistus myöskin ääretömät. Wiisas mies wanhasja Kreikan maassa lausui suurimman wiisautensa olewan siinä, että ymmärsi tietonsa wailliseksi. Se on aina selwä merkki ihmisten tuhuudesta ja vähätietoisuudesta, kun kerskaawat tuntewansa, niinkuin muinoin Joukahainen, kaisen maailman wiisauden. Silloin pitäisi aina olla saapuilla waka wanha Wainämöinen, joka semmoiset laihat pojat Lappalaiset laulaisi suohon suoniwyöstä, kankahasen kinaloista. Näillä tämmöisillä Lappalaisilla on myöskin tapana ei koskaan suwaita kuulla toisten mielipiteitä eli wastalauseita, sillä he owat pikiintyneet omaan vähään tietoonsa ja omaanrakkauteensa. Kummallisesti kyllä tavataan Suomenmaan koulumiehiäkin, jotka owat joutuneet tämmöiseen surkuteltawaan mielentilaan yleisen siwistykseen tärkeässä asiassa ja sen lewittämisesjä kansalle. Heillä ei löytywän itsellänsä totista walistusta, on aiwan selkeä. Kellä totista walistusta on, se ei unohda milloinkaan ensiksi tutkimasta kaikkia, siten eroittaaksensa wäärän oikeasta ja pitääksensä mitä hyvää on.

Edelliset lauseet tuntunewat ehkä lukijalle vähän lapsellisilta. Mutta aika on vielä semmoinen armaassa isän-

maasjamme, että yleisiä totuuksia pitää yhtenään esillä pitämällä ja puolustaman. Sentähden jatkamme vielä ja lausumme: kun valistus nyt on ja kaikkina aikoina on olewa niin tärkeä, että siitä riippuu ajallinen onnellisuutemme, niin jokaisen welvollisuus on sitä ahkeroida. Hallituksen, waltiosäätyjen, kunnallislautakuntain ja kuntahallitusten, oppineiden ja oppimattomien, pappien ja seurakuntain jäsenten pitää valistuksen työssä olla yksin neuvoim yhteisestä tummasta ja uutteruudesta. Uusia kouluja pitää perustettaman, wanhoja parannettaman, ei sentähden että niissä lapsille ja nuorisolle opetettaisiin turhia taitoja ja harjoitettaisiin vähäpätöisiä temppuja ajan wietoksi ja ajan kulufsi, waan sentähden että kansa oppisi oikein ja terveellisesti ajattelemaan, puhumaan, kirjoittamaan, lukua laskemaan, Sumalaa ja itseänsä tuntemaan, sekä iänmaata rakastamaan. Kouluissa on siweydellinen kaswatus, hengen kehittämisen, olewa pääasiana ja opetus käytettämän sen wälkappaleeksi. Jos kouluissa opetus pidetään pääasiana, kaswatetaan lapsia ja nuorisoa willakoiran kaltaisiksi, jotka osaawat temppuja tehdä, waan eiwät osaa taitawasti ajatella. Opetus on kaswatuksen wälkappale pereesjäkin, waikka omituisessa muodossa. Wälkappaleena sen pitää olla koulussakin, mutta järjellisen ja taidollisen. Niinkuin koko elämä on ihmiselle kaswatusta, niin ei koulunkaan pidä tästä yleisestä tarkoituksesta poiketa, waan kaswattaa oppilaitansa elämälle, iloksi ja hyödyksi niin ajassa kuin ijanlaskijuuressa.

Mutta siinä ei ole kylläksi, että waan lapsia ja nuoria opetetaan. Myöskin taitamattomia wanhempia ihmisiä pitää tiedon ja valistuksen tielle ohjattaman ja kerättämän. Dämmöisiä taitamattomia raukkoja löytyy maalla ja kaupungeissa paljo. Heitä sijnneen ja sikiävän huolimattomasta lasten kaswatuksesta, on tunnettu asia. Semmoisia fin esimerkkejä löytyy, että äitien ja isien kowuus ja raa kuus warta wästen ajawat lapsiansa hengellisen ja maallisen kuujuuden poluille. Niinpä sattui muutamassa seurakunnassa että äiti wihastuneena potkasi paitasillaan olewaa noin 8 wuoden

wanhaa poikaansa ja kiroten ajoi sillä kyhdillä ulos tuwasta talvipakkaseen. Tällä äidin kirouksella oli seurauksena, ettei poikaa sen kowemmin kuulunut eikä näkynyt kotiin. Hän kuljeskeli kylistä kyliin, kunnes seurakunnan uusi kirkkoherra, kirkonkirjoista nähden sen nimisen olennon pitävän hengisissä löytymän, koskei häntä kuolleeksi ollut merkitty, tiedustelemalla saikin kadonneen pojan ilmi. Silloin oli hän yli 60 vuoden wanha, lukua taitamaton, ripillä käymätöin. Joskokin tämmöisiä surullisia esimerkkejä ei warsin paljo löydy, tawataan kuitenkin taitamattomia kyliin kylliksi joka seurakunnassa. Eloa on sentähden paljo, kun waan työmiehiä saataisiin tarpeeksi asti, jotka tahtoisiwat isänmaan alttarille uhrata huolenpitoansa, aikaansa ja waiwaansa, katsomatta, jos siitä wuotaa muuta palkkaa kuin minkä hyvä omatieto antaa hyvästä työstä. Ja minkätähden Suomessa ei tämmöisiä työmiehiä saataisi, koska niitä on saatu muuallakin, esim. Danskassa ja Norjassa. Myöskin meillä on ollut tyszymys tämmöisestä kansan opetuksesta ja kaswatuksesta, joka suorastaan koskisi wanhempia sukua: pääasia on ettei tämä hyvä harrastus kapalosjansa raukeisi tyhjäksi, niinkuin monta muuta hyvää yritystä on Suomessa tehnyt. Papit, koulunopettajat ja yliopistolaiset woiwat tässä paljon waiwuttaa suulla ja kynällä, itsekin piirissjansa. Myöskin muut saattawat joutohetkillä lepopäiwinä syys- ja talwi-iltoina olla awuliset walon jakamisessa ympärilljansa. Ja miksikä ei tätä jokainen tekiji, jolla siihen on kykyä, ja joka todella isänmaatansa rakastaa. Tämmöinen opetus ja kaswatus ei tosin woi olla kaikin puolin niin täydellistä kuin toiwottawa olisi. Mutta parempi jotakin kuin ei mitäkään, ja kuinka moni eikö joko ristissä käsin ja tuppisuuna eli kewytmielillä jaarituksilla wietä aikaansa, waiikka hänellä olisi tilaisuutta walaisewilla puheilla huwittaa ja siwistää lähimäijjansa seuruuselämän moninajisissa keskuuksissa.

Toinen keino suuremman ajallisen onnen saawuttamiseksi maassamme on, niinkuin jo wiittasimme, parempi työnwureys. Jos luomme silmämme raakojen kansojen elä-

mään, niin heillä ei löydy työnwireyttä enempää kuin minkä jokapäiväiseksi elatukseksensa tarvitsewat; muun ajan he maakaawat. Näin eivät tekisi, jos heillä olisi walistusta. Näinmät kaikki walistus ja työnwireys owatki aiwan liikesesti toisiinsa sidottuina. Työn taitawaan ja hedelmälliseen käyttämiseen ja toimittamiseen tarvitaan walistusta. Mutta kuta hedelmällisempi ja tuottawampi työmmä on, sitä enemmän karttuu meille waroja walistuksen saamiseksi. Wireydellä tuotetut waramme woinne osaksi käyttää myös kirjain ja sanomalehtien ostoksi ja tilaamiseksi. Myöskin ope-
tusta saatanne wireytemme kautta hankkia itsellemme ja lapsillemme. Mutta wireyttä tämän sanan laweimmassa merkityksessä puututaan maassamme sangen paljo. Tällä emme tahdo syyttää Suomen kansan wiettäwän pitkin vuotta aikaansa laiskuydesä. Wanjaksoja löytyy, joina kansan täytyy olla hywin ahkeran ja wireän. Mutta tämä täytymys on enemmän luonnon pakoittama tarwis kuin walistuneen mielen synnyttämä. Ulkonaisen luonnon wallasta ei suinkaan ihminen milloinkaan peräti pääse. Mutta walistunut ihminen ei ole wireä luonnon waatimuksesta, waan ajattelewan mielenlaadun pakoituksesta. Ja tässä on juuri eroitus raan ja siwistyneen ihmisen wireyden välillä. Eroitus ei ole kuitenkaan tässä ainoastansa; siwistynyt ihminen tekee kaikkia, mihin hän on harjaantunut, paremmin ja taitawammasti kuin raaka.

Maanwiljelys on ja tulee luultawasti aina olemaan pääelinkeino Suomessa. Sitä on koetettu kyllä edistyttää maanwiljelyskoulujen ja maawiljelyskokousten kautta. Mutta sangen paljo on sen edelleen auttamisessa vielä tekemistä. Walistuneemmalla ymmärryksellä ja wireämmällä huolella hoidettuna tuottaisi maanwiljelys warmaan puolta enemmän tuloja kuin minkä se nykyään tekee taitamattomuuden ja huolettomuuden tähden. Paljo sojita ja muuta wiljelykseen kelpaawaa maata odottaa lapia, kuoffaa ja auraa. Maanwiljelyskalut owat useimmissa paikoissa aiwan huonot ja kehnot. Metsän hoito on niin surkealla kannalla, että sitä haaskataan miespolwesta miespolween, niin että tulewat

juvat, jos tätä haaskausta ei estetä, jäävät puuttomiksi omafsikin tarpeeksensa. Tukki ja hirsimetsiä määrännetään, kun niitä on puuttuvain kulkuneuvoin tähden mahdotoin saada esille sahoihin ja ulkomaille wietäwiksi.

Tehtaiden teollisuutta on maassamme autettu pankkilainoilla enemmän kuin kohtuus ja wiisaus olisi waatinut. Ulkomaiden työmiehiä on niihin tuotettu sen sijaan että hyödyllisempi ja hedelmällisempi olisi ollut lähettää oman maan nuorukaisia ja miehiä ulkomaille oppimaan ja sillä tavoin pereyttää teollistaitoa kotomaahan. Meillä on joka paikassa soweliaita wesiputouksia, joissa tehtaita voidaan käyttää. Näitä puuttuessa täytyy ulkomaalaisen käyttää höyryä, koneita ja kivihiiliä, jotka tehtaiden liikkeesen ovat kalliita. Ollellinen ei ole se waatimus, että omassa maassa saataisiin tehdyiksi useimmat ne tarwistuotteet, joilla ulkoma nyt kiskoo rahaa Suomesta. Tullin tiliteoista nähdään waatteemme maksawan meille miljoniamarkkoja. Karttunihuiwit, Saksan riepurepäleet, maksawat satoja tuhansiamarkkoja. Meillä on kalaisia järviä ja koskia, mutta me syömmekäikellaisista ulkomaan kalaa suurien summien edestä.

Kotiteollisuus on erittäin merkittäwä. Tätä on viimeisinä vuosina ruwettu enemmän tarkastamaan ja auttamaan kuin ennen. Ratowuodet ja köyhyys siihen opetti. Mutta se seura, joka niin innokkaasti otti kotiteollisuuden turwiinsa, näkyy pysähtyneen kotimaiseksi kauppayhtiöksi. Tämä woi olla hyvä kyllä; mutta seuran toimi saisi ylettyä myöskin ahkeruimisiin saada kotiteollisuutta parannetuksi. Monessa paikassa, esim. Wiipurin läänissä, owat kaikellaiset puuastiat ja kalut huonot ja törkeätekoiiset. Ne eiwät ulkomaille kelpaa muualle kuin itä-Suomesta Wenäjälle, joka muun muassa ostaa esim. paljon Wiipurin lääniläisten kookkaita ja rumia puurekiä. Maimitun seuran pitäisi toimittaa teollisuuden näyttelöitä ja asettaa niihin esille hywiä ja siemiä mallia kotiteollisuuden esikuwiksi. Erittäin pitäisi huomioon otettaman rauta- ja waskiteokset, joissa Suomen kansa on wanhastaan osoittanut näppäryyttä ja taitoa.

Suomen maan muinoinset linnat ovat näkyväisenä muistutuksena elämän katoowaisuudesta ja muuttuwaisuudesta. Nämät olivat ennen siviistyksen pääpaikkoja maassamme; niistä puolustettiin kristillisyyttä ja Suomen kansan itseisyyttä ja vapautta. Näiden edestä wuodatettu weri on kuivettunut, silloisten ihmisten huokaukset, waiwat ja rasitukset ovat lakanneet. Linnat ovat muuttuneet niiden onnettomain suojeleuspaikoiksi, jotka suuremmaksi osaksi laiminlyödyin kaswatuksen ja walistuksen puutteesta ovat joutuneet pahuuden ja rikosten kauhistawille teille. Näitä rangaistuslaitoksia muutetaan ja parannetaan nyt ajanmukaisemmiksi; kurituksen ja rangaistuksen ei niissä enää pitäisi olla pääasiana, waan parannuksen. Erityinen seura on tätä warten näiden uusien hankkeiden rinnalla tullut toimeen. Tämä on epäilemättä kaikki hyvä. Mutta meidän aikamme ihmisystävyyys woipi helposti syrjähtyä harkateille. Wanfilaitokset tulewat uuden kaawan ja tarkoituksen mukaan olemaan sangen kalliit. Jos asia on warma: parempi ja hedelmällisempi olisi käyttää osa wanfilaitoksiin menemiä rahoja walistuksen ja työnwureyden edistämiseksi. Rokemus todistaa suurten rikosten vähentyvän samassa määräsä kuin walistus nousee. Tätä vielä moni epäilee, ja myöntää täytyy kaitissa maisa löytyvän semmoisia, jotka saatuanja hyvän koti- ja koulukaswatuksen ovat langenneet törkeihin rikoksiin. Mutta nämät ovat katsottawat satunnaisiksi poikkeuksiksi yleisestä ohjeesta; ne todistawat myös synnin ja pahuuden sijällisesti löytyvän walistuneesjakin ihmisessä. Siweellinen riita ja kilwoitus hyvän ja pahan välillä, perijurellisesti uskossa sowittu ja woitettu, ei lopu feltäkään enmentun haudan partaalla. Mutta walistus ei ainoastaan anna sowelaita aseita pahan woittamiseksi, waan se teroittaa ja ylläpitää näitä aseita tarpeen tullessa. Si mikään säästäwäisyys waltiowarain hoidannossa ole hullumpi ja wäärenpi kuin itaruus antaa rahoja koulu- ja kaswatuslaitoksiin. Mitä waltio näiden suhteen säästää, sen se saa monin terroin maksaa muille haaroille, niinkuin esim. wanfilaitoksiin, joiden asujamet ovat niihin tulleet

juuri laiminlyödyn kasvatuksen tähden. Tällä emme ole kuitenkään tahtoneet janoa valistuksen asiaan Suomessa ei mitäkään tähän asti tehdyksi. Paljo on tosin tehty, mutta enemmin olisi voitu ja voitaisiin tehdä. Talonpoikaisen kansan valistukseen on vasta viimeisenä vuosikymmenenä yleisemmästi ryhdytty. Kansa itse ei jokapaikassa oikein ymmärrä koko valistuksen juonta ja tarkoitusta. Tämä ei juuri kumma olekaan, sillä oikeita kansakouluja ei Suomessa ole kauan löytynyt, eikä niiden hedelmät ole vielä ennättäneet kowin näkyviin tulla. Mutta kummallisempi on tavata semmoisia oppineita herrasmiehiä, jotka ovat ihan vasten ajanmukaista kansan valistusta. Semmoisen wastustamisen sijimmästi tulewan osittain ajattelemattomuudesta, osittain tyhmyydestä, on kyllä nyödytettävä. Mutta ken vähänkin on tarkastellut Suomen kansan hengellistä tilaa ja mielen kantaa, on hawainnut juuri nykyisen ajan pakoittawan enemmin kuin koskaan muulloin yleisempää koulusivistystä maahamme lewittämään. Vanhemmat suvut walittawat ja moittiwat nuorisoa kewytmielisyydestä ja irstaisuudesta elämässä ja tawoissa. Seurakunnan opettajat ovat hawainneet nykyisen sukupolwen löysentyneeksi vanhasta wataisesta kristillisyydestä. Näitä walituksia ja hawannoita ei sowi janoa tuulen tuomiksi todistuksiksi. Se aika ei ainoastansa näy, waan on todella tullut Suomenmaahankin, jolloin itseisyys ajatuksissa ja mielenpiteissä elämän korkeimmisjakin kysymyksissä on entistä yleisemmässä määrässä herännyt. Itsesjään katjottuna ei tämä herääminen ole mitäkään pahaa, waan luonnollinen historiallinen kaswanto. Lähimäisesti owat tähän kaswantoon kansakoulut liittywät ja sowitzettawat. Samaan aikaan kuin waltiollinen elämä Suomessa on ruwennut waiuttamaan, eroaa kirrko waltioista ja eroittaa yhteydestänjä koulun. Kirkon pitää itsesjään semmoisena olla woimallisen kristillisyyttä ja sitä seuraawaa siweellistä elämää ylläpitämään, ja epäilemättä se tekeekin sen. Mutta koulun welvollisuus yleisesti, ja erittäinkin kansakoulun, on kehittää, kaswattaa ja ohjata nuorison ajatusta ja sydäntä sille tielle, ettei se

kenytnielisestl heitl elmln kalliimpia kysymyksiil sillenl, luullen niitl ei tarwittawankaan, koska niitl ei nly ulkonaista hyotyl lhtewnl. Tmmmlinen heittlminen on ensimlminen askel epuskon poluille, ja sen jatkaminen wiepi siweyttmlmyyden hautaan. Elklmmme kieltkl sitl — tlml uhlkaawa waara on Suomen kansan edessl, olletikin kaupunkien ympiristmlilll. Elklmlt sentlhdhen waltiosllydyl ja hallitus, kunnallishallitukset ja kuntalaiset jllystkl waroja kansakoulujen perustamisessl. On sanottu Jywaskylnl seminarin nielenwl wuosittain liikoja waroja, noin 90 tuhatta markkaa; mutta weraten mitl muihin, wihempiarwoisiin ja wihemmin waiikutawiin yleisiin laitoksiin Suomessa menee, on tlml summa katsottawa liian pieneksi. Siwumennen olkoon myls mainittu tlmln seminarin pidettlwnn muuttawa maalle, silll Jywaskylnl kaupungissa ei se woi tlyyttl tarloitustansa.

Wllyrin olijl kuitenkin ajatella koulua kaikkilwoipaisiksi walistuksen ja tylnwiryuden suuresl ja laweassa asiasl. Koulu kylll antaa jllynnmlllisen perustuksen walistukselle ja harjoittaa lapsia ja nuorisoa jlrjelliseen tyhln ja ahkeruuteen. Tlml kaikki ei ole wlhilistl koulukaswatuksessa ja sen waiikutuksessa. Mutta koulut eiwl mitlklkln maassa yksinlnsl kanna ja ylllpidl yleistl siwistystl ja walistusta. Kotona ja koulussa kehitetty kyky ja niissl herlätetty halu tietoon ja taitoon edeltlwlw waurastumiseksensa ja tyhdyttlmiseksensa kirjallisuutta. Tlml on laweinmassl merkityksesslnsl se hengellinen laidun, josta walistunut mieli ja sydln etsii ja myls llytlll kaikissa elmln tiloissa ei=nettll ja wirwoitusta. Mutta juuri tllysl, tunnustakammme se suoraan, kohtaa meitl se heikoin ja kipein puoli Suomenmaan nykyisissl oloissa. Ruotsinkielisestl kirjallisuudesta emme puhu mitlklkln, olkoon se nimmlinen hywlnsl; sen seisowan suomenkielistl kirjallisuutta ylemplnl, on tietty ja mylnnetty, ja se on saanut ja saapi oiwallisen waiwikkeensa Ruotsinmaasta. Sen auttaminen ja kasvattaminen erityisilll keinoilla Suomenmaassa ei ole mylsklkln mitlklkln hengen asiasl; wanhasta tawasta se ylllpidll itjensl Poh=

janlahden tälläkin puolella. Toinen on suomenkielisen kirjallisuuden laita. Sen auttaminen ja ylläpitäminen on Suomen kansalle hengen asia. Kenen isänmaanrakkaus siis tämän ymmärtää ja käsittää, se auttakoon kaikin neuvoihin ja voimin tätä kirjallisuutta! Tämä herätysshuuto ei ole ensimmäinen eikä myöskään vielä viimeinen, eikä se ole ennenkään korpeen waijennut. Olentawaa ja ilahuttawaa on ollut nähdä, miten hartaasti opin teillä käyvä nuorempi suku Suomessa on viimeksi kuluneinkin köyhinä ja kowina wuosina kokenut suomenkielistä kirjallisuutta kartuttua. Minoa syy muistutukseen tässä kiitettävässä harrastuksessa oli yhteen aikaan se, että juuri osa nuoremista kirjailijoista ei ollut tarpeeksi asti taitawa suomenkielen käytännössä; hyvä halu ja ahkera harjoitus näkyvät tässä waijuttaneen parannuksia, joskoin kaikki ei vielä ole tämän suhteen niinkuin woisi ja pitäisi olla. Toiwottawa olisi myös suomenkielisen kirjallisuuden wiljelijäin kääntymän enemmän kuin tähän asti wakarampiin ja tiedollisempiin teosten toimittamiseen. Päiwän kuohuwat kysymykset, jotka niinkuin kuohu ainakin liikkuwat päällinäisinä elämän merellä, näkyvät liiaksi wetävän nuorisjon harrastuksia puoleensa. Sanomakirjallisuus, jonka arwoa jemmooisenaan ei woida alentaa, tahtoo kowin niellä alkawia kysyjä ja woiimia. Etunenässä olisi maamme kirjallisuusseurain welwollisuus ryyhtyä laweampiin yleisesti ymmärrettyihin teoksiin tieteiden ja taiteiden aloilta. Novelli- ja näytelmä-kirjallisuus ei riity tyydyttämään sen yleisön hengellistä tarwista, joka suomenkielistä oppi- ja kankakouluista maahamme on kaswanut ja kaswaa. Turun talousseura ja maamme monet maawiljelysseurat täyttäisiwät paremmin tarkoitustansa, jos ilmituottaisiwat yleisöllensä opettawaisia ja huwittawaisia kirjoituksia luonnontieteissä, maanwiljelyksessä, metsän- ja karjanhoidossa.

Kirjallistuotteet jääwät kuitenki käyttämättä homiektumaan kirjakauppoihin, jos ei niitä yleisemmällä tawalla ja yksin neuwoin lewitetä yleisölle. Kirjakauppiaat eiwät tässä ole viimeisinä aikoina tehneet tehtäwäänsä, eikä heiltä

ole sitä vaatimistakaan, sillä luonnollisesti käyttävät he tointansa niinkuin muuta kauppaasiata ja katsovat etupäässä, miten se kannattaa; kun suomenkielisellä kirjallisuudella kato= vuosina ei ole ollut suurta menettä, on moni kirjakauppias aiwan vastahakoisesti ottanut sen tuotteita kaupitaksensa. Se hyvä into, jolla noin kymmenen vuotta takaperin kirjastoja perustettiin maalle ja kaupunkiin, on sentähden jälleen henkiin herätettävä. Vanhat kirjastot ovat ylläpidettävät ja uusia tilaa ja varaa myöten hankittavia. Missä kansakoulu tulee toimeen, siihen pitäisi myös heti kirjasto pantaman alkuun. Tässä työssä ovat kirjakauppiat olleet avulliset, ja se sointuukin hywin yhteen heidän asioitsemisensa kanssa. Se entinen hyvä tapa yliopistolai= sten kautta lewittää kirjoja kansalle ei ole myöskään unohdus= seen jätettävä. Keltä jos ei maamme walistuneimmalta nuorisolta tässä apua olisi saatavaa? Mitä tämä nuoriso tekee kansan siwistyksen kartuttamiseksi, sen se tekee wälil= lisesti itsellensä, sillä tulewaisuus on nuorison. Kirjojen le= wittämisesä tulee jokainen likempään kansan yhteyteen, ja tällöinen yhteys on kahdenpuolen hyvää waikuttawa ja hedelmiä tawallansa kantawa.

Walistuksen ja työnwreyden hedelmät ovat warallisuus. Kaikkea siis mitä näiden kaswamiseksi tehdään, se kartuttaa warallisuutta. Mutta warallisuus ei riipu yksin= nänsä walistuksesta ja työnwreydestä. Tähän tarwitaan vielä lisäksi itsekusjakin maassa ja sen eripaikeutunnissa sowliaita kulkus= ja yhdysneuvoja. Suomessa löytyy tosin maanteitä vanhastaan, ja ulkomaalaisetki kehuvat niitä hyviksi. Niitä on myös wuosi wuodelta parannettu ja uusia rakennettu. Maamme ollen todellakin „tuhattjärwien maa“ on tämän kautta julan aikana tarjonnut helppoa yhdistyistä läheisten ja kaukaistenkin asujanten wälillä. Kanawia on laiwettu ja kaskia laskettu tawaran kuljetuksen huojennus= jeksi. Mutta kieltää ei woi paljo olewan vielä kulkus= ja yhdysneuvojen edistymiseksi tehtäwänä. Se höyrylaimasto, joka yksityisten yhtiöin toimesta pitkin Suomen ja Pohjan lahtien rantawesää ylläpitää yleistä yhteyttä ja liikettä

ulkomaan ja Venäjän kansja, on todistainut liian vähäksijän erinomaisen voiton kautta, jonka se omistajillensa wuodittain tuottaa. Se onkin pienestä alustansa enentynyt ja tulee luultavasti kilvoituksen kautta vielä enentymään, jolloin liikaiset matka- ja rahtihinnat luonnollisesti alentuwat. Sijällinen höyrykulkua maan weijaksoissa ei ole wanha. Saimaan kanawa oli ensimmäinen, joka aukasi tämän kulumatä-Suomeen ja Sawoon, ja on paljon hyvää matkaansaattanut. Näille tienoille on sitte syntynyt wilkas liike pienien höyryjen kautta, jotka jukkelasti liikkuwat matalammillakin ja kaitaisimmilla wejillä. Wiimeinen jota pari höyryn kulkemaan Päijänteelle, mutta siitä se ei ole vielä ulottunut Keiteleeseen, Puula- ja Ryywesien paikkoihin. Helsingin-Hämeenlinnan rautatie elähytti höyryliikkeen Wanaajan ja Näsijärwen wejille, joka yhä on ollut lisääntymässä. Pietarin-Helsingin rautatiellä on arwattawasti suuri tulewaisuus, mutta tämän odotus tulee Suomen kansalle maksamaan lisättyjä weroja, joita haaratiet Hankoniemelle ja Lappeenrantaan luultavasti eiwät alussa lähellekään palkitse. Se on tietysti Wiipurin ja Lahden wäli, joka tämän rautatien rahastoon tekee wajaufsen. Tämä wäli on wähän afuttua ja Lahden puolen suurimmaksi osaksi hietafangasta. Kieltämättä tulee rautatie näillekin tienoille wai kuttamaan wiljelystä, warallisuutta ja liikettä, mutta se tapahtuu koko Suomen kansan kustannuksella. Jos tämä kansa olisi saanut itse päättää, niin mainittu wäli olisi war masti heitetty toistaseksi rakentamatta. Mikä on tehty, se on tehty, ja tässä saapi Suomen kansa, niinkuin monessa muusfakin yleisessä asiassa, ajatella pienuuttansa ja alamaisuuttansa. Sähkölangan oleminen Wenäläisten käsissä Suomesa ei juuri kohenna isänmaanrakkauden tunteita.

Tässä olisi tilaisuus jatkaa puhetta kulkua ja yhdyneuwoin suuresta arwosta ja hyödyistä yleisesti kaikille maille ja erittäin Suomenmaalle. Mutta se ei kuulu suorastaan aineeemme. Olemme tahtoneet waan ylimalkaan wiitata, miten ajallinen onni Suomeen olisi saatawa, ja siihen olemme nähneet pääasiallisiksi keinoiksi suuremman walistuksen ja

suuremman työnviereyden, paitsi Jumalanpelkoa, joka seisoo edellä kaikkia. Valistuksen ja työnviereyden edistäjiksi olemme katsoneet kouluja, kirjallisuutta, kirjastoja sekä kulkua ja yhdyksneuvoja.

Työnjako on aikamme paraimpia etuja. Harrastakoot nyt muut kuin kohdallansa, mikä kouluja, Ken kirjastoja, kuka kulkua ja yhdyksneuvoja. Wiipurin kirjallisuusseura harrastaa asetustensa ja tarkoituksensa mukaan sekä varojensa myöten suomenkielistä kirjallisuutta. Sentähden on se päättynyt painosta toimituttaa tämän kirjallisen Marreaitan, joka siis tällä ensimmäisellä viholla suljetaan yleisön suosioon ja hyväntahtoisuuteen. Näissä riippuu Marreaitan tulevaisuus, niinkuin myös Wiipurin kirjallisuusseuran päätös edelleen tämän kirjallisen teoksen jatkamisella puolestaan tällä tavalla edistyttää valistusta suomalaisissa kansalaisissa ja, jos mahdollista, kohottaa ja enentää työnviereyttäkin maassamme.

R. P.

Rukous seurakunnassa ja Jumalanpalveluksessa.

Tätä kirjoitusta alkaessa kysymme ensiksi: kuka tahti kukaan rukoilevat? Tähän vastaamme: ken tietää ja tuntee itsellensä olevan Jumalan, Vapahtajan ja Pyhittäjän, se rukoilee ja hänellä on tarwis rukoilla, tarwis kääntyä kolmiyhenteiseen Jumalaan, puhuaksensa Hänen kanssansa, pitääksensä Hänen kanssansa sisällistä seuruutta. Tämä puhe, tämä seuruus on rukous. Rukous on sisällinen ja sydämeellinen keskustelu Jumalan kanssa kaikesta, mitä maallisessa ja hengellisessä tarkoituksessa kaipaamme ja tarvitsemme. Tämöinen seuruus Jumalan kanssa, tämöinen Jumalan korkeuden ja voiman tunnustaminen näytti kristityille kristillisyyden ensimmäisinä vuosijatoina niin luonnolliselta, niin tarpeelliselta, että luulivat ulkonaisen, järjettömän luonnonkin osaawan rukoilla. Niin lausuu eräs kiihetty kirkkoisä: „Koko luominen, koko maailma rukoilee. Karja ja metsänpedot tekewät rukouksensa polwillaan, ja kun huoneestansa ja suojistansa ulos menewät, katsowat ylös taivaalle ei aiwan tunnotoinna, waan todistawat taivaan hengeltä saaneensa liikuntonsa. Ja linnut kohoowat taivaalle, lewittäen käpien asemesta siipiänsä laajalle ilman suuntaa kohti ja wetäen ne taas ristiin ja täyttäwät taivaan awaruuden wiserryksillänsä, jotka kuuluwat rukouksilta. Ja kukkaijista ja kaswuijista nousee tuoksu, joka myöskin näyttää rukoukselta“.

Dikeastansa rukoilla osaa kuitenkin ainoasti se, joka taitaa ajatella ja ajatuksisjansa tuta Jumalaa. Tarkein puhuen on siis ihminen ainoa rukoilija maan piirillä. Mutta ihminkään ei kaikissa mielentiloissa rukoile. Kysymme

siis toiseksi: kuka tahi kuka eivät rukoile? Tähän vastaanme: ne eivät rukoile, jotka eivät usko Jumalaa löytyvän, tahi joskoin sen uskovat, eivät kuitenkään usko Jumalan ottavan osaa maailman hallinnosta, ei kajoowan ihmisen, kansain ja ihmiskunnan elämään, antaen näiden olla, mennä, työskennellä ja askeleida, kuten itse vaan omin päin voivat ja jaksawat. Näitä tämmöisiä rukoilemattomia löytyy tänä aikana paljo kaikissa maissa, erinomattainkin niinkutsutuiden sivistyneiden ja oppineiden joukossa. Heille on annettu erityisiä nimiä, jotka yleisesti ilmoittawat heidän mielialansa uskonnollisissa asioissa. Pitkältä tulisi tässä ruweta tarkemmin heidän ajatufsiansa tarkastamaan. Mainitsemme vaan heitä sanottawan deisteiksi, panteisteiksi, materialisteiksi, ateisteiksi j. n. e. Heidän pääajatufsensa Jumalasta ja maailmasta owat lyhykäisesti seuraawat:

Deisti tulee latinaisesta sanasta Deus, joka merkitsee Jumalaa. Tästä nimestä jo huomaamme Deistien uskowan Jumalan löytyvän. Mutta he wetävät niin wahwan, ylikäymättömän rajan Jumalan ja maailman välille, ettei kumpainkään — ei Jumala eikä maailma — voi toisiansa lähestyä. Luotuanja on Jumala heittänyt tämän maailman ja kaikki mitä siinä on, omaan nojaansa, omaan valtaansa olemaan ja elämään, miten paraite tahtoo ja ymmärtää. Maailma on ijankaikkinen ja täyttää tarkoituksensa ikuisesti niiden lakien ja voimain kautta, jotka Jumala sille kerrassaan luomisen hetkenä antoi. Se ei siis Jumalaa enää tarvitse, yhtä wähän kuin Jumala siitä enää minikäänlaista huolta pitää. Tältä kannalta maailmaa ja Jumalaa katsoen, on helposti ymmärrettävä Jumalan ja ihmisen wälin olewan aiwan wieraan, toisiinsa koskemattoman, toijistansa lufua pitämättä. Näin särkeentyy ja hajoaa myös kaikki uskonto tyhjäksi, tarpeettomaksi mielenkuvittimeksi; sillä kun ihmiset eivät tarvitse Jumalaa, niin he eivät tarvitse minikäänlaista uskontoakaan. Urwattawasti eivät siis deistit palwelle, eivät rukoile Jumalaa ollenkaan.

Nimi panteisti on saatu kreikankielisistä sanoista pan, joka merkitsee kaikki, ja teos, joka on Jumalan kreikkalainen nimi. Pantiesti on siis suomeksi Kaikkijumala. Tämä onkin panteistien pääoppi. Jumala luodessaan maailmaa pukeutui siihen niin kokonaan, ettei hänestä jäänyt hengen wetoakaan ulos maailmasta. Näin hän sekoitti he peräti koko luontoon, ja myllärdityänsä siinä aikansa kofosi viimein ihmismuotoon, itsetietäväksi olennoiksi. Jumala on tämän opin mukaan kaikissa, niin pienimmässä hyönteisessä kuin kukkaisessa, niin kaloisjakin, linnuisja ja muissa eläimissä. Mutta ihmisessä elää hän itsetietäväistä elämää ja pyrkii maailman historiassa edistymään aina suurempaan wapauteen ja siwistykseen, milloinkaan perille pääsemättä. Tässä alituisessa edistyksen tuskassa ja wapauden liekissä puhkesi Jumala wihdoin ajan joutuesja ihanimpaan ja täydellisimpään kukkaansa Kristuksen personassa, joka muille ihmisille on olewa siweellisessä elämässä esikuvana. Näin owat kaikki ihmiset pikku jumaloita, waan Kristus on täydellisin kaikista. Muuta fielen tuolematonmuutta ei löydy kuin yleinen itsetietämätöin maailman historiallinen henki, joka, niinkuin muinaisten Kreikkalaisten Jumala Saturno, innossansa ja kiwaudessansa alinomaan päästäksensä eteenpäin, nielee ja syö kaikki ihmiset, täyttääksensä näin yleistä tarkeitustansa. Waikoa ei ole käsittää, mihin tämmöinen uskonoppi wiepi. Kun Jumala on sekoittainut sisimmästi maailmaan, niinkuin jauhot taikinaan, jossa Jumala itse on, maailman historiallisen hengen muodossa, alustajana, käyttäen tässä koko luomista wälikappaleeksensa, tullaksensa viimein ihmisessä itsetietäwäisyyteen, niin kaikki personallinen yhteys ja waihewaitutus luojan ja luotujen olentojen wälillä katoaa, ja siis myös kaikki uskonto. Kun minkäänlaista uskoa ja rakkautta Jumalan ja hänen luomisenja wälillä ei löydy, kun kaikki on Jumala, niin ketä sitte palweltaisiin ja kuka rukoukset kuuliji? Panteistit eiwät sentähden huoli jumalanpalweluksesta, eiwättä milloinkaan rukoile.

Materialistat ovat panteistien alhaisempia, köyhempää heimolaisia. Heidän nimensä tulee latinaisesta sanasta materia, joka suomeksi on aine. Aine, aineellinen, on maailmassa semmoista, jota voidaan aistimilla huomata. Jokaisten olennon ulkonainen puoli on aineellista. Materialistat sanovat aineen olevan päävoiman kaikissa. Omilla voimillaan siirtyy aine siirtymistensä, kasvaa kasvamisensa alhaisemmista kappaleista ja olennoista korkeampiin, kunnes vihdoin syntyy ja kohenee ihmiseksi. Eipä ole tiedetty, mihin korkeampaan olentoon ihminenkin vielä kasvaa kaikkivaltiaan aineen alinomaisen liikunnan ja kasvavan väkewyuden kautta. Mutta yksityisissä olennoissa väkyy aine ja antaa ne mennä kuolemaan. Olennot katoavat, mutta aine ei katoa. Ihminen on apinan sikiö, tämän opin mukaan, mutta ninkälainen ihmisen sikiö on, sitä ei voida vielä tuntea jos siitä tulee enkeli eli perkele. Seuraan on warma, että jotakin ihmistä suurempaa ja jalompaa on tulossa, kun waan aine saa aikaa ihmeellisessä luomisen työssään. Mutta se ei ole itse aine, joka aineessa on waikuttawaa; se on siinä asuma voima, josta syystä voimat ovat se, mitä yksinkertaiset luulewat Jumalaksi. Mikä tämä voima, mitkä nämät voimat ovat, sitä ei wät materialistat osaa likemmin selittää, yhtä wähän kuin antaa tyydyttävää wastausta kysymykseen: mitenkä itse-tieto, omatunto on aineesen tahi woimaan tullut, siihen sijinnyt, syntynyt ja kaswanut, kuin ei aineella eikä sen woimilla itse-tietoa ole. Tämä ainoa kysymys kumoo materialistain opin; mutta he riippuwat siinä niinkuin kärpänen terwasja lujasti kiinni. Sen woimme sanomattakin arwata, etteiwät materialistat pistä jalkaansa kirkkoon, eiwätkä awaa suutansa rukoukseen.

Paitse näitä nyt mainituuta Deisteita, Panteisteita ja Materialistoja, löytyy paljo ihmisiä, joiden sydämen tila ja mielen laatu on semmoinen, etteiwät nöyryytä itseänjä rukoilemaan puhtaasta ulkokullaisunden wälttämisestä. Heitä sanotaan ateistoiksi, Jumalan oloa kieltäwiksi, skeptikeiksi, kaikkea epäilewiksi, mitä silmillä ei nähdä, korwilla ei kuulla

j. n. e. Mutta kun nämät eivät ole asettaneet ajatustiansa ja mielipiteitänsä mihinkään tieteelliseen järjestykseen, niin että ne koossa pysyisivät ja voisivat sanottavasti muihin vaikuttaa, heitämme ne arvoonsa, niistä mitään vaikuttamatta, kääntyen jälleen niihin, jotka Jumalaan turvaavat, Häntä palvelevat ja rukoilevat. Mutta emme tahdo olla mainitsematta, mihin syrjäteille väärä Jumalapelko ja oma ottama rukoituksen into on ihmisiä hairahduttanut ja tekee niin vieläkin, vaikkei niin julki, eikä niin suuressa määrässä kuin ennen. Tässä tarkoitamme niitä suuria, tekopyhyyteen vajottavia opetuksia, jotka ilmestyivät kristikuntaan kohta sen jälkeen kuin kristillisyyttä oli kansoihin lewinnyt. So toisella vuosijadalla Kristuksen syntymisestä, aljettiin saarnoissa teroittaa ihmisiin kiinteää katunusta, lujaa hyvien tapojen noudattamista, maailman ylenkatsetta, maailmasta eroamisen tarpeellisuutta, yksinäisen elämän ja naimattoman jäädyn ansiollisuutta. Tämän lisäksi kuvattiin helvetin rangaistuksien kohtaaman kaikkia, jotka tämmöisiä saarnoja eivät totelleet. Kansoissa oli silloin usko nuori, hellä, palawa ja kiiwas. Mainitut saarnat tekivät semmoisia vaikutuksia, että ne hämmästyttivät kaikkia ihmisiä. Tämä aika oli ikäänkuin tuleen sytytetynä. Ihmisiä pakeni suurissa joukoissa kaupungeista, kotopaikoiltansa, heimolaisista ja ystäväistä metsiin ja forpiin, heittäen kotonsa ja perheensä ja eroten kaikista maailman viattomistakin iloista ja huvituksista. Katuwaaisia tawattiin näin kululla joka paikassa, ja eremiitit täyttivät rukouksillansa ja katumuswirillänsä erämaat, joissa sitä ennen waan metsänpetoja oli asuskellut. Kaikki luolat itäisillä mailla olivat näin muuttuneet temppeleiksi. Senaikuisen kirjottaja Hieronymo lausuu sentähden tästä ajasta erämaitten olleen niinkuin taimaan pyhillä täydettyinä. Pyhän Patomin uudispaikassa, Niilijoen rannoilla Ekyptin maalla, oli seitsemäntuhatta majaa, joissa asui 50 tuhatta katuwaista rukoilijaa. Mutta kohta eivät rukouksetkaan, paastot, yksinäinen ja naimaton elämäkään olleet huruskautta hakewille kylliksi. Uusia ruumiin kuristuksia ja kärsimyksiä

kefittiin. Niin on erinomainen kiitos omistettu esm. Jaakko nimiselle huraskaalle Misibin kaupungista, joka kalusi niinkuin eläin hampaillansa nurmea niitulta ja eli siis paljailla heinillä. Juliano Sabbas ei syönyt muuta kuin akanoita. Eusebio sulki itsensä elinajaksensa pimeään torniin, jossa ei ollut ikkunoita. Simo Stylitas eli 30 vuotta korkean pylwään päässä paljaan taiwaan alla.

Jos mihin katsomme, näemme saman näön. Välimeren rantamailla Aasiassa ja Euroopassa tapaamme yleensä milffaan filwoituksen, katumuksen ja kärsimysten harjoituksissa. Näytti siltä ikäänkuin jokainen koki, miten taifi, enentää ihmiskunnan kurjuutta. Ja tällöinen ahkeroinen weti puoleensa wiisaita ja nerollisiakin ihmisiä. Hieronymo ja Augustino, joille annettiin pyhän nimi, kiehtyivät myöskin tähän aikaan katumuksen ja kärsimisen wiimaan, vaikka luulivat sen saaneensa uskosta. He luulivat sen tulewan pyhän hengen vaikutuksesta, mutta se tuli ihmisen synnistä. Myöskin oli siihen suureksi osaksi pelko syypää. Tänä aikana hajosi ja kaatui läntinen keisarikunta niinkuin mädännyt puu kumoon. Nuomi lakastui ja sen epäjumalat katosivat. Uusia pakanallisia kansakuntia tulwasi joka haaralta Nuomin waltakuntaan. Ne särkiwät ja häwittiwät waeltaesjansa, mitä eteen tuli, ja kristittyin täytyi heitä paeta. Jumala johdatti uusia kansoja wutta uskontoa vastaanottamaan, ja tässä kaswatusstyössä siirtyi kristityitä joukottain erämaihin katumuksissa ja rukouksissa elämätänsä wietämään. Näin syntyi kansoihin suuri joukko pyhiä ihmisiä, jotka wiimein alkoivat piispoilta ja papistolta ottaa kaiken hengellisen wallan. Ne olivat papisto papistossa, köyhä papisto, joka waan paastosi ja puhtaalla elämällänsä himmentti kirkon warsinaisen papiston. Kirkko oli itse ajanut jäseniänsä tälle tielle, ja seisoi nyt hämmästyneenä kahden waiheessa, ruwetako purkamaan, mitä itse oli rakentanut. Metsisä, korwisja, yksinäisyydessä rukouksijain joukko kaswoi päivä päiväältä ja käwi yhä uhkaawammaksi. Kansa ihmetteli näitä paastowaisia, rukoilewia ihmisiä. Kirkko alkoi kadottaa arwoansa kansan filmissä. Se

näki häviön oleman edessänsä, jos ei ottanut näitä pyhiä esikuvaksensa, siten jälleen voittaaksensa arvoa ja kunnioitusta kansoilta. Meinen mieliala vaati kirkkoakin näkyväisesti puhtaaksi ja pyhäksi, ja kirkko päätti tätä vaatimusta noudattaa. Raksi wiijasta, pyhää miestä nimeltä Basilio ja Benedikto, nousivat katuwaisten ja rukoilewaisten päämiehiksi, johtamaan ja hallitsemaan heitä kirkon suojassa. He yhdistiwät munkki- ja erikoiselämän yhteen; erä maita kasvoi nyt kaupunkeihinkin. Katumuksen harjoitukset, rukoilemiset, paastot, yksinäisyys saivat nyt laillisen järjestyksen. Eremitit katosiwat, mutta munkkielämä ja luostarit alkoivat rukoistua ja siirtyä siirtymistänsä kaittiin kristillisiin maihin, niinkuin meillekin tänne Suomeen. Siitä kasvoi sitte paawikunta paawinensa, pappinensa, munkkinensa, paastoinensa, sereminoinensa, pyhineensä ja rikkauksinensa. Tosin näemme kaikessa tässä hengellisessä riennossa pääjuonteena olleen ihmisen kuolemattoman sielun tarpeen kohota ja irtautua tämän näkywäisen maailman siteistä, sen kautta anastaaksensa ijankaikkisuuden ja taiwaan tämän ajallisen elämän kirkkuuden ja waiwojen keskelle. Mutta se rikoi luonnon lait ja soti ewankelion oppia vastaan. Sentähden tuli uskon puhdistus ja kaatoi paawikunnan luonnottoman, ulkokullaisen rakemuksen kumoon.

Kristus ei käskenyt ihmisiä elämään yksinäisyydessä, ei kowissa, ei erämaissa, eikä luostareissa. Hän käski opetuslapsensa menemään kaikkeen maailmaan, kaittiin kansoihin autuaaksi tekewäistä oppiansa julistamaan. Ei hän myöskään käskenyt ketään nousemaan torneihin ja pylwäitten päihin rukoilemaan. Wapahtajan neuwo rukoilemaan on yksinkertaisesti tämä: „koskas rukoilet, mene huonees, ja sulje oves, ja rukoile Jääs, joka on salaisuudessa; ja Jääs, joka salaisuudessa näkee, maksaa sinulle julkisesti.“ Tämä on ymmärettävä niin, että ihmisen pitää hengessä ja totuudessa rukoileman, katsomatta hetkeä ja paikkaa, missä se tapahtuu. Näin saattaa ihminen työtä tehdesjensä, maailman myrskytisissä melsteissä ja puuhissa, yksinäisyydessä samoin kuin suurim-

massa wäen paljoudesfain rukoilla. Tämä salainen ja hiljainen sydämen sisällinen rukous, jonka Jumala näkee, tämä on parain rukous, ja sillä on ohjeena ja perustuksena Kristuksen oma antama käsky. Ken ei tätä rukousta osaa rukoilla, se ei oikeastansa osaa ollenkaan rukoilla. Ken ei mielesjäsnsä ja sydämesjäsnsä tunne itsellänsä olevan Jumalaa taiwaallisena Jänänsä, jonka pyhää tahtoa ja pyhiä käskyjä vastaan hän on lukemattomia kertoja tietensä ja tietämättänsä rikkonut, sillä ei ole mitään erinomaista tarwistakaan Jumalaan rukouksillansa kääntyä, yhtä wähän kun hänellä on uskoa ja luottamusta Kristukseenkaan, jonka tähden ihminen aina löytää armon ja laupeuden Jumalan tykönä. Hän saattaa tosin paljonkin huulillansa rukoilla, käyttää paljon sanoja ja kyyneleitäkin, mutta nämät eivät kuitenkaan ole rukousta hengesjä ja totuudessa. Oikeasti rukoilla taitaa ainoasti jumalinen ihminen, joka wähintäinkin on ruwennut Jumalaa pelkäämään; ja kuta pitemmälle hän tässä pelwossa on päässyt, sitä wäkevämpi, sitä ahkerampi, ynnä myös sitä rohkeampi ja iloisempi on hän rukouksijäsnsä. Rukous on tämmöisen ihmisen woima, wäkewyytä ja siunaus. Ja kaikki hänen rukouksensa owat rukouksia Jesuksen nimesjä, rukous Jesuksen armon ja ansion omistamijeen. Mutta tämmöinen rukous sydämen sywyydestä voi tapahtua yhtä hywin misjä salaisimmasja maailman kolkasja, kuin pauhaawimmasja sodan werisesjä tappelusja. Se woipi myös milloin tahansa pukeutua ulkonaisesti kuuluwiin sanoihin, milläkään tavalla muuttamatta totisen rukouksen luontoansa. Mutta jos se ei tule sydämen pohjasta, turhaan sitä lausutaan seurakunnisfain tai suuremmasjä wäen kokouksesja. Uskottawa aina kuitenkin on, seurakunnasja jonkun eli joitakuita löytywän, jotka täydestä sydämestänsä taitawat rukoilla. Sentähden Jumala tahtoo seurakunnasja pidettävän myöskin korkeasti rukoiltaman. Seurakunnan yhteinen rukous on johteena ja woimana yksityisen rukoukselle. Mitä seurakunnasja kuulten sanoilla rukoillaan, sen jokainen yksityinen jäsen rukoilee sydämesjäsnsä, ja tekee niinmuodoin seurakunnan rukouksen

omaksensa. Näin saa hän seurakunnan äänellisestä rukouksesta kaiken sen sumauksen, jota sydämen hiljainen ja yksityinen rukous runsaasti jokaiselle oikealle rukoilijalle tuottaa. Seurakunnan ja yksityisen rukous liittyvät näin yhdeksi rukoukseksi ja voivat hyvin sointuisasti olla toisiinsa yhdistettyinä.

Jokainen myöntää omasta kokemuksestaan sen totuuden, ettei kukaan voi yksinänsä pitempää aikaa olla eikä elää. Jokainen tarvitsee tässä elämässä viihtyäkseen ja aikaan tullaan toisen seurua ja apua. Näin on ihmisen laita hengellisissäkin asioissa. Sentähden on yhteinen Jumalanpalveluskin ihmisille tarpeen. Sentähden on kristillinen kirkko näkyväiseksi muodoksi maailmaan muodostunut. Sentähden on yhteinen korvin kuuluttava rukouskin meille kaikille järjestetty ja asetettu. Tarkoin katsoen eivät kirkolliset toimitukset, olkoot mitä hyvänsä, ole muuta kuin äänellistä rukousta, kiitosta ja ylistystä. Jumalanpalveluksessa ja muissa kirkon menoissa tahdomme pitää Jumalan kansja välitöntä kansjakäymistä, niinkuin rukouksessakin. Mutta niinkuin ihminen saattaa monessa mielentilassa kääntyä Jumalaan, Häntä rukoillaksensa ja ylistääksensä, niin voivat rukoukset kirkossakin olla monelaisia. Tunteisjansa puuttuvaisuutensa ja heikkoutensa, saapi ihminen Jumalalle esiintuoda syntinsä ja anoa häneltä armoa, laupeutta ja anteeksi saamista. Tietäessensä jo olevansa armontilassa, woipi hän rukoilla sen lisäytymistä ja kasvamista. Ajallisesa hädässä ja maallisesa puutteissa woipi hän kääntyä Jumalalta rukoilemaan avun antoa ja niiden haittojen poistamista, jotka estävät häntä loukkauksitta käymästä Herran teillä. Katsoessa Jumalan moninaista, runsasta hyvyttä ja rakkautta, woipi ihminen Hänelle kaikesta siitä kantaa kiitoksensa ja ylistyksensä. Ajattellessansa Jumalan iankaikkista voimaa ja herrautta, joita toivoo Herran täydellisesti näkewänsä, woipi hän julistaa Luojalle kiitosta ja ylistystä Hänen ihmetöistänsä. Tehdöön näistä nyt mitä tahtonsa, sitä eli tätä, niin silloin ihminen rukoilee tämän sanan laweammassa merkityksesjä,

J. o., hän pitää Jumalan kansja siällistä seuruutta, ja hänellä on silloin Jumala läsnä ajatussisjansa ja sydämessjnsj. Ja mikäli hän tekee sitä eli tätä, sitä pu-
keitse hänen rukouksensa erimuotoon ja erinimityksiin kir-
kosja. Näin korottaa ihminen äänensä kirkosja synnin-
tunnustukseen, warjinaisiin rukouksiin, esirukouk-
siin, kiitoksiin, ylistyksiin j. n. e. Tätä erinkaltai-
suutta mainitsee jo apostoli Paawali, sanoesjansa: „Näin
minä siis neuwon, että ennen kaikkia pidettäisiin
rukoukset, anomiset, toivotukset ju kiitokset kaik-
kein ihmisten edestä.“ Kaikki tämä on hyvä, on oi-
kea, on ihmiselle hyödyllistä, kun se waan tulee hurstkaasta
ja Jumalaan käännytystä sydämeistä. Sitä vastaan on se
kristitylle kelmotointa, jos sitä tehdään waan vanhasta ta-
wasta ja tottumuksesta, ulkonaisen järjestyksen wuoksi tahi
muista semmoisista syistä. Kristityllä on rukouksisjansa
seurakunnasja kaksi waaraa wältettävänä. Toinen on siinä
luulosja, että koska yksinäänkin hiljaisesti osataan rufoilla,
niin äänellinen rukous seurakunnasja on tarpeeton ja hyö-
dytön; tämä luulo saattaa wiedä ihmistä laiminlyömään
ja ylentatsjomaan seurakunnan yhteistä Jumalanpalvelusta.
Toinen waara tulee siitä, että voidaan luulla kaiken hen-
gellisen tarpeen silloin täytetyksi, kun on huulilla rufoiltu.
Tästä tullaan siihen erhetykseen, että sanat ja muut ulko-
naiset teot owat uskonnollisessa elämäsjänme kylliksi riitty-
wäiset, jolloin ei mielemme ja sydämemme tilan laatua
tarwitakaan. Kristitty woipi wälttää ja wälttääkin nämät
kumpaisjetkin harhatiet. Hänellä woipi rukous olla sekä sy-
dämesjä että huulilla, ja se järjestyks, jota seurakunnan ru-
kouksisja noudatetaan, tarkoittaa juuri sydämesjä pidättää
ja pysyttää, waan ei sydämeistä luowuttaa eikä poisajaa
rukouksen totista henkeä.

Tässä woimme tehdä sen kysymyksen, kenen tykö ru-
kouksilla on käännyttävä — Jumalaan, Kristukseen, enke-
leihin waike hurstkaihin kuolleihin ihmisiin? Tämä kysymys
on selwilleen saatava sen wuoksi, että kaikkein kristillisten
seurakuntain ja niiden erityisten jäsenienkään rukoukset ei-

wät ole waan Jumalaan käännetyt ja asetetut. Jotkut kristilliset seurakunnat opettawat ja uskowat enfeleitten ja semmoisten wainaitten, jotka huruskautensa tähden owat eläesjäsä olleet Jumalalle otolliset, woivan wälittäjinä Jumalan tykönä jotakin waijuttaa ja toinittaa meidänkin edestämme, jotka elämme, josta syystä saatamme heihinkin rukouksillamme kääntyä, ollaksemme warmemmat Jumalan meitä kuulewan. Mutta tämmöinen opetus saattaa helposti synnyttää sen uskon, että joku toinenkin, eikä Jumala yksinäsä, woipi olla auttajamme ja wapahtajamme hädäsä ja puutteessa, tahi siihen luuloon, ettei meillä ole welwollisuutta eikä oikeuttakaan rukouksillamme lähestyä Jumalaa, jonka laupeus ja armo ja rakkaus on ainoa turwamme. Sentähden meidän ewankelisluterilainen seurakunta ei hyväksy semmoista oppia, joka jakaa Jumalan armon ja rakkauden ihmistenkin kautta saatawiksi. Myöskin löytyy semmoisia, jotka rukouksillansa eiwät milloinkaan käännny Jumalaan, waan ainoasti Kristukseen, meidän wapahtajaamme, joka ihmisellisessä muodossa miehuutensa olemisessä on meidät Jumalan kanssa sowitzanut ja synnirangaistuksista lunastanut. Kiitetty kirkkoherra Hermanspurissa, lähellä Hampuria, mainio saarnaaja ja pakanain ystäwä suurissa lähetystoimissansa, nimeltä Harms, joka kuoli 1865, esm. ei koskaan lähestynyt rukouksissansa suoraan Jumalaa. Hän rukoili aina waan Kristusta. Tämän rukouksen muodon woii hyvin ymmärtää siitä uskon kampsin ja kilwoituksen tilasta, missä me täällä maailmasa eläesjämme aina olemme. Jumalaa korkeudessaansa ja salaisuudessaansa ei ole kukaan kaswoista kaswoihin nähnyt. Kristus sitä wastoin syntyi ihmiskunnan keskuuteen, eli, waijutti, kärsi ja kuoli meidän edestämme. Hänestä olemme saaneet kristillisen uskontomme ja hän on kristillisen kirkon nurkkakivi, seurakunnan pää ja perustaja. Hän on oikea ja totinen wälittäjämme, josta syystä myös häneltä kaikki apu, kaikki suojelus ja tarwe on anottawa ja saatawa. Mutta kun tarkemmin katsomme näitä perustuksia rukouksemme asioissa, niin sulkeumme sillä tawoin pois Ju-

malasta hänen kokonaisuudessaan. Me jaamme Jumalan näinkin. Meillä on vaan toinen persona jumaluudesta, eikä kaikki kolme, joita kuitenkään jokaista elämäsjämme tarvitsemme. Me tarvitsemme Isää luojajaksemme ja ylläpitäjajaksemme, Poikaa sovittajajaksemme ja lunastajajaksemme, Pyhää Henkeä pyhittäjajaksemme. Me opetamme ja uskomme Jumalaa kolmiyhdeiseksi, kolmipersonalliseksi, ja me ymmärrämme kristillisen uskonnon seisovan tahi kaatuwan tämän opin kanssa kolminaisesta jumaluudesta. Jumala on Kristuksen persoonassa opettanut meitä rukoilemaan itseensä isänä isämeidänsä. Kristus on myös antanut kaikille tunnustajoihensa tämän käskyn: „Herraa Jumalatas pitää sinun kumartaman ja Häntä ainoata palveleman.“ Sentähden kaikki kristilliset kansat sanovatkin yhteisiä rukouksokouksiansa ja kirkonmenojansa jumalanpalvelukseksi. Kaikesta näistä syistä tulemme siihen lopulliseen päätökseen, että rukoukset, kiitokset ja ylistykset olkoot Jumalaan käännetyt ja asetetut, joskokin eritilaisuuksia myöten voimme awuksemme huutaa, kiittää ja ylistää eripersonoitakin erikseenkin jumaluudessa. Tässä on wapaus jokaiselle suotawa ja annettawa; sillä rukouksen sisimäinen luonto on wapaus; ketäkään ei woida rukoukseen pakoittaa. Menkäämme nyt katsomaan niitä erityisiä rukouksia, joita kaikissa kristillisissä seurakunnissa yhteisesti käytetään, ja siis meilläkin Suomenmaassa. Ensiksi kohtaa meitä kaikkein rukousten rukous Isämeitä tahi oikeammasti suomenkielen luonnon mukaan Meidän Isämme. Sitä sanotaan myös Herran rukoukseksi sentähden että Herramme Jesus Kristus on sen meille opettanut. Isämeitä tulee tämän rukouksen ensimmäisistä sanoista ja on kaikille kielille tullut samaan sananjärjestykseen käännetyksi kuin niillä latinassa on: pater noster, niinkuin myös kreikan kielessä: pater emun. Meillä ei ole täydellistä tietoa niistä ajoista, jotka seurasiwat Kristuksen pois lähtöä ja apostolien eroa tästä elämästä, josta syystä emme myöskään tarkalleen tiedä, milloin Isämeitä ruvettiin yleisemmästi seurakunnissa käyttämään. Sen vaan tiedämme, että jo lopulla

toistatasataa vuotta tälle rukoukselle omistettiin suuri huomio ja tarkastus. Seurakuntain opettajat alkoivat sitä selitellä yhteisisä kokouksissa, ja se pantiin ensimmäiseksi perustukseksi niiden opettamisessa, jotka kristinuskoon kääntyivät ja seurakunnan yhteyteen otettiin. Tässä on kuitenkin se huomaittava, että ijämeidän erirukousten merkitys ja sisällys waan tämmöisille opetettiin ja selitettiin; sitte wasta kun olivat tulleet seurakunnan täydelliseen yhteyteen otetuiksi, saivat oppia itse ijämeidän sanat. Näitä sanoja pidettiin semmoisina kalliina aarteina, joita ei saatu antaa ulkona seurakunnasta olewille, ennenkun olivat tulleet oikeiksi kristityiksi seurakunnan sisäissä nautitsemaan sen etuja ja hedelmiä. Näitä pidettiin sentähden niin salassa, ettei ijämeitää luettu yhteisessä jumalanpalveluksessa ennenkun kaikki, joita kristillisyyteen opetettiin, olivat menneet kokouksesta pois, jonka perästä tämä kallis rukous luettiin waan täydellisten seurakunnan jäsenten kuulten. Sittenmin luovuttiin tästä ijämeidän salassa pitämisestä, ja se otettiin, niinkuin sen olla pitääkin, yleiseksi rukoukseksi, niin että se nyt on kristikunnassa yleisin ja parain kaikista rukouksista. Lukemattomia miljoniam sydämiä ja huulia on tätä rukousta rukoillut, ja sitä rukoillaan aina edespäin loppumatta niin kauan kuin kristillistä kirkkoa maanpiirillä löytyy. Tuhansia hurskaita ja oppineita miehiä on käyttänyt uskoansa ja taitoansa tämän rukouksen tutkimiseen ja sen äärettömän rikkaan sisällyksen selittämiseen. Myöskin silloin kuin kaikki jumalanpalvelus pidettiin latinan kielellä, opetettiin Herran rukous kansoille heidän omilla kielillänsä. Näin sai tämä rukous jo kristillisyyden ensimmäisistä vuosijadoista paljon käännöksiä erikielille. Ijämeitää opetettiin Suomenkin kansalle paawikunnankin aikana, ja luultawasti löytyi siitä silloin jo käännöksiä meidänkin kielellä, waikka niistä ei ole ainoatakaan säilynyt tallelle meidän ajoillemme. Nykyisenä vuosijatana on Herran rukouksesta ahkeroitu saada käännöksiä kaikille tunnetuille kielille, ja sillä tawoin on siitä erikielten murteiden kanssa painon kautta ilmiannettu kolmattasataa erilaista käännöstä. Kun lähetysjaarnaajat

menewät pakanoilte kristinoppia julistamaan, ottawat he isämeidän ensimmäiseksi opetusaineeksi, sitä jokaiselle kristillisyyteen käännetylle neuvoaksensa ja teroittaaksensa. Herran rukous on siis alku kristilliseen uskoon ja on semmoisenä aina ja joka paikassa todistainut siihen hyväksikäyttöksi, niinkuin se on kristillisen mielenlaadun hyvä ilmoittajakin. „Ken oikein osaa rukoilla isämeitä, hän ei pelkää perfelettä eikä kunnitustuksia“, sanoo kiitetty ruotsalainen kirjoittaja Geijer. Paavikunta antaa isämeidälle semmoisen arvon, että se waatii kaikilta jäseniltänsä sitä wissiä kertoja päivässä rukoiltawaksi. Se usko, että kuta useampia kertoja isämeitä rukoillaan, sitä otollisempi se Jumalalle on. Tästä syystä on paavillisessa kirkossa tärkeä tietää ja muistaa, kuinka monesti jokainen on päivässä isämeitä luenut. Muiston awuksi käyttää sentähden oikeauskoinen katolilainen ninkutustua, ruusunauhaa tahi helminauhaa, jota kantaa yöt päivät kaulassansa, rihmalle on pujotettu joukko helmiä ruusukiwestä eli muusta aineesta. Rukoillessa pidetään tämä helmirihma kädessä sormien välissä. Joka luetun isämeidän merkiksi laskeetaan helmi pujahamaan sormien läpi rihman toiseen päähän, ja kun helmet näin ovat kaikki, tiedetään miten monta isämeitä on luettu. Voidaan kernaasti myöntää tässä tapauksessa löytyvän jotakin hempeätä ja kaunistakin kristillisyyden tuntoa; mutta meidän ewankelisluterilaisessa kirkossa ei sille anneta mitäänlaisia yleisiä arvoja. Se saattaa synnyttää sen wäärän ja waarallisenkin käsityksen, että huulien rukous, on jotenkin pääasiallista rukouksessa, ja että monet rukous sanat ovat Jumalalle otollisemmat kuin sydämen äänestäin rukous. Mutta uskonnon wapaus suopi wastustamatta jokaiselle, mitkä ulkonaiset temput tahtonsa, ja temppu se on, eikä mikään muu, käyttää muiston awuksi helminauhaa. Nyt seuraa katseltawaksi usko, tahi, niinkuin sitä myöskin kutsutaan, apostolinen usko. Tämä ei ole oikeastansa mikään warsinainen rukous. Mutta kun se Jumalan edessä kirkonmenoa pidettäessä luetaan tunnustukseksi,

mitä kristitty Jumalasta usko, ja sentähden käytetään muissakin kirkon toimituksissa, otamme sen tässä puheeksi yhdesjä jaksoja rukouksen kanssa. Se ei ole mitään pyhästä raamatusta otettu kappale, eikä se siitä syystä siis kannu nimeä apostolinen usko. Mutta se on pyhään raamattuun perustettu, ei ainoastaan sen puolesta, että sen sisällys pitää Jumalan sanan kanssa yhtä, vaan muunkin puolesta. Grottesjansa sanoi Jesus opetuslapsillensa: „Menkäätte ja opettakaa kaikkiä kanssaa, ja kastakaahte heitä nimeen Isän, Pojan ja Pyhän Hengen.“ Näistä sanoista näenme kasteen siis tapahtuneen Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen, johon kastetut itselukin vastasivat: „Minä uskon Isän, minä uskon Pojan, minä uskon Pyhän Hengen päälle.“ Helpposti on ymmärrettävä, miten tähän yksinkertaiseen tunnustukseen vähitellen lisättiin siihen käyviä sanoja, niinkuin kaikkivaltias, taiwaan ja maan luoja, Jesus Kristus, Jumalan ainoa poika, meidän Herramme j. n. e. Arvattava on myöskin tämän tunnustuksen eripaikeissa muuttuneen vähän erinkaltaiseksi, josta sen pääsisällys ei kuitenkaan muuttunut. Se oli kaikissa tapauksissa kristillisen uskon tunnustus, oli siinä joitakuuta sanoja enemmän tahi vähemmän. Hywin aikaiseen tapaanme tämän erilaiisuuden tämän seurakunnan uskon sanoissa; alussa ei huolitettu, nimmoiset sen sanat olivat, kunhan vaan sisällys oli kristillinen. Mutta sittemmin muodostettiin se sanoissakin yhdenlaiseksi. Itse sen nimitys usko tahi apostolinen usko on hywin vanha ja oli luultavasti länteißen Europan seurakunnissa alkuaissakin latinankielinen. Samoin kuin ijämeitä, on tämäkin apostolinen usko käännetty kaikkien kansain kielille, joihin kristillisyyys on tullut. Niinikään pantiin se kristillisen opetuksen perustukseksi; mutta sen sanoja ei opetettu ennenkun opetettava otettiin seurakunnan yhteyteen ja siinä tilaisuudessa näiden sanain ja kasteen kautta sitoutui kristilliseen uskoon. Sama sitoumus on tällä apostolijella uskolla vieläkin, josta syystä ei ketään, joka sen kieltää, voida katsoa kristillisen seurakunnan jäseneksi.

Synnintunnustus kuuluu myöskin rukousten lu-
 kuum. Kristus lupaa ja lahjoittaa vapauduksen, mutta
 ainoastaan niille, jotka ovat sen tarpeessa. Kristuksen tar-
 jooma pelastus tulee siis ainoastaan niiden hyväksi, jotka
 tunnustavat ja katuwat syntinsä sekä rukoilewat Jumalalta
 armahtamista ja anteeksi saamista. Sentähden on seura-
 kunta itse asettanut synnin tunnustuksen julkisesti tehtä-
 väksi ja yhteisesti luettavaksi. Sanat siinä ovat olleet
 ja voivat olla erinkaltaiset. Mita ajoittain on sanoja yh-
 teisesjä synnintunnustuksessa muuteltukin. Moni nykyajan
 kristitty ei esim. hyväksy sanoja „synnissä syntynyt“
 ja „kaikesta elinikani syntistä elämää pitänyt“,
 sillä kuinka syntinen elämä, vapaatahtoisesti harjoitettuna,
 sopii kristitylle? Se synnin tunnustus, jossa mainitut sa-
 nat löytyvät, alkaa: Minä waiwainen syntinen ihmi-
 nen; toinen alkaa: Laupias Jumala; ja kolmas: Ra-
 kas taiwaallinen Jsa. Lukemattomia raskautettuja sie-
 luja on näillä rukouksilla ilmoittanut hengellisen hätänsä,
 ja lukemattomat owat niiden kautta saaneet liewityksen ja
 lohdutuksen.

Entisinä aikoina oli tavallista koota kaikki, mikä ru-
 kousta oli, yhteen. Tämmöisiä rukoukskeräyksiä sanottiin
 Vitaniaksi tahi kollekteiksi, jotka sanat juuri merkitse-
 wät rukouksokousta. Näissä löytyi kaikellaisia rukouksia ja
 näitä luettiin, niinkuin wieläkin tehdään, jumalanpalveluk-
 sessa Herranhuoneessa. Niinmuodoin rukoiltiin kristillisen
 kirkon menestystä, kristillisen kirkon ylläpitämistä, rauhaa
 ja hiljaisista elämää kaikessa jumalanpelwossa ja rehellisyy-
 desjä, esiwallan ja hyvän hallituksen edestä, maallisen wal-
 lan woimassa pysymistä, hyvää järjestystä ja hywin käy-
 mistä, vanhempain ja lasten, isäntäin ja palkollisten edestä,
 kaikkien hyödyllisten ahkareiden ja yritysten onnistumista,
 hyvää maan hedelmää, sekä kaikkea hengellistä ja ruumiil-
 lista junausta. Näissä rukouksissa ei löytynyt juurta erin-
 kaltaisuutta sanoisjakaan. Kuudennella vuosijadalla tehtiin
 kaikki rukoukset länteißen Europan kirkoissa melkein yhden-
 laisiksi, kiitetyn paawin Gregorio suuren huolenpidosta.

Tästä ajasta on se litania tahi suuri kollehti, jota joissakuisissa seurakunnissa vieläkin silloin tällöin luetaan. Niissä käytettiin näitä rukouksia sillä tavoin, että pappi ne luki eli weisäsi, ja seurakunta joka rukouksen lopussa myöskin yhtyi papin ääneen sanoilla: Herra armahda meitä, Warjele meitä laupias Herra Jumala, Mutta meitä Herra Jumala j. n. e. Tämä tapa teki rukouksen seurakunnan yhteiseksi. Nyt sitä enää ei noudateta.

Wanhoissa kirkkokäsitirjoissa tavataan kreikkalainen sana *dorologia*, joka merkitsee kaikkea Jumalalle omistetua kiitos- ja ylistyspuhetta. Meidänkin aikoinamme käytetään jumalanpalveluksessa tällaisia lauseita kiitokseksi Jumalan armosta ja hywydestä sekä Hänen korkeutensa ja herrautensa ylistykseksi. Semmoinen *dorologia* löytyy jo isämeidässä, tämän rukouksen viimeisissä sanoissa: sillä siunon on waltakunta, woima ja kunnia iankaikkisesti. Myöskin muita ylistyslauseita käytetään kirkossa, niinkuin esm. Pyhä, pyhä, pyhä Herra Jumala, kaikkiwaltias, jotka sanat ovat osaksi otetut Esiaan profetasta; niinku myöskin lause: Kunnia olkoon Jumalalle korkeudessa sekä maassa rauha, ihmisille hywä tahto, jotka ovat enkelien sanat Jesuksen syntyesä. *Dorologioita* ovat myöskin lauseet: Kiitetty olkoon Jumala ja siunattu iankaikkisesti; kiittäkäämme ja ylistäkäämme Herraa j. n. e., jotka ovat osittain otetut pyhästä raamatusta tahi olleet seurakunnassa hywin kauan käytettyinä.

Kirkossa yhteisissä rukouksissa ollessa luetaan ja weisataan myös siunaus. Tästä on muistettava ainoasti Jumalan woivan siunata, s. t. s., antaa hengellisiä ja ruumiillisia lahjoja. Mutta jo wanhasssa testamentissa oli Jumala asettanut ihmisiä puolestansa julistamaan hänen hywyttänsä ja armoansa. Sentähden lukivat papit Jerusalem temppeleissä siunauksen kansalle korotetuilla käsillä kaksi kertaa päivässä, nimittäin illoin ja aamuin, sitte kun uhrit olivat toimitetut. Tämä siunaus oli sanasta sanaksi, jota kaikissa kristillisissä kirkkoissa nytkin käytetään. Herran siunauksen lukee osittain pappi, osittain myös seu-

rakunta. Teki sen kumpi tahansa, se waan muistakaamme
 sitä lukiessa, että siunaus tulee Herralta, eikä keltäkään toi-
 selta, ja että Herra siunaa waan niitä, jotka häntä oikein
 rukoilewat ja palwelewat. Mutta niinkuin ainoasti Herra
 voi siunauksen antaa, niin on taas toiselta puolen ihminen
 se ainoa maanpiirillä, joka siunauksen voi vastaanottaa.
 Ihminen käyttää tätä siunausta ulkonaijiinkin wälikappa-
 leihin. Kun näitä kappaleita otetaan käytettäväksi, sano-
 taan sitä toimitusta silloin siunaukseksi, niinkuin myös
 wihkimiseksi. Tämä siunaus ei oikeastansa ole mitään
 muuta kuin rukous, toivotus, että sen asian, sen kappaleen
 käytäntö, jota siunataan, tuottaisi meille paljon hyvää. Mutta
 itse asia, itse kappale, olkoon mikä hyvänsä, ei ole siu-
 nauksen kautta tullut entistä pyhemmäksi eikä paremmaksi.

Seurakunnan rukouksiin kuuluu myös lyhyitä rukous-
 lauseita, niinkuin: Herra olkoon teidän kanssanne,
 jonka pappi lukee eli messuaa, ja johon seurakunta was-
 taa: niin myös sinun henkesi kanssa. Myös sanoo
 pappi: rauha olkoon teidän kanssanne. Nämät pa-
 pin toivotukset seurakunnalle owat tavallisia tervehdys-
 sanoja itämaissa tänäkin päivänä. Wastaus on tullut seu-
 rakunnan omasta päätöksestä, ja on seurakunnan tekemä
 noin 6:lta vuosijadalta. Ne tarkoittawat sen siunauksen
 saamista, jota kumpainenkin niin pappi kuin seurakunta tar-
 witsee, ja ilmoittawat siis kahdenpuolista kristillisen mie-
 lenlaadun toivotusta. Sitäisissä kirkoissa käytetään waan
 rauha olkoon teidän kanssanne; mutta länteisissä kir-
 koissa kumpiaistakin. — Lauseet: Rukoilkaamme ja ylen-
 täkäämme sydämemme Jumalan tykö, owat 4:sta
 vuosijadasta kuuluneet seurakunnan yhteisiin rukouksiin. —
 Kun Jeesus eli ja waelsi maan päällä, lähestyiwät ihmiset
 häntä useasti näillä sanoilla: Herra armahda meitä,
 tahti niinkuin ne kreikankielellä owat: Kyrie eleison. Sama
 huuto on vielä nytkin kaikille kristityille tarpeellinen, josta
 syystä näitä sanoja käytetään jumalanpalveluksessa. Ne
 sijältawät lyhyen synnintunnustuksen ja rukouksen armah-
 tamisesta. Jumalanpalveluksessa kerrotaan ne kolmasti

jokaiselle jumaluuden personalle. Noin 4:stä vuosijadasta on Kyrie-eesonia seurakunnassa käytetty kirkonmenossa. — Hosianna on hepreantieltä ja merkitsee: vapa hda meitä. Näin huusivat Juutalaiset weisatesansja temppe-
 lissä. Niin Jerusalemin asujamet huusivat Jesukselle, kun hän suuren väkijoukon kansja tuli heidän kaupunkiinsa. Hosiannaa huutawat kaikki kristityt Jesukselle Kristukselle, hengellijelle kuninkaallemme. Melkein kristillisyyden alusta on tätä heprealaista sanaa jumalanpalveluksessa käytetty. Abwenttijunnuntaina on Hosiannaa ruwettu Suomesjakin juhlallijemmasti weisaamaan kaupungeissa, joissa koulunuo-
 rison annetaan Hosiannaa weisata. — Halleluja on myöskin hepreantieltä, ja merkitsee: Riittäkäämme Her-
 raa! Temppeleinpalveluksessa sitä Juutalaiset käyttiwät, ja kristityt Jerusalemissa alkoiwat sitä ensin jumalanpalwe-
 luksessa weisata. Heiltä siirtyi se sitte muihinkin seurakun-
 tiin. Moni ehkä luulee Hallelujan ilmoittawan waan kris-
 tillisen ilon, riemun ja kiitoksen tunteita, niinkuin sitä yleis-
 jesti länteisessä Europassa, niinkuin Suomesjakin käytetään. Mutta kaikissa itäisissä seurakunnissa merkitsee se päin was-
 toin sydämen sywää surua ja murhetta.

Puhuttuamme yleisesti niistä pääasiallisista rukouk-
 sista, joita kristillisissä seurakunnissa yhteisesti käytetään, kat-
 sokaamme vielä, mitä ulkonaisia ruumiin käytöksiä rukouksia
 pidettäessä waarinotetaan. Itäisissä maisissa, rukoillaan ta-
 wallisesti seisowin jaloin. Näin tekivät Juutalaiset, josta
 syystä Kristus sanoi opetuslapjillensa: ja koska seisotte
 ja rukoilette, niin anteeksi antakaatte, jos teillä on jotakin
 jotakuta vastaan, että myös Isänne, joka on taiwaisja,
 antaisi teille rikoksenne anteeksi (Mark. 11: 25). Myö-
 hempinä aikoina pitivät Juutalaiset seisomista niin tar-
 peellijena, että sitä piti niidenkin noudattaa, jotka matkoilla
 ollesjansa tahtoivat rukoilla laiwalla tahji rattailla. Kris-
 tityt noudattiwat myöskin tätä tapaa jumalanpalveluksessa,
 erinomattainkin semmoisissa rukouksissa, jotka sisältiwät kii-
 tosta ja ylistystä. Seisowin jaloin rukoiltiin warjinkin
 koko sen riemuajan, joka kesti Pääsiäijestä Helluntakiin.

Myöskin ewankelis-luterilaisissa seurakunnissa noustaan wississä tilaisuuksissa seisowin jaloin rukoukseen. Mitkä ne kappaleet ovat, joita seisolla Suomen kirkonmenossa luetaan eli weisataan, emme tarvitse tässä erittäin luetella. Muutamissa maisissa, niinkuin esim. Danstasissa, seisoo seurakunta papin lukiesissa Herran siunausta.

Kumarrus ja polwilleen lankeaminen on itämainen tapa. Sen kautta ilmoittaa ihminen Jumalan edessä nöyryyttänsä ja alamaisuuttansa. Kristillisissä seurakunnissa löytyi entisinä aikoina kolmenlaisia polwi- ja kumarruskouksia. Sywintä nöyryyttä osoittawa tapa oli se, kun langettiin koko ruumiilla pitkällensä maahan; sen jälkeen seurasi nöyryydessä polwilleen lankeaminen; kolmas oli se, kun päätä nykäytettiin eli kumarrettiin muuten seisolla ollessa. Niinkuin tiedämme noudatetaan Suomen seurakunnissa waan näitä kahta viimeksi mainittua rukouksen tapaa. Entisten kirkkoääntöjen mukaan piti kaikkien kirkossa olewain langeta polwillensa synnintunnustusta, Herran ehtoollisjanoja ja isämeitää lukiesissa ja rukouksissa; mutta sitä ei joka paikassa waarinoteta. Jesuksen nimeä mainitessa nykäyttää kansa päätänsä, joka on kieltämättä kaunis tapa. Sillä on perijuuressa apostoli paawalin sanat: Jesuksen nimeen pitää kaikki polwet itsiänsä kumartaman, jotka taivaassa ja maan päällä ja maan alla ovat (Tit. 2: 10).

Itämaiset kansat waarinottawat muitakin ulkonaisia ohjeita rukouksissa pitäessjäsä. Auringon nousu ja ilman suunnat ovat tässä jostakin merkityksestä. Suutalaiset rukouksilivat aina uskontonsa kukoistuksen päiwinä sinne päin käännettyinä, missä Jumalan asunto, Jerusalemin kuuluisa tempeli, rukoushetkenä sattui olemaan. Kristityillä ei tämän, enemmin kuin muunkaan suhteen, löydy mitään sitowaa ohjetta tahi lakia noudatettawana. Jumala on meidän uskonnon mukaan joka paikassa läsnä. Mutta kirkkojen rakentamisessa noudattawat kristityt tavallisesti ilman suuntia. Useimmissa, jos ei kaikissa, kirkkoissa on alttari rakennettu itäpuolelle. Rukoukset pidetään alttarilta, ja alt-

tariin päin seurakunta istuu tahi seisoo. Siis ovat kristityt rukouksisjansa kirkonmenossa itäänpäin käännettyinä.

Käsiänsä Juutalaiset pitivät rukoillessa joko taivasta kohti korotettuina eli ristisjä. Edellistä tapaa noudatettiin seisollaan rukoillessa, jälkimäistä polvilla ollessa. Korotetut kädet merkitsivät iloa ja ylistystä, ristisjä olemat surua ja alamaisuutta. Kristityt eivät käsiänsä korota ylös, vaan pitävät ne tavallisesti aina ristisjä rukoillessansa.

Apostoli Paavalin kästyn mukaan olivat miehet avopäin, waimot peitettyillä päillä jumalanpalveluksessa kristillisyyden ensiaikoina. Tätä tapaa waarinotetaan vieläkin, waikka ei niin kiinteästi, etenkin mitä waimoihin tulee.

Jotakin personaä eli kappalta siunatesja, pani pappi sille kätenjä, jota vieläkin tehdään. Tällä merkitään sitä likeistä yhteyttä Jumalan ja siunattawan välillä, jota siunaus ja Jumalan sana waikuttaa.

Kun Kristus uhrafi itsensä meidän edestämme ristinpuulla, niin on ristiä siitä syystä pidetty pyhänä merkinä. Sillä merkittiin ihmisiä ja muita esineitä, joita katsottiin pyhiksi. Ristin tekeminen oli siis myös siunaamista. Ewankelisluterilaisissa seurakunnissa ei ristiä enää käytetä niin monessa pyhässä toimituksessa kuin ennen. Mutta risti asetetaan kuolleiden haudoille merkitä ruumiin ylösnousemista Kristuksen kautta tuomiopäivänä. Kirkkojen huippu päättyy myös ristillä, osoittaen taivasta kohti tulewaista iankaikkista elämää.

Juutalaisten seurakunnissa pidettiin rukouksia määrättyillä hetkillä. Tätä tapaa noudatettiin alussa kristillisessäkin kirkossa. Rukoushetket olivat ensin kolme; sitte ne enennettiin wiideksi, kuudeksi ja seitsemäksikin. Tämä viimeksi mainittu lukumäärä on paavillisessa kirkossa tähän asti pidetty kirkkolaisissa asetettuina kanonillisina rukoushetkinä. Ewankelisluterilaisissa seurakunnissa eivät rukoushetket ole laissa määrättyt, josta syystä kirkkojakaan ei pidetä auki muulloin kuin jumalanpalveluksen aikana ja jotakin yhteistä rukousta pidettäessä. Me emme lue rukouksiamme helminauhoilla, emmekä hetkittäin. Me tiedämme

Jumalan olewan hengen, ja ymmärrämme niiden olewan oikeita ja totisia rukoilijoita, jotka Jumalaa rukoilevat hengessä ja totuudessa. Tämmöiset rukoilijat tietävät myös Jumalan sanasta ja omasta sijällisestä kokemuksestaan Jumalan tahtowan itseänsä rukoilla ja Hänen myös kuulewan rukouksiamme. Mutta joskoin niin sattui, ettei Jumala aina kuulisi rukoustamme, niin meidän on muistaminen isämeidän rukouksen sanoja: tapahtuoon sinun tahto, s. o., tapahtuoon Jumalan tahto, waan ei meidän, koska Jumala tietää ja ymmärtää paremmin kuin me, mikä ajallista ja ijanlakkista onneamme, totisesti hyödyksemme, auttaa ja edistää. Ken siis hengessä ja totuudessa rukoilee, se rukoilee myös nöyryydessä, joka on oikean rukouksen tunnusmerkki. Sentähden kristityt nöyrällä luottamuksella päättävät aina rukouksensa sanalla „Amen“, joka on heprealainen sana ja merkitsee: totisesti, totisesti, nämät pitää näin tapahtuman. Tämän sanan owat kristityt oppineet Juutalaisilta, ja owat sitä käyttäneet noin kolmannelta vuosisadasta kaikissa rukouksissa ja yhteisessä jumalanpalveluksessa. Amen on siis merkkinä rukouksen tapahtuneen uskossa ja luottamuksessa rukouksen kuulemiseen. Wälistä vastaa seurakunta rukoilewan papin sanoihin sanalla: amen. Mutta oikeaan rukoukseen vastaa ei ainoastansa ihmisellinen usko, waan myöskin Jumalan rakkaus ja laupeus: amen.

R. P.

Mitä luonnontiede ilmoittaa maailman synnystä?

Maailman alkua ja synty olivat jo muinaisajoina siviilisyhteisöillä kansoilla tutkinnon ja tiedon esineenä. Niin arvelivat esim. vanhat Kreikkalaiset maata, wettä, tulta ja ilmaa maailman alkuaineiksi. Suomen kansa lasi kaiken olon perustukseksi munan, josta maa, taiwas, aurinko, tähdet, kuu j. n. e. syntyivät, niinkuin vanhat runomme sitä kertovat. Nykyisen ajan luonnontiede ei ole myöskään jättänyt tätä sywää ainetta tutkimatta. Tämä fysiikka onkin sitä laatua, että se wiehättää ja pakoittaa ihmistä siitä hakemaan tietoa. Me tahdomme tässä uudemman ajan luonnon tutkijain mukaan antaa lukijalle ne pääasialliset tiedot, mitä maailman synnystä arwellaan ja tiedetään.

Aluksi muistutamme, mitä pyhä raamattu tästä fysiikasta sanoo. Siinä tämä fysiikka wastataan lyhyesti näillä sanoilla: „Alussa loi Jumala taiwaan ja maan.“ Tästä opimme siis maailman olewan kaikkivaltiaan Jumalan luoman. Mutta pyhä raamattu opettaa myöskin ettei kaikki yhtäikää luotu, vaan sen tapahtuneen wähitellen. Kaikki mitä wieläkin silmämme edessä tapahtuu, käy jumalallisia, määrättyä, säännöllisiä ja muuttumattomia lakeja myöten. Näiden lakien tutkiminen ja tunteminen on uudempana aikana ollut ajattelewaisille ihmisille yhtä waikeata kuin huwittawaisistakin. Kiwan iloista on tietää tärkeimpien näistä lakiloista jo olewan tutkitut, niin että niiden perille on päästy. Jumala on näin antanut ihmisen itäänkuin pilkistaa salaiseen työpajaansa. Näiden ilmisaatujen lakien kautta käy meille sekien selwäksi ja ymmärtäwäiseksi, jota emme silmillämme emmekä muilla aistimillamme huomaa.

Yksi näitä lakeja, joka voimallisesti käy koko luomisen läpi, kaukaisimmassakin awaruudessa, on wetowoima, latinankielellä attraktio.

Jokaisen olennon osat wetäytyvät toisiinsa, ne ovat yhdessä. Mutta niin pian kun joku wetowoimaa wäkewämpi woima waukuttaa olentoihin, liestyvät ne osistansa ja hajoowat kappaleiksi.

Olientojen osat wetäwät siis toinen toistansa yhteen; mutta ne eiwät kuitenkaan jekoitu eikä sulaa toisiinsa. Ne owat wierekkäin, mutta eiwät toistensa sisässä. Kuta likempinä ne owat toisiansa, sitä lujempi on wetowoima, ja päin wastoin sitä heikompi.

Osien likeisyys on silloin suurin kun ne koskewat toisiinsa. Jos osat vielä saatetaan painaa eli likistää likemmin toisiinsa, niin ne eiwät ole suurinmassa likeisyydessä.

Useimmat olennot voidaan painamalla ja likistämällä saada pienemmiksi kuin ne luonnollisessa tilassansa owat; s. t. s., niiden eriosat voidaan saada likemmiksi toisiansa kuin luonto ne on asettanut. Niin on esim. metallien laita, ja jopa lasi ja kristallitki likistywät. Mutta tällä on wispi raja; jos esim. lasia liian likistää, menee se rikki. Siis ei löydy osien täydellistä sulamista, waan olentojen eriosat owat enemmän eli vähemmän toistensa likellä.

Wisjä nyt ihmisen woima kädellä, koneilla, höyryllä ja muilla likistysneuvoilla loppuu, siinä luonnonwoimat waukuttawat olentojen osien koossa pitämisestä.

Kappale kawaistua terästä ei likisty enää; ennen se kone, jolla sitä koetetaan likistää, menee rikki. Mutta pakasella ja kylmällä wetäikse kowinkin teräs pienemmäksi, jota voidaan ei ainoastaan mitata, waan silmillä nähdäkin.

Olessa waan O astetta murtuu jää helposti. Mitä tällä ymmärretään? Jos sinulla on, lukijani, lämpömittari, niin mennään sitä katsomaan. Se on vähäiseen lautaan eli waskilewynn kiinnitetty umpinainen keräpäinen lasipilli, jonka sisässä on elohopeata. Lämmin suurentaa, mutta kylmä pienentää kaikkia olentoja, kaikkia kappaleita.

Kun lämpömittarin lasipilli ei suurenu, täytyy sen

sijäissä olewan elohopean lämpimästä nousta. Kun kylmä vaikuttaa supistavaisesti elohopeaan, täytyy tämän pienen- tyä ja siis lasipillissä laskeutua.

Keräpäinen lasipilli on laudassa tahti vastilemysssä kiinni. Siihen kohtaan laudassa, mihin elohopea veden jää- tyessä pysähtyy, pannaan merkiksi viiva ja se merkitään numerolla 0. Tästä voidaan nyt mieltä myöten tehdä viivoja ylös ja alaspäin, ja ne merkitä numeroilla. Näi- den numeroilla merkittyjen viivojen väli sanotaan asteeksi. Välit voivat olla pitenmät eli lyhemmät, joten on saatu erinimellisiä lämpömittaria, niiden miesten nimiä myöten, jotka lämpömittarin ovat tehneet; tavallisimmat lämpömit- tarit ovat Celsion, Reaumurin ja Fahrenheitin. 0 on se viiva, jossa ilma ei ole oikeastansa lämmin eikä kylmää; sikäli kuin elohopea siitä nousee eli laskeikse, tulee lämmin eli kylmä.

Kun jäällä on aste 0, on se hyvin heikkoa, niin että se menee helposti rikki. Jään kylmetessä 10 asteiseksi, on se kowaa ja kestäväää, niin että kannattaa suurimpia pai- noja. Minäkätähden? Sentähden että 10 asteisessa jäässä ovat sen osat likistyneet niin yhteen, että ne ovat lujasti toijisjansa, ja kannattavat wetää raskaan kuormankin sem- moisella jäällä varustetun wirran yli. Sitä vastaan on 0 asteinen jää niin heikkoa, ettei se kannata lastakaan luistimilla.

Tämä wetowoima on nyt koko maailmassa luonnon alkuvoimia; se vaikuttaa joka paikassa, niin pienimmisissä kuin suuremmisissa olennoissa ja kappaleissa, maan päällä yhtä hyvin kuin äärettömässä avaruudessa. Sen kautta on koko maailma, tähdet, auringot, kuut, maa ja myöskin pyrstötähdet syntyneet, joista viime mainitut luultavasti eivät vielä ole kasvaneet täydelliseen muotoonsa.

Myöskin meidän maapallomme on tällä tavoin weto- woiman kautta syntynyt.

Mutta mikä on se aine, josta kaikki on sijinnyt ja syntynyt. Pyhä raamattu sanoo maan ja taivaan synty- neen tyhjästä. Tyhjästä ei kuitenkaan tule mitään. Tämä

on sentähden ymmärrettävä sillä tavoin, ettei mitään ainetta löytynyt ennenkuin Zumbala sen loi. Kysymys on siis, mikä oli tämä aine, jonka Zumbala ensiksi loi. Tähän vastaa luonnon tutkinto: aine oli arwattawasti jotakin hienoa utua, höyryä, kaasua, joka semmoisena ensin täytti koko awaruuden. Wetowoiman kautta erosi se eroamistaan osistansa ja muodostui jähmettymisen ja kristallistumisen kautta erityisiksi maailman kappaleiksi.

Tässä lukija warmasti puistaa päätänsä, merkiksi että epäilyks on saanut hänen mieltänsä sen totuudesta, mitä viimeksi sanottiin. No, se ei tee mitäkään: epäileminen on tieteen äiti. Ken todella epäilee, hän pyrkii päästä epäilemisestään totuuden perille. Mahdottomalta se tosin näyttää, miten metallit, kivet, wuoret ja muut monilukuiset kovat kappaleet olisivat saaneet alkunsa ja syntynsä niin tyhjäästä ontuwasta aineesta kuin utu, höyry, kaasu on. Semmoista woi korkeintakin ajatella wedestä, joka nytkin vielä woi muuttua höyryksi, samoin kuin höyrystä tulee wettä.

Tämmöistä epäilemistä ei saa sanoa ymmärtämättömyydeksi. Mutta sillä on kuitenkin wäärä perustus, ja se wie wäärille teille. Sillä kaikki olennot ja kappaleet woudaan kuumuuden kautta muuttua höyryksi, kaasuksi. Ei mitäkään aineellista olentoa löydy, joka olisi tulen kestäwää. Itse tiamanttikin katoaa ja muuttuu sawuksi, s. t. s., muuttuu kuumentamisen kautta kaasuksi. Myöskin kulta ja platina sulawat ja haihtuwat. Sen todistaa seuraawa koetus:

Kultaseppä sulattaa kulta. Kun se on täydellisesti sulanut ja kiehuu, ja sen päällä pidetään hopearahaa, niin tämä kullittuu kullan huurusta eli höyrystä; myöskin tulen leimu, joka ympäröi sitä astiaa, misjä kulta sulatetaan, saa kullasta nousewasta huurusta wiheriäisen karwan.

Se ei siis ole mikään mahdotoin ajatus että kaikki, mitä maailmassa aistimellista löytyy, syntyi ja kaswoi kaupunnuotoijesta alkuaineesta.

Mutta tässä kohtaa kuitenkin jotakuta epäiltävää. Ajatellessa taiwaan kappalten, kiinto- ja kiertotähtien, ynnä myös kuiden ihmeteltävää suuruutta, näyttää se melkein

mahdottomalta, miten ne olisivat voineet syntyä ja jakeutua niin hennosta ja hienosta aineesta kuin kaasu on, ja siitä mullistua ja tiheentyä semmoisiksi suuriksi olennoiksi. Mutta tämäkin käy selväksi, sitä lähemmin tarkastellessa.

Katjelkaamme maailman äärettömyyttä. Meidän aurinkomme, miten lähellä se on lähintä kiintotähteä? Oetaan ensin nuu suuri luku.

Osaatko sanoa tätä lukua: 4000000000000 (neljä biljonaa). Vaikka meidän täytyy myöntää tällöisten lukujen olewan ymmärtämättömiä, niinkuin myös semmoiset matkan pituudet ovat käsittämättömät, niin ne ovat kuitenkin todet, ne löytyvät, ne ovat luetut, ne ovat mitatut, ja sentähden pidämme me tieteellisellä lujudella kiinni lauseessamme ja sanomme:

Aurinkomme vaikutuspiiri eli valtakunta on joka haavalle kuusi tuhatta biljonaa peninkulmaa; s. t. s., näin pitkän matkan päähän aurinko paistaa, näin ulottuvainen on sen vaikutus, silloin sen vetovoima vasta loppuu, siinä on sen raja kuudentuhannen biljonan matkan päässä joka suunnalle. Siellä vasta alkaa toisen kiintotähden, toisen auringon valtakunta.

Kun aurinkomme on pallon muotoinen, niin sen valtakuntakin on saman muotoinen. Tällä auringon valtakunnan pallolla on siis 12 tuhannen biljonan pituinen läpimitta, s. t. s., sen laidasta laitaan läpi on tämä matka. Kun sen sisällitys luetaan kuutiopeninkulmittain, niin saadaan seuraava luku:

904 780000 000000 000000 000000 000000 000000.

Ken ei ole lukujen sanomisessa oikein tarkka, harjoitetaan päätänjää tällä luvulla. Se on pitempi kuin monta nälkävuotta.

Tähtien tutkijat ovat kiertotähtien keskinäisestä vetovoimasta ja auringon vetovoimasta kiertotähtiin ottaneet lukeaksensa niiden painon ja lausuvat:

Auringon ja kaikkien kiertotähtien yhteinen paino on „54,186 quadriljonia sentneriä.“

Jos nyt summa niistä kuutiopeninkulmista, jotka tekevät auringon waltakunnan sisällön, jaetaan wiimemainitulla summalla, niin saadaan tietää että 5,218,000 kuutiopeninkulman osalle tulee yksi luoti ainetta.

Tästä ei juinkaan olla entistä wiisaampia. Ei olla-kaan, mutta tullaan. Elähän lukijani hätäile, waikka nuo numerot ovat pitkiä ja ikäviä kuin entisen kommissariuksen puheet. Käyttäkäämme mainittu esimerkki meille liemmin olewiin ja paremmin ymmärrettäwiin kohtiin. Tuolla seisoo kotiseurakuntasi kirkko. Menemme sinne jonakuna arkipäivänä pieni palainen merikiweä muasjamme; olkoon se noin herneen juuruinen. Tämä pieni palanen on kirkon sisälluksean verraten paljon suurempi kuin esm. auringon ja kaikkien kiertotähtien sekä niiden kuiden suuruus auringon koko waltakunnan rinnalla.

Nyt sytytämme merikiwen kirkon sisässä; ei kirkko siitä pala. Mutta merikiwi palaa ja haihtuu kaasullisiksi alkuaineiksi. Missä ne nyt ovat? Emme näe kirkossa mitäkään, waikka ikkunat ja owet ovat kiinni. Kirkon sisällitys oli liian suuri, josta syystä merikiwen kaasu pääsi haihtumaan näkymättömiin.

Aurinko ja kaikki tunnetut kiertotähdet meidän aurinkokunnasjamme, verraten sen awaruuteen, eivät ole läheskään niin suuret kuin mainittu merikiwi ja kirkko toistensa suhteeseen. Mutta jos kaikki wähitellen haihtuiksi kaasullisiksi alkuaineiksi, niin awaruus, eteri, yllilma, ei siitä tummentuiksi ollenkaan; maailman awaruudessa ei hawaittaisi hituakaan näistä näin haihtuneista taiwaan kappaleista. Tätä on julmaa ajatella, mutta niin käwi, jos kaikki taiwaan kappaleet palaisiivat, ja niin se Jumalan sanan mukaan käy, sillä taiwaat ja maa hukkuwat.

Mitä olemme nyt oppineet? Paljon olemme oppineet, jos ajattelowaisesti olemme edellistä lufeneet. Mitä wastaat, lukijani? Sinun ja minun täytyy wastata:

Sen mahdollisuus, että kaikki owat alusjansa olleet kaasullista näkymättöintä ainetta, hajallaan

maailman avaruudessa, on siis kieltämätöin totuus. Jos niinmuodoin kaikki heikkoutuksi ja hajosi avaruuteen, niin siitä voi Jumalan sanan mukaan uudet taivaat ja maat jälleen yhtä hyvästi syntyä kuin ne siitä alustansakin ovat sukeuneet.

Mutta missä ainetta on, siinä on myös wetowoi-
maa, ja matkan pituudet eivät tälle paljon merkitse.

Niin pian kuin kaksi osaa lähestyi toisiansa, pääsivät ne toisten osien voitolle ja vetivät niistä lähimäiset ensiksi puolelleen: näin syntyi vähitellen kokonainen, itsekseen ole-
wa, olento eli kappale. Kasvamisen joutuminen paisui paisumistansa arvattavasti kuta suuremmaksi kappale tuli; sillä kappaleen suuruutta myöten isonee wetowoima. Tätä keskinäistä kasvamista kesti niin kauan kuin se liiallisen matkan pituuden tähden loppui, ehkä siinä, missä toisen maailman kappaleen wetowoima alkoi.

Wetowoimaa tässä merkityksessä sanotaan painowoi-
maksiksi eli, latinan kielestä, yleinen gravitatio.

Näin ovat aurinkomme, kiertotähdet ja kuut woineet syntyä ja muodostua. Näin on tämän korkean asian laita woinut olla koko maailman avaruudessa.

Mutta painowoima koneellisella vaikutuksellansa mat-
kaansaattaa myös liikunnon; sillä olentojen synty ei saat-
tanut muuten käydä laatuun kuin osien lähestymisellä toi-
siinsa, s. t. s., liikunnolla. Vähitellen tapahtunut tiheen-
tyminen synnytti painon, josta sitte olletikin kun se no-
peasti tapahtui, tuli lämpö. Kaikkea mitä painetaan, ol-
koon se kuin kylmää tahtonsa, tulee sen kautta lämpimäksi. Lyö rautapalaista päähän, niin että se liikistyy, saat nähdä,
miten se tulee niinkin kuumaksi että sytyttää puuta. Myös-
kin ilma tulee painon kautta kuumaksi. Jos otat yhden
kuutiojalan ilmaa ja supistat sitä niin, että se pienentyy
 $\frac{1}{10}$ kuutiojalaksi, käy se niin kuumaksi kuin tulinen hiili.

Toisiansa liiketessä pyrkivät osat kaikissa kappaleissa kes-
kukseen, keskipisteeseen. Tämä on yleinen luonnon laki. Silloin alkoi kasvawa olento eli kappale pyörimään keski-
pisteensä ympäri. Mutta painoon, tiheentymiseen, liikun-

toon yhdistyi nyt taas uusi voima, nimittäin hitaus, wikkallisuus, kankeus, itäänkuin liikunnon wastustajaksi. Tämä hitauden voima ilmestyy aina niin pian kuin kappale rupee liikkumaan. Sekin on siis luonnon laki.

Katsokaamme nyt, miten tämä sopii aurinkokuntaamme. Aurinko itse oli todennukaisesti muodostuksen alku. Kun se alkoi syntyä ja kasvaa, rupesivat aineet äärettömästä awaruudesta sitä lähemmäksi ja lähemmäksi lähestymään, ja niinmuodoin tuli siitä kaasupallo, joka tiheentyi keskussijansa. Se rupefi nyt pyörimään ympäri. Mutta tihein puoli eli paksuin paikka kääntyi nopeanimasti ympäri kuin harmempi, ja katso, aineet eivät olleet kadottaneet hitauttansa, ne pyrkivät lepoon! Ne osat, jotka nyt olivat loitompina wetowoiman pääwäikutuksesta, eivät jaksaneet seurata ympäripyörintöä; ne lohkesivat emästänsä, kun side wetowoiman heikkouden kautta katkesi heidän ja emän välillä. Ero oli tehty ja mitäkään aineellista yhdistystä ei woinut enää tulla kysymykseen.

Näin irtautuneet osat muodostuivat nyt omin päin kokonaisuudeksi, toisiksi olennoiksi, toisiksi kappaleiksi. Alusja olivat nämät osat kehänmuotoisia, niinkuin sormus, sijasta tyhjät. Mutta kehän osat wetäytyivät yhteen ja muodostuivat puolestansa itseiseksi kaasupalloksi, joka sitte käwi tiheimmäksi. Keskipiste weti sitä kuitenkin yhä puoleensa, niin ettei se päässyt oman waltajia ratoja awaruudessa kulkemaan. Se alkoi kiertää aurinkoa ympäri, ja siitä syntyi kiertotähti.

Kiertotähtien tiheentymisessä ja muodostumisessa saattoi jama tapahtua. Näissä syntyi taas keskipeste, ja sen ympärille emä, josta sitte osia hitautensa kautta irtautui. Jrralleen päästyänsä, ei jekään woinut karhuun päästä awaruutta kulkemaan omin päinsä. Se oli alkuliikuntonsa saanut emältänsä, kiertotähdeltä, ja sen täytyi nyt noudattaen wetowoimaa ruweta entistä emäänsä kiertämään ja sen keralla pyörimään auringon ympäri. Näin syntyivät kuut.

Tämä kuuluu kyllä kauniilta, mutta lieneekö tuo totta,

arvellee lukija. No, no, maltahan mieltäsi vielä vähän, ei olla väärillä teillä tutkinnoissamme. Katselkaamme, eikö aurinkokunnassamme löydy mitäkään, joka wahvistaisi selitystämme totuudeksi. Löytyy kyllä, waikka sitä ei paljailla silmillä näe. Kiertotähtien joukossa löytyy yksi, jonka nimi on Saturno.

Tämä tähti oli kauan tunnettu, mutta sen ympärillä ei tiedetty olevan kehää eli formusta. Wasta sitte kun kiikarit, loitolle kantawat filmäputket, keksittiin, tuli Saturnon kehä näkywiin.

Jos Saturno on muodostunut samalla tavalla kuin muut kiertotähdet, niin Jumala on sen kehän heittänyt ihmiselle oswiitaksi näkemään, mitenkä Hän luomistansa on käyttänyt ja kehittänyt eteenpäin. Tästä lausuu luomontutkija Gruson: „Saturno on se kiertotähti, jossa me hämmästyksellemme saamme nähdä maailman suuren Luojan itesessä taiwaankappalten teossa, jossa silmämme saawat katsoa Hänen työpajaansa, ja josta saamme täydellisen wakuutuksen siitä, miten Hän luomisesjansa on ollut toimesa. Me näemme Saturnon ympärillä vähän matkan päähän jääneestä kehästä, miten kiertotähdet ja hywin todenmukaisesti kaikki muut maailman kappaleet ovat muodostuneet. Siitä näemme myös Luojan tarkoituksen ei olleen meille salata miten luomisen työt ovat sujuneet ja käyneet.“

Mitäs Saturnossa näemme? Saturno on kumpaisissakin päisfänsä hywin supistunut pallo, jolla on yhdeksän kuita. Mutta paitse näitä kuita, joiden muodostus on meille edellisistä perustuksista selwä, on Saturnolla myöskin sitä ympäröiwä soikea kehä eli rengas. Tämä kehä ei ole kuitenkaan yksinfertainen, waan siinä on monta sijäkkäin kulkewaa, toisistansa erillään olewaa rengasta.

Kuinka nämät soikeat renkaat ovat syntyneet?

Saturno pyörii erinomaisella nopeudella akselinsa ympäri. Tämän nopeuden tähden se ensin sinkahutti mainitut yhdeksän kuita kaasukappaleina luotansa, jotka sitte kiertiwät sen ympärille kulkemaan. Mutta kun wiimeiset

kaasulohkareet siitä irtautuivat, olivat ne jo kangistuneet niin koviiksi, etteivät enää jaksaneetkaan muodostua palloiksi, vaan wääntyivät ja sujuiuivat renkaiksi ja täydellisesti kowettuneina luonnon lakia myöten erosivat toisistaan ja pyöriwät nyt yhteisen emänsä ympärillä, joka ehtimiseen supistuu ja wapaana pyörii yhteisellä navalla kuitensa ja rengastensa sisäsjä, sekä näiden kanssa auringon ympäri.

Joskokin paljo löytyy selittämättä tämän ihmeteltävän kiertotähden muodostumisessa, niin siitä saamme kuitenkin warmasti nähdä ja käsittää, miten kiertotähdet yleisesti ovat syntyneet ja kasvaneet maailman awaruudessa kiertämään auringon ympäri. Se awaa osaltansa omea luomisen salaiseen woimaan. Se on osaltansa meille todistuksena Jumalan suuruudesta ja kaikkiwaltaisuudesta, ja antaa meille syytä ylistämään Luojan wiisautta.

Käytyämme muita äärettömän awaruuden olentoja katsomassa, kääntykäämme omaan maanpalloomme, silmäilemään vähän sitäkin. Myöskin tämä on arwattawasti auringosta sinkoutunut kappale. Kuu, joka ystävällisesti antaa meille waloa öillä, on sitä vastaan maasta eronnut kappale, jonka maanpallo muodostuesansa kadotti lähemmästä yhteydestänsä.

Kun maa alkoi muodostua, kun sen kaasut wetäytyiwät yhteen ja kowettuivat suuriksi wuoriksi ja lujiksi kiwiksi, silloin mahtoi kauhean painon ja osien yhteen hieromisen kautta semmoinen kuumuus olla, ettei sitä woi ajatellaakaan. Epäilemättä olivat silloin kaikki alkuaineet palawan ja liekkiwän sulamisen tilassa. Silloin ei mitäkään eläintä woinut maanpallolla olla. Se oli kokonaan jula maailman awaruudessa niinkuin sulatettu tina kauhasssa.

Mutta awaruus, eteri, ilma — ne eiwät olleet kuumat. Se yli-ilma, se eteri, jonka osista aurinko ja tähdet tiheytyksen kautta saivat alkunsa, ei ollut lämmin, vaan kylmä, noin 60 astetta. Kun maanpallo nyt oli tässä kylmässä eterissä, täytyi sen wähitellen kylmettyä, niin että sen pinta kowettui. Luonnontutkijat ovat kokeneet laskea lukua siitä ajasta, mikä maan kylmettymiseen on mennyt. Waikka nämät numerot eiwät ole warsin warmoja, niin

tahdomme tässä kertoa sakslaijen Ph. Körberin mukaan, mihinkä päätöksiin professori Bichoff Bonnissa on tässä luvunlaskussa tullut. Mainittu professori oli tuliseksi kuumentanut wissiä kovia aineita, wisistä painosta ja jäädyttänyt ne sitte. Verraten niiden painoa ja kovuutta maanpalloon, tuli hän siihen päätökseen, että maanpallo on tarwinnut kuumuudestaan ja jäähtyäkseen 353 miljona vuotta. Sitte kun tämä tapahtui, saattoi maalle wasta tulla ruohoja, puita, eläimiä j. n. e. Olkoon nyt tämän luvunlaskun laita minnoinen hymänsä, se on warma, että maanpallon sijus on vielä tänäkin päivänä kuumassa, palwasja liekissä, johon tulivuoret, maanjäristykset ja lämpimät lähteet owat selwinä todistajina. Me ihmiset elämme, asumme ja waellamme siis tulen päällä, samoin kuin me yöt ja päivät olemme ympäri ja eteenpäin pyöriwässä liikkeessä maailman äärettömässä awaruudessa. Mutta miten fin asumme ja olemme, tulen päällä ja awaruudessa, sen tiedämme, että kaikkiwaltias rafas Luoja hallitsee, suojelee, hoitaa ja kaitsee meidän kuolemattomia sielujamme tästä ajallisesta elämästä Jesuksen Kristuksen kautta ijankaikkisuuden ilomajoihin, joissa kaikki, mitä nyt on salaista ja tummaa, ymmärtämätöntä ja käsittämätöntä, selkenee aurion waloa kirkaammaksi.

R. P.

Tiamantin elämäkerta.

Tänä aikana saa kaikki, jolla vähänkin on arvoa, historiansa. Tiamantillakin on historiansa esim. saksan ja ruotjin kielillä. Niin miksikä se ei siis ansaittisi elämäkertomuksensa myöskin suomenkielellä. Siinä toivosssa että lukijamme mieluisesti seuraa meitä tätä kallista kiveä katjellesa, tahdomme tässä mukailemalla *) antaa siitä lyhykäisen historian. Ensiksi on merkittävä mitäkään luonnontuotetta ei löytyvän niin kallista, mutta todellakin niin vähäarvoista kappaletta kuin kalliit kivet ovat. Pienen kulkainen Suomen jaloilla voi herättää meissä syvempiä ajatuksia ja suloisempia tunteita kuin tuo kiiltävä ja loistawa tiamantti. Mutta vaikka niin on, eivät kalliit kivet sentähden kadota arvoansa. Ne ovat kivivaltakunnan aate-
lissääty, ja heillä on arvonja yhtäkaikki, vaikka eivät juuri ketäkään hyödytä. Heidän harvinaisuutensa, loistonja ja kovuutensa ovat tuottaneet heille sen mielihyvän ja lem-
men, jolla heitä yleisesti etsitään ja pidellään. Tiamantti pidetään muita kalliita kiwiä arvollisempana; se on muiden joukossa kuningas, joka ympäröi itsensä semmoisella korkeudella ja prameudella, etteivät muut sille läheskään wertaa wedä. Hamasta vuosituhannista saakka jähdehtii se yhtä firrkaalla loisteella, ja suurimmilla tiamanteilla on tavallisesti historiansa, joka silloin tällöin on täynnä yhtä kummallisia ja werisiä tapauksia kuin muinoisten kuningasten elämäkerrat. Sotia on syttynyt niiden omistamisen tähden. Milloin ne wälkkyivät ihanimpana koristuksena jonkun ruhtinaan kruunussa, milloin ne joutuivat unohdukseseen mullan tomun sekaan, sieltä jälleen löydettäväiksi ja tunnettaviksi,

*) Ratsjo Läsning för folket wuosikerta 28, 4 wihfo.

sekä hämmästyttämään maailmaa loisteellansa. Ne olkoot ylenkatsotut; sille hulluudelle naurettakoon, joka hempii näitä epäjumalia; niiden vaikutus ihmismielten hywittämiseen ei lakastu, ja ne ovat aina olemat turhuuden, koreuden ja komeuden paraimmat seurakumppanit.

Tiamantti jääpi ikuisiksi päiviä maailman kalliiksi kiveksi ja loistavimmaksi koristukseksi. Ei kukaan maalari tykene sen wälkkyviä säteitä kuvaamaan; sitä runoilijaa ei löydy, joka sanoihin woisi pukea sen kummallista hohdetta. Walo on taiwaan ensimmäinen ja kauniin lahja; tämän walon heijastuttaa ja jakaa tiamantti ihanoihiin säteihin.

Tiamanteja ei tavata joka paikassa maan piiiällä. Ne seudut, joissa niitä on löydetty, ovat Intia, Sumatra, Borneo, Uraalintunturit, Australia, jotkut paikat Pohjois-amerikassa ja Brasiliassa. Ensi- ja viimeainitut ovat rikkaimmat näistä kalliista kivistä. Muinoin oli wanha Intia tiamanttien ainoa kotopaikka, ja warsinki oli Golkonda tämän suhteen tunnettu. Tulot Intian tiamanttiarteista olivat mainiot, etenkin tiamanttien suuruuden ja paljouden wooksi. Gräs Turkin keisari, joka pitkällisen sotaisen ja ryöstöisen hallituksen perästä kuoli kahdentoista wuosisa-dan lopulla, oli koonnut wiiden leiwiskän painawaisen tiamanttiarten.

Wiimeijinä aikoina on kuitenkin Brasilia woittanut Intian rikkailla tiamanttiarteillaan. Nämät keksittiin satunnaisesti w:na 1727.

Portugalilainen Bernardino Tonsaka Lobo oli matkalla Brasiliassa. Täällä hän sattui näkemään kultafaiwannoissa muutamien työmiesten pelaawan korttia ja siinä käyttävän pelimerkeiksi pieniä kiviä, jotka olivat kullan seasta löytäneet. Tämmöisiä kiviä oli Lobo nähnyt Itäintiasassa ja arweli niitä heti puhdistamattomiksi tiamanteiksi. Palatessansa kotimaallensa otti hän näitä kiviä mukaansa Lisjaboniin, jossa hänen arwelunsa totentui ja Brasilian rikas tiamantti-aarre oli näin keksitty sekä weti heti yleisen tarkastuksen puoleensa. Europalaiset tiamantinkauppiat olivat tähän asti tuoneet tiamanttinsa Intiasta. Peljäten tiamanttien hin-

nan alentumista ja voittonsa vähentymistä, keksivät keinon panna sen waleen liikkeelle, että Brasilian tiamantit olivat sinne wiekkaalla tavalla wiedyt Intiasta. Mutta Portugalilaiset todistivat asianja oikeuden, ja lähettivät Brasilian tiamantteja Intiaanikin, siellä myötäwiksi sen maan omina tiamanttina. Tehty keksintö laajentui ja tuli hywin voittoa tuowaksi. Brasilian parain tiamanttipaikka, jossa kaupunki Diamantina löytyy, on korkeaselänneinen, wuorikas, hedelmätöin maanpalsto lähellä San Franziskon suurta jokea.

Tulot Brasilian tiamanttikawannoista niiden keksimisestä wuoteen 1850 nousiwa 10 miljonaan karatia, jotka suomen rahassa luettuina tekewät noin 350 miljoonaa markkaa. Maanpallo ei ole köyhä kullasta ja tästä kalliista kivistä, mutta ne ovat waikeat löytää ja kawaii; se tekee ne harwinaiseksi ja kalliksi. Sateen perästä on lapilla tapana etsiä kultaa lätköistä ja wesiujoksuista, ja owat monesti myös onnistuneet työssänjä. Pieniä tiamantteja on löydetty kaswujen juurista ja kivistä, joita teille on sikseensä wiskattu katoomaan. Myöskin kanat noukkivat wälistä tiamantteja kupuunsa tavallisten hiekkamurujen asemesta.

Brasilian tiamanttikawannot olivat alusja waltion haltusja ja hoidosja. Mutta waltio ei ole missäkään eikä milloinkaan rikastunut asiamiehenä. Brasiliassakin oli tiamanttikawantojen hoito huono ja warkauksia tapahui kilpaan milloin työmiesten, milloin päällikköjen puolelta. Hallitus antoi sentähden nämät kawannot arenmille ja on siten saanut kohtuullisen woiiton.

Diamanttien etsintö ja huuhontatyöhön käytetään orjia, joita warullisesti wartioidaan etteiwät saa warastaa. Warkauksia rangaistaan kowasti, jota wastaan hywiä palkintoja jaetaan rehelliisyydestä ja työn menestymisestä. Semmoinen orja, joka on löytänyt 17¹/₂ karatin painoisen tiamantin, koristetaan kulkaseppeleellä ja wiedään joukolla päällysmiehen luo. Tämä antaa nyt juhallisesti orjalle wapauden ja uuden pukimen, jonka perästä orja saa niinkuin muutkin wapaat tehdä työtä omaksi hymäksensä. Näin työmiehiä kohdeltiin alusja, mutta onnellisiksi eiwät sentähden

aina tulleet. Maine käy salaisen heimolaisuuden löytyvän näiden kallisten kivien ja niiden omistajain välillä, niin että tiamantti tartuttaa kovuuttansa niihin ihmisiin, jotka sille ovat tykkänään lahjoittaneet sydämensä.

Raa'at, puhdistamattomat tiamantit wiedään kaimannoista tavallisesti Rio Janeiron kaupunkiin ja sieltä Euroopan kauppamiehille; suurin osa menee Lontooseen. Ostajat myöväät ne toisille kauppamiehille, joiden asiana ja toimena on niiden hiottaminen. Tästä ne saavat sen kalliin loiston, joka sitte antaa niille kauneuden ja arvon.

Taito osata tiamanttia hioa eli tahkota säännöllisiin muotoihin, on uudenman ajan keksintö; muinoin niitä pidettiin ja kannettiin luonnollisessa tilassansa, sitte kun ne ensin kuitenkin pestiin ja hangattiin kiiltäväiksi. Vastaw:na 1456 keksi eräs mies nimeltä Lutowig von Bergsen, Bryggen kaupungista, ne ohjeet, joiden mukaan särvät (fasetit) ovat tiamanttien hiottawat, joista sitte sen waloa jakawa woina tulee, ja joka sille loisteen antaa. Kardinaali Mazariin oli aikoinansa, niinkuin tunnettu on, suuri kultan ja tiamanttien rakastaja. Hän haali itsellensä noin 200 miljonan markan suuruisen omaisuuden, ja keksi tiamantille täydellisimmän muodon, paraimmat särvät, miten tiamantti enimmästi wälähtelisi. Keksintönsä mukaan hiotti hän Ranskan kruunulle 12 suurta tiamanttia, jotka loistawat firkaanimasti kuin tähdet taimaalla.

Nykyaikana Juutalaiset Amsterdamsissa hiowat useimmat tiamantit. Siellä löytyy tätä warten suuria koneita. Amsterdamin 28,000 Juutalaisesta elättää noin 10,000 itsensä paljaalla tiamanttien hiomisella ja tahkoamisella. Hiomakoneet käywät höyryllä, joita hoitaa noin 300 työmiestä.

Niinkuin sanottu, tiamantin kauneus ja loisto tulee tykkänään siitä, minkä muotoiseksi se on hiottu. Tavallisimmat muodot ovat nykyänsä nämät kaksi: wälähtelevä ja ruusun muoto. Wiime mainittu on wanhempi ja annetaan tavallisesti huokeampihintaisille tiamanteille. Wälähtelevä on kaikkein kalliin nuoto, ja semmoisella tiamantilla on yhteisenä nimenä briljantti.

Tiamantin etewin omaisuus on sen erinomainen kovuus. Tämä omaisuus tuotti tälle kivelle ensimmäisen huomion. Mutta waikka tiamantti on kova, halkiaa se aiwan helposti tavallisella weitsenterällä. Sitä ei kuitenkaan taitamaton osaa tehdä; siihen tarvitaan harjaantumista, taidon saamiseksi, ja warowaisuutta tiamantin halkiamisen onnistumiseksi. Tämä kallis kiwi on niinkuin kasinkulta hienonhienoista, näkymättömistä lewyistä kudottu. Tieteellisellä kielellä sanotaan tätä nimellä kristalli. Tiamantin rakennus on kristallinen. Moni kivilaji, niinkuin esm. liuskakiwi, halkiaa helposti lewyihin, mutta ei joka suuntaan. Jos tämmöisiä kiwiä halaistaan muihin kuin niiden omiin suuntiin, niin ne murtuvat. Tiamantilla on myös tämä omaisuus; sitä voidaan halaista neljään suuntaan, mutta kun se on niin erinomaisen hienoa ja haurasta, niin sitä halaistessa luonnollisinkin suuntiinsa on suuri warowaisuus waarinotettava, muuten se rikkoutuu pieniksi muruiksi.

Tätä tiamantin omaisuutta käytetään kahdella tavalla sitä tahkotessa, hiottaessa ja silittäessä: osittain halkomiseksi, jos tiamantti sattuu olemaan wiallinen, osittain tiamanttijauhon valmistamiseksi; tämä jauho eli pulveri on ainoa, jolla tiamanttia saatetaan hioa ja silittää. Siinä on ja tarvitaan kowaa kowaa vastaan. Niin pian kuin tiamantissa hawaitaan joku naarmu, pilkku tahti halennainen, joka sen arwoa alentaisi, halaistaan se luonnollisesta paikasta, joten yhdestä suuremmasta saadaan kaksi pienempää ehjää tiamanttia. Tämä työ on itsessään aiwan helppoa ja yksinkertaista, mutta se waatii suurinta taitoa. Monen wuoden harjoituksesta ja kokemuksesta työmies heti tietää, mistä kohdasta tiamantti on halaistawa. Hän leikkaa tiamantin kulmaan, wisiin pisteeseen, wiivan toisella tiamantilla, asettaa sitte wiivaan warullisesti pienen weitsen ja näpsäyttäen sitä keweästi wafaralla, halkaisee tiamantin wiivasta. Tämä on niitä kauniimpia toimituksia, joita kiwennäistiede käyttännösssä on opettanut.

Kristallikivet järjesti tohtori Wollaston tieteelliseen

muotoon. Hän oli niitä ensimmäisiä, jotka käyttivät tätä tiedettä tiamantin halkasemisessa. Hän osti suuria viallisia tiamanteja halvalla hinnalla, halkasi ne pienemmiksi ja voitti sillä tavalla suuria summia. Toiseksi, niinkuin jo mainitsimme, valmistetaan tiamanteista jauhoa tahti pulveria. Pieniä halpaarvoisia tiamanteja pannaan teräsmortteliin (huhmariin), jossa ne hakataan rikki ja hierotaan hienoksi terässurvimella. Ne särkyvät tässä pieniksi palaisiksi ja jauhetaan tomuksi, jota sitte käytetään tiamanttien silitämisessä.

Mistä syystä tiamantti on niin ihmeellisen loistoinen, ei ole tunnettu. Sillä ei ole omaa valovoimaa, niin että siitä itsestään lähtisi loisto. Se on läpikuultava niinkuin lasi; mutta jos lasia hiotaan waikka kuinka ja tehdään briljantin muotoiseksi, ei siitä kuitenkaan tiamanttia tule. Lasi voi tulla safirin ja smaragdin kaltaiseksi ja moni wälkkyvä kivi formuksissa ja muissa etenkin waimowäen formuksissa ei ole muuta kuin hiottua, kaunistettua lasia. Tiamantin loiston salaisuus on haettava jostakusta muusta sen omaisuuksista, mutta ei sen kirkkäudesta ja läpikuultavuudesta. Tiamantin loiste tuleekin, se tiedetään, sen omaisuudesta jalkaa eli, kuten sitä sanotaan, katkaista waloa semmoiseksi wärinprameudeksi, joka huikaisee ja lumoo silmät. Ja mitä tiamantti oikeastansa kuitenkin on aineensa puolesta? Ei mitäkään muuta kuin paljasta, puhdasta, kristalliseerattua hiiltä. Tiamantti on samaa ainetta luonnon waltakunnassa kuin hiili, jolla myöskin on tosin suuri arwonja ja hyötynsä, mutta ei se milloinkaan pääse koristamaan neitojen hiuksia eikä kuningasten kruunuja. Mitä noki on tiamantin rinnalla? Tiamantti on kowaa, ettei mointa löydäkään. Uudempana aikana, joka kaikkia koettaa, on kuitenkin onnistunut tiamanttia pehmentää sähköllä, elektrisetillä, ja kiehuttaa sitä niin, että muuttuu grafitiksi tahti lyijykiveksi; mutta päin wastoin ei ole tähän asti woitu lyijykiveä eli muuta hiiltä muuttaa tiamantiksi, tahti taiteellisen keinon kautta tehdä tiamanttia. Se suuri taidemestari, itse luonto, se waan osaa tätä kallista kiveä tehdä, joka ihmi-

siä huijasee ja mielyttää. Se mestari käyttää tiamanttia tehdesä omaa salaisuuttansa, jota ihmiset tähän asti ovat turhaan koettaneet keksiä ja ilmituoda.

Tiamantin arvo tulee sen väristä, puhtaudesta, läpikuultavuudesta ja ehjyydestä. Se tiamantti, joka on kirjain kuin kirjain, lähteen wesi, puhdas kuin wasta jatanut lumi, läpikuultava kuin lapsen wiatoin sielu ja eheä ilman mitäkään naarmutta, pilkutta ja muuta wiallisuutta, se on arvostansa kaikkein kallimpi. Kellä on kaikki nämät ominaisuudet, se sanotaan olewan „puhtainta wettä“, jota nimitystä useasti käytetään tästä kalliista kivistä. Onko tiamantilla waan wähii wikoja, sanotaan se olewan „toista wettä“; ja kun se on pilkkuinen, sekainen, tahi muuten wiallisempi, silloin se on „kolmatta wettä.“

Kaikkilla tunnetuilla tiamanteilla on oma nimensä. Suurimaksi kaikista luullaan tiamanttia „Bragantja“, joka löydettiin Brasiliasta w:na 1741; se säilytetään raafana, puhdistamatonna kuninkaallisesja rahastossa Lissabonisja, ja on kanan munan kokoinen sekä painaa 1,680 karatia. Mutta sitä epäillään oikeaksi tiamantiksi. Tuntijat arwewat sitä waan tawalliseksi topaskiveksi, joka arwelu on saanut wawhikkeenja siitä, ettei Portugalin hallitus anna sitä hiottaa, eikä liikemmin tutkia, onko se oikea wai ei. Tämä hallitus arwewee tiamanttinsa, yhtä wähän kuin monen muun olennon ja kappaleen maailmassa, ei woivan tarkempaa koetusta kestää; epäluulon alainen tiamantti on arwewattawasti parempi kuin kietty Topas.

Jos nyt tämä suurimaksi luultu tiamantti siirtyy sijaltansa, niin sen jälkeen ottaa „Kadschah“ matossa Borneon saarella epäiltämättömän ensimmäisen istuimen tiamanttien waltakunnassa. Se on puhtainta wettä, kirjaimarjan suuruinen ja muotoinen ja painaa 367 karatia. Tämän tiamantin omistamisesta on käyty werisiä sotia. Muutama kuwernööri Batawiasja halusi ostaa sitä ja tarjosi siitä Suomen rahassa luettuna 840 tuhatta markkaa sekä kahta sotalaiwaa tykkinensä ja ampuwaroinensa, niinkuin myös koko joukon muita tykkiä, luoteja ja ruutia. Mutta Kadschah,

tiamantin omistaja, selitti ei voivansa mistäkään hinnasta siitä luopua, sillä hän piti sitä erinomaisen hyvänä taikakaluna, josta hänen omansa, pereensä ja sukunsa onni ja menestys riippui.

Tiamantti „Drloff“ painaa $194\frac{3}{4}$ karatia. Se on kotoisin Itäintian kaimannoista ja on ollut epäjumalan Sberigan toisena filmänä Brahman temppeleissä. Tätä epäjumalaa on miljoonia ihmisiä palvellut. Sen ihmeellisesti kiiltävät ja välkkyvät filmät lumosivat muutaman ranskalaisen sotamiehen mielen Pondikerisissä, niin että hän karkasi armeijastansa, heitti oman katolisen uskonsa ja meni Brahminain uskontoon. Näin hänelle omistui varastaa mainitun intialaisen epäjumalan filmän. Hän möi sen sitte 50,000 markasta eräälle merikapteenille, joka taas vuoroastansa sai siitä muutamalta Juutalaiselta 300,000 markkaa. Sitte maksoi siitä armenialainen Juutalainen vielä enemmän. Vihdoin osti venäläinen Drloff sen 450 tuhannella ruplalla keisarinna Katarina II:lle, joka saatuaan tiamantin korotti Drloffin freiviksi.

Kiitetty tiamantti „Pitt“ eli „Hallitsija“ seuraa nyt katseltavaksi. Sen löysi orja Portugalin kaimannoista 1702, mutta piti sitä ensimmältä salassa. Sitte hän tarjosi sitä eräälle merimiehelle sillä ehdolla, että sen kautta saisi vapautensa. Merimies houkutteli wiekkaudella orjan lailalle, jossa hän palveli, ja saatuaan tiamantin sysäsi orjan salaisesti mereen. Pyhän Prjännän linnassa oli silloin kuvernyörinä herra nimeltä Pitt, jolle merimies möi tiamantin 1000 Englannin pundasta, jotka 25: 20 kurssin jälkeen tekivät 25,200 Suomen markkaa. Merimies tuhlaasi pian nämät rahat ja hirttiin omantunnon waiwoista. Tämän tiamantin möi Pitt sitte Ranskanmaan hallitsijalle 2 miljonasta 250 tuhannesta markasta. Se painoi raakana 410 karatia; mutta hiottuna kadotti se painoansa kaksikolmatta osaa, niin että se nyt painaa vaan 137 karatia. Josko tämä tiamantti ei ole suurinkaan, niin se on kuitenkin puhtainta wettä ja kauniin maailmassa. Kun kuninkaallinen linna Pariisissa hirmuhallituksen aikana ryövättiin, hävisi

tämä tiamantti muiden kruunun kallisten kivien ja koristusten muassa; mutta se löydettiin taas ja kun tasawalta tarvitsi rahaa, pantiin se pantiksi eräälle kaupiamiehelle Berlinissä. Se lunastettiin ja wälkkyi sitte Napoleon I:n tiamanttikahwaissaja miekassa; se oli tämän mainion sankarin miekan kahwaan pantu koristukseksi. Waterloo'n tappelun perästä se joutui taas Preussiin. Rauhan tultua sai Ranskanmaa tämän tiamanttinsa jälleen. W:na 1855 oli se teollisuuden näyttelössä pantu esille katjeltawaksi.

Tiamantilla „Nancy" on myös oma historiansa. Se tuotiin 15:lla vuosijadalla Itäintiaista ja tuli prameutta rakastawan Burgunnin herttuan Kaarlo uskaliaan omaisuudeksi. Hän näkyy pitäneen sitä jonakin taikakaluna, sillä hän kantoi sitä powessansa Nancy'n onnettomassa tappelusja. Tiamanteilla ei näy kuitenkaan olewan minkäänlaista onnen tuowaa ja suojelewaa woimaa, sillä mainitusja tappelusja kaatui, niinkuin tunnettu on, tämä miehuullinen Burgunnin herttua. Sweitsiläinen sotamies sattui korjaamaan hänen ruumiinsa tappelukedolla haudasta ja löysi tiamantin hänen waatteistansa. Mäi sen sitte wähästä hinnasta, tietämättä ja tuntematta kiven kallista arwoa. Pappi, joka sen sotamieheltä osti, antoi sen Sweitsin liittokunnalle. Sitte joutui se hugenottilaisen aatelismiehen käsiin 16:lla vuosijadalla. Tämä, ollen uskollinen alamainen, halusi tiamantin antaa kuninkaalle Henrik III:lle, jolla silloin oli suuri rahan tarwis; mutta tiamantin wiejä murhattiin tiellä; sitä ennen oli hänellä kuitenkin niin paljon malttia ja aikaa, että nielasi tiamantin, joka sitte löydettiin hänen mahastansa. Sitte tuli se Englannin kuninkaan Jaakko II:n omistukseun, joka paetesjansa Ranskanmaahan w:na 1688 wei tiamantin myötänsä ja rahaa tarwitesjansa mäi sen Lutowig XIV:lle 25 tuhannesta Englannin piuidasta, s. t. s., 605,000 Suomen markasta. Ranskan kumouksen aikana hukkaantui tämä tiamantti w:na 1792, mutta saatiin jälleen ilmi Napoleonin hallituksen aikana ja myötiin sitte Wenäjän keisarille 500 tuhannesta ruplasta. Se on

wieläkin tallella Wenäjän keisarillisen huoneen kallisten kiwien joukosja.

Verisin historia on tiamantilla „Rotinoor“, joka tulkittuna on valon vuori. Vuosituhansia on tämä tiamantti kulkenut kädestä käteen toisesta paikasta toiseen, kunnes vihdoin on joutunut sekun Europaan. Onnea se ei ole tuottanut kellekään edellisille omistajoihensa, mitenkähän sitte tehnee nykyiselle. Joku voimallisempi ruhtinas walloitti sen ennen aina toiselta, milloin kavaluudella, milloin wäkiwällä. Entinen omistaja sai wälistä alentua tämän kalliin kiwen tähden tonniin ja tuhkaan.

Tämä tiamantti oli kauan itäintialaisen Mogul-nimisen hallitsijasuvun haltusja, kunnes saaliinhimoinen raatelewa tatarilainen kansa teki Awganistan wuorilta päällekarvauksen ja tulwasi joukoillansa koko Intiaan. Tiamantin silloinen omistaja oli Mahomet Schah, jonka Tatarilaiset ensialusja kukistiwat, mutta heidän päällikkönsä Nadir Schah asetti hänen jälleen hallitusistuimelle. Tällä päälliköllä ei ollut muuta tarkoitusta kuin mainitun kalliin kiwen saaminen, joka myös viimein monen turhan yrityksen perästä onnistui seuraawan wiekkauden kautta: Nadir oli jollakin tavalla huomainnut Mahometin säilyttävän tiamanttia turbanisjansa (hatusjansa), jota ei milloinkaan ottanut päästänsä. Delhisjä, Mahometin pääkaupungisja, pidettiin jotkut suuret juhlat, joihin kokoontui paljo kansaa joka haaralta. Nadirikin meni sinne, kantaen pääsjsänsä perjalaisista lammasnahkaturbania, jonka ympärille oli kääritty kuninkaallinen wyö, ja joka oli koristettu kiiltäwillä helmillä, mutta joista ei ainoakaan ollut mitään tiamantti. Tatarilainen ruhtinas wakuutti entiselle wihollisellsja ituisista ystäwyyttä ja weljeyttä ja pani tämän liiton wahwistukseksi sen ehdon, että waihtaisiwat turbaneja. Kukistettu, armosja jälleen istuimellsja asetettu Mahomet ei uskaltanut suuren kansajoukon läsnäollessja ruweta milläkään tavalla wastustamaan tarjottua sowingtoa. Lewollisen näköisenä, suurella itsetieltämisellä otti hän turbanin päästänsä ja antoi sen Nadirille. Kun Mahometin kaswoisja ja sil-

missä ei huomaittu vähintäkään muutosta eikä liikutusta turbania antaessa, epäili Nadir, onnistuiko vai ei wiekkaudessaan. Turbanin saatuaan kiiruhti hän sentähden teltaansa, sen sijasta tutkimaan, olisiko siinä tiamanttia vai ei. Suureksi ilokseen löysi sen, tervehti sitä riemullisilla tunteilla ja antoi sille nimen Rohinodr, walon wuori.

Sen jälkeen tuli tämä tiamantti toisen walloittajan käsistä toiseen. Ruhtinas Schah Schujah kantoi sitä kauan rimmoillansa, ja kun hän waltakunnastansa ajettiin pois, vei hän tiamantin mukaansa. Hänellä tosin ei ollut enää mitäkään filmän huwitusta tämän kalliin kiven katselemisesta, sillä hänen woittajansa olivat häneltä puhkaisseet hänen kumpaisetkin filmänsä. Mutta sokeranakin oli tiamantti tämän onnettoman ruhtinaan ainoa ilo ja lohutus, waikka ei woinut sen wälkkywää loistoa katsella. Wiimein hänen täytyi luopua tästä sydämensä kalliista kivistä ja antaa se muille. Sen hän teki sillä sielun waimalla ja erinomaisella alamaisuuden tunteella, josta Intian asujamet ovat tunnetut.

Kotinoor joutui wiimein muutamassa Intialaisten kappinassa englantilaisten sotajoukkojen käsiin. Nämät lahjoittivat sen kuminkaatar Viktorialle. Nyt se säilytetään Englannin waltiwaraston kalleuksien joukossa.

Tiamantteja on hamasta wanhimmissa ajoista asti pidetty parainpana wallan ja rikkauden koristuksena. Ei ai-noastaan muinaisille kauneuden tunteestaan kiitetyille Kreikkalaisille tämä kallis kiwi ollut ilona ja huwitteena; myöskin wakaijset ja sotaijset Ruomalaijset ymmärsiwät antaa arwoa sen loistolle. Ruomissa, jonka muurien sisään oli kerätty aarteita kolmesta maan osasta, löytyi niin suuri paljous kalleuksia, että keisari Heliogabalo ripututti juhlapidoissansa tarjottawille eri ruokalajille harwinaisia kalliita kiwiä ja helmiä, jotka wieraat saiwat walita ja pitää omanansa.

Myöskin keisari Kaarlo suuren kruunu oli tiamanteilla kaunistettu; ja hänen jälkeensä ovat kaikki ruhtinaat harvasteet saada otzapähyensä, tiateemaansa, kalliita kiwiä.

Mutta eivät ainoastaan keisarit, kuninkaat ja muut ruhtinaalliset henget ole koristaneet pukimiansa tiamanttien loisteella; myöskin waimowäki on rakastanut tätä kallista kiveä. Ennen muinoin saattoivat he kuitenkin waan käyttää tiamanteja kalwoisrenkain. Kaulanauhojen käytäntö tuli tavaksi Europan hoveissa ensiksi Ranskanmaalla, Kaarlo VII:n hallitusaikana. Kaulaketjut olivat Gallilaisilla kun- nian merkinä, joita waan miehet kantoivat. Kaarlo VII:s lahjoitti kauniille Lemmityllensä, Agnes Sorel, tiamanttiket- jut. Kivet olivat luultawasti hiomattomat sekä muuten taitamattomasti sisään sowitzetut, sillä Agnes walitti ketjunsä repivän hänen kaulaansa, josta syystä hän kutsui niitä kaularaudoiksi. Kuninkaan mielestä olivat ketjut kuitenkin hywin foreat; hänen armaansa kantoi sentähden kuninkaan mieliksi waiwaawaa koristusta kaulassansa niin karsiwälli- festi kuin taitoi. Tämä tapa lewisi sitte lewiamistansä muuhinkin hovinaiisiin ja muihin hallitsijahuoneihin. Tästä ajasta ovat naiset kaikissa maisja pitäneet kaulassansa ket- juja milloin kullasta, milloin kalliista kivistä, aina waroja ja nieltä myöten. Medisin Marian ja Maria Stuartin ajasta asti tulivat helmet tavaksi kaulassa kannettaviksi. Korwarentaiden käytäntö on vielä wanhempi. Jui- talaisten firjanoppineet wakuuttawat Ewalla olleen, enkelin häntä poisajassa paratiisista, läpipistetyt korwat merkiksi waimon tulewaisesta orjuudesta ja kuuliaisuudesta miehen wallan alla. Kultawasikka, Israelilaisten waeltaessa lu- wattunni maahan, oli tehty waimowäen korwarentaista. Kolmetuhatta miestä sai karsia tästä poikkeuksesta epäju- malan palveluksean. Arapilaisilla käytetään sananpartta: „sinulla on rengas korwasjasi“, janiassa merkityksessä kuin: „sinä olet orja.“ Kun joku rupee toisen tahdon alamai- setki, sanoo Arapilainen: „hän on pistänyt kuuliaisuuden renkaan korwaansa.“ — Meillä on se ammin aika sitte lakannut olemasta kuuliaisuuden merkinä. Päin wastoin tahtoo olla niin, että kellä waimolla eli neidolla paljo on korwarentaita ja muita koristuksia päässä, kaulassa ja rin- noilla, se on turhamielinen, kallis ja ylpeä olento talossa pidet-

tävänä. Näin on moni mies joutunut täydelliseen kurjuuteen turhamaisen vaimon tähden. Mutta, niinkuin sanottu, helmet ja kalliit kivet ovat aina olleet vaimowäen hemppuna ja mielihyvikkeenä. Egyptin kuninkaatar Kleopatra, tämä kaunis ja miehiä sokaiseva vaimo, jauhatti kerran kalliin helmen hienoksi, pani murut wiinaan ja joi ne rakastajansa terwetuliaisiksi. Englantilainen ylhäisyys Thomas Gresham teki samoin kuin Kleopatra ja joi hienoksi jauhetulla 420 tuhannen markan maksaneella helmellä jekoitetun wiinilasin pohjaan, maansa kuninkaattarelle terweydeksi. Ranskan hoviessa löytyi niitä, jotka huiviksensa jauhivat tiamanttejaan rikki. Eräs hovineito ilmoitti haluwansa saada kanarilintunsa kumatuksi formukseen. Kontin viimeinen prinsssi tarjousi heti hankkimaan neidolle semmoisen formuksen. Neito suostui siihen sillä ehdolla, ettei siihen pantaisi kallista kiveä. Kun formus hänelle annettiin, oli kanarilinnun alle tiamantti kuitenkin painettu näkymättömäksi. Neito otatti tiamantin pois ja lähetti sen prinsssille takaisin. Mutta prinsssi ei tyytynyt tähän; hänen jyrkkä tahtonsa oli että neidon piti tiamantin saaman. Hän jauhatti sentähden saman kalliin kiven kirjoitushiekaksi ja riputteli sen kaikki sille kirjeelle, jonka hovineidolle lähetti vastaukseksi.

Miten paljon kallista kiviä Euroopaan on tuotu mainituista maista, nähdään muun muassa seuraavasta jutusta. Keisari Maksimilian I:n hovi-palvelija, jolle hän oli uskonnut kallisten formustensa pesemisen ja puhdistamisen, oli ikäänkuin huomaamattomuudesta kerran pitänyt itselleen yhden formuksen; keisari kaipasi muutamana päivänä sen perästä formustansa ja muistutti sitä palvelijallensa. Kun tämä hämmästyksensä ei osannut wirkkaa mitäkään, lausui keisari anteeksi antawaisella laupeudella: „elä ole milläkään, tänä vuonna saamme halvalla hinnalla paljon kallista kiviä ja helmiä Intiasta, silloin walitset niistä, mikä haluttaa.“

Lopuksi tahdomme tässä muistuttaa muutamasta hywin tärkeästä ja arvollisesta asiasta. Se on se, että jo muinaisina aikoina annettiin eräälle olenolle, jota paitse

ihmistuntua ei voisi löytyäkään, paljo suurempi ja korkeampi arvo kuin tiamantille ja helmille. Tämä olento on kaunis, siiveä ja hyvä aviowaimo. Kirjoittaja menneistä ajoista manitsee tästä näin: Kun yksi patriarchoista matkusti Egyptin maalle, sulki hän mukaansa kirstuun aviowaimonsa, niin ettei kukaan saisi nähdä hänen kauneuttansa. Tultuansa tullipaikkaan, jossa tawaroista piti tullirahaa maksettaman, waadittiin häneltä tätä maksua. Patriarkki oli siihen suostuwainen. Tullinpalwelija sanoi nyt: „sinulla on waatteita“, johon patriarkki wastasi: „minä maksan waatteista.“ „Sinulla on siveimpia sikkikankaita.“ „Minä tahdon maksaa niistä“, wastasi patriarkki. — „Sinulla on kultaa“, arweli tullinpalwelija. „Siitäkin minä maksan“, myönti patriarkki. „Kalliita helmiäkin sinulla on.“ „Maksan niistäkin“, sanoi patriarkki. Katsottuansa kaikki tawarat, waativat he lukittua kirstua auki katsottawaksensa. Se aukaistiin, ja koko Egyptin maa ihmetteli waimon kauneutta, joka loisti ihanammasti kuin tiamantit ja helmet. Niinmuodoin on kaunis ja siiveä waimo sivein tiamantti, ihanin helmi luomisen kruunussa; ja jokainen pitääkseen itsensä onnellisena saatuaan semmoisen tiamantin. — Suomella ei ole kultaa, eikä hopeata, vielä vähemmin Intian kalliita kiviä ja helmiä. Mutta kauniita, siiveitä ja hyväawuisia neitoisia ja waimoja, niitä lisääntykään ja kaswakoon isäimme maahan joka kylään ja joka taloon! Niissä on maamme onni ja rikkaus.

R. P.

Marjatta, hänen Poikansa ja Väinämöinen.

(Uskonnollishistoriallinen katsaus Kalevalasta).

Kalewala on aatteellinen kuvaus Suomen kansan elämästä muinaisuuden hämärinä aikoina, ja juuri se antaa tälle kirjalle suurimman arvon ja merkittävyyden. Todellisia tapauksia tavallisessa merkityksessä siitä turhaan etsitään. Se on kansallishengen sijallinen voimia ja eloisuus, jotka Kalewan runot ovat synnyttäneet ja säilyttäneet katoomasta. Yleensä kohtaa meitä näissä runoissa aatteellinen maailma, joka taiteen ja tieteen kannalta katsoen antaa tutkijan nähdä ja arvostella esiisämme tyytä ja ajatuksia ihmisellisen elämän syvimmistä ja korkeimmista oloista ja suhteista.

Mutta aatteellista maailmaa ei saa luulla tyhjäästä syntyneeksi eikä tyhjässä riippuvaksi. Kaiken runouden pohjana ja perustuksena on todellinen elämä, ja tämä on etenkin epillisen, kertomarunon laita. Kertomukset Kalevalassa nojautuvat niin perijuuressisesti totisiin historiallisiin oloihin ja tekoihin, että jos näitä ei olisi löytynyt, ei Kalewala milloinkaan olisi ilmitullut. Tuntematon vuosiluku on tosin tämmöisten runollisten teosten alkuna, ja tuntematon vuosiluku on myös niiden loppuna. Mutta niiden aine ja sijällys on ajasta, on historiasta kudottu. Tämä aika on kyllä vuosijatojen ja tuhansienkin kuluessa jäänyt numeroilla merkittämättä, sillä runous ei rakasta numeroita, yhtävähen kuin se pitää vaaria ajasta, joka siinä aina jätetään mitättömiin menemään, joskohan sitä siinä käytetään. Runouden aika on sijnmästi ijankaikkisuus.

Myyöskin maantieteellinen totuus on runoudelle vähästä arvosta. Kertomarunous pitää kansan henkeä maantietee-

nänsä ja waeltaa sen kansja paikasta paikkaan, wähan huolien, missä sen elinsiemen milloinkin on seisnut. Etsiä siis paikkaa, maantieteellistä manteretta Kalewalan runoilille, on hywin hedelmätöntä tutkimista, ja joskoihin olisi mahdollista sinnepäinkään määrätä, missä ja milloin nämät runot ovat saaneet historiallisen alkunsa, niin se ei wähintäkään lisäisi niiden arwoa ja merkillisyyttä, sillä nämät ovat niillä kyllin määrin itsissään semmoisia kuin ajan kuo-
hujen läpi ovat meille tallelle jäilyneet.

Mutta jos Kalewalan runojen alun ja synnyin heittämmä muinaisuuden hämäreihin päiwiin siksensä, ja katsastamme omaa aikaamme, niin silloin tulemmä historian selwälle pohjalle. Me tiedämme näiden runojen kootuiksi eninunäksi osaksi nykyisen miespolwen eläessä, ja tunnemme ei ainoastaan paikat, mistä ne ovat kerätyt, waan myöskin sen osan Suomen kansjaa, jopa ihmisiäkin, kenen muistosta ne ovat paperille kirjoitetut. Tällä tiedolla emme kuitenkaan woi wähintäkään nostaa muinaisuuden salaista esirippua ylös. Päin wastoin on Kalewalan runojen myöhäinen ilmisaanti tehnyt ne sekawiksi ja wäikeiksi kaikin puolin ymmärtää.

Pakamuuden ja kristillisyyden sotiesja toijiansa wastaan niin ulkonaisesti kuin sisällisestikin koko katolisen ajan ja kauan sen jälkeinkin esiwanhempiemme mielisjä ja sydämisiä, jota tilaa woiwaan sanoa Karjalaisissa wieläkin kestävän, ja tässä kamppauksessa toijiansa ollessa niin sekoitettuina, että useasti on melkein mahdotoin selwälleen eroittaa, mikä on pakamutta, mikä kristillisyyttä, sisältää Kalewalan runot siis arwattawasti Suomen kansan mielipiteitä kristillisyydenkin aikakaudesta. Tämöinen eroittaminen ja seilominen sietäisi lawean erinäisen tutkiannon, josta tässä nyt ei woi olla kysymystä. Tässä ei myöskään oteta katsottawiksi niitä jaloja ja uljaita sankaritöitä, joita Kalewala kuwaa esijäimme tehneiksi. Siwulle jää myös se sywä wiisjous ja ylewä ihannetunne, jotka Suomen kansassa hawaitaan eläneen jo pakamuudenkin aikana, ja joista tutkijat ovat ilmituoneet joitakuuta kohtia, niinkuin esm. onnettoman

Kullerwon surulliset elämän vaiheet. Se siiveydeellinen aate, joka hengellisesti elähytti, sitoi ja koossapiti esivanhempianme pereellisen elämän hiljaisuudessa ja kansallisissa yhteisissä riennoissa, ja joka sisimmästi pelasti heidät muihin kansoihin sekautumasta ja sulamasta, antaifi tutkijalle runsasta ainetta kauneihin ja opettaviin kuvaufsiin. Tutkinto on tosin jo tähänkin mehulliseen puoleen koskenut, mutta se on tapahtunut waillinaisesti ja wieraalla kieellä. Kansallishengen yleisempi herätys ja elossa pysyttäminen waatii etenkin nykyisenä aikana tämmöisten, niinkuin yleisesti muidenkin aineiden esittämiset suoritettawiksi omalla kieelläämme.

Edellisistä yleisistä lauseista ja wiittaelemisistä menemme nyt katselemaan sitä merkillistä yhteyttä luonnon ja hengen synnystä, joka Kalewalan alussa ja lopussa tulee näkymiin ja tekee tämän runoiston historiallisessa katsannossa täydelliseksi kokonaisuudeksi. Ansjio tästä, niinkuin yleisesti Kalewalan runojen järjestämisestä, tulee Lönnrotille, joka tässä on noudattanut Suomen kansan historiallista edistystä.

Heränneenä luonnon välittömästä yhteydestä pakanuuden aikana, kysyy Suomen kansa, mistä maailma on saanut alkunsa ja miten se on tullut luoduksi. Tähän kysymykseen haki ja sommitteli se wastauksia, ja ne owat luetawina Kalewalan 1:sjä runossa. Yhdessä jaksossa syntyy myös ensimmäinen ihminen maan piirille, ja se oli itse waka wanha Wainämöinen, tietäjä ijänikuinen. Kun kristillisyyss fitte tänne Pohjan perille tultuansa wähitellen kulutti ja wiimein katkasi Suomen kansalta kaiken hengellisen woiman, tämän itserakkaassa pakanallisessa muodossa, ja lewitti sanoman Kristuksesta ja hänen tuottamasta lunastuksestansa, kysyy se, miten Wapahtaja syntyi maailmaan, ja mikä hänen waltansa täällä oli oltawa, miten ijanikaisen hengen synty maailmassa on tapahtunut, ja mitä uudistusta tämä henki waiuttaa. Näihin kysymyksiin wastaa Kalewalan 50:s runo, jossa Suomen kansan omituinen käsitys Jumalan lihaantulemisesta yksinkertaisesti ja ujustelematta selwitetään.

Tässäkään ei kansan mieltävä ajatus ja lentävä mielijohde ole unohtanut käyttää luonnollisia apukeinoja ja aatteellisia kuvauksia osittain siitä maailmasta, jossa sen henki oli tottunut elämään, osittain sen uuden maailman historiasta, jonka kristillisyyksille avasi.

Mainitun runon sijällys, joka Rantelettareissa löytyy lausemmin kerrottuna, on lyhykäisesti seuraava:

Sehava käsitys Kristuksen äitistä kansassa muuttanut neitsyt Marian neiti Marjataksi, siiveäksi immeksi, joka paimentaa vanhempiansa karjaa. Täällä ulkona luonnon ihanassa kasvintarhassa, firrkaan taiwaan alla, tyynten vesien ympäristöllä, metsän tuulelmien huokuesssa, lintujen wisertäessä, kuun, tähtien, ja auringon walossa, hän tapaa marjasen mäeltä, puolukkaisten kankahalta. Sitä oli sata neittä, tuhat naista, lapsia epäluksin käynyt katsomassa, waan kukaan ei ollut sitä poiminut. Puola oli erinomaisen kaunis muihin verraten; se ei ollut tavallinen marja; se oli marja näkemiänsä, puola ilmoiti luomiansa. Se ei ollut myöskään poimittawa muiden marjain tavalla, sillä se oli ylähähkö maasta syöddä, alahakko puuhun nousta. Kansan kaunotaiteellinen mielijohde eroittaa tämän marjan muita ehommaksi, toisia ylemmämäksi, asia kun muka oli syvä ja korkea, johon tavalliset marjat eivät kelwanneet. Tämä walittu puola pyytää Marjattaa itseänsä noppimaan, ennenkun etana söiji, mato musta muikkoaisi. Marjatta noudattaa tätä pyyntöä, noppii ja syö tämän ihmeellisen marjan, aavistamatta mitä seurauksia siitä tulisi. Hän on tässä tykkänään melkein marjasen wallassa, sillä se nousi wapaatahtoisesti maasta kaunoisille kautoloille, puhtahille polwiloille ja niiltä helewille helmasilille, kunnes wyöriwoja ja rintoja myöten pääsi leuolle ja huulille, josta suuhun suikahutti ja wihdoin watsahan walahti. Marjatan puhkaus ja wiattomuus on tässä yhdestä puolen foreasti kerrottu, toiselta taas tahtoo kansa jotakuta luonnollista syytä hänen kuormilliseksi tulemiseensa. Kansa tiesi syntiin lankeemuksen tulleen omenan syömisestä, joka johdatti sen ajatusta hankkimaan puolan syömisin kautta wapaudesta siitä

pahasta, minkä edellinen syönti oli ihmiskunnalle matkansaattanut. Vaimon kautta oli pahuus maailmaan tullut, vaimon kautta piti se nyt poistettaman. Marjatta syö kun syökin tämän eriskunnallisen marjan, ja se vaikutti pojan syntymisen, joka hänelle tuotti vihoja hänen vanhempiltaan, vihoja kaikelta suvulta, vihoja vanhalta Väinämöiseltäkin. Marjatta oli viaton, ja tässä viattomuuden tunnosansa hän, ennustaen pojan merkillistä tulevaisuutta ja suurta vaikutusta, puolustaa itseänä ja lastansa. Hän taiten vastaeli pojasta kaswawan jalon miehen, jolla on walta wallallekin, wäki Väinämöisellekin. Tässä on kansan aawistus ja myödytys kristillisyyden kumoawasta, kaikkea woittawasta luonnosta ilmoitettu. Marjatan puolustus ei tosin mitäkään auttanut. Wastustus ja häwäistys kohtaawat häntä kodista alkaen joka haaralla, hänen pyytäessä ja etsiessä synnytyssijaa lapsellensa. Ruotus, hänen emäntänsä ja kaikki ylenkatsowat Marjattaa ja hänen wielä syntymätöntä esikoistansa. Wihdoin hän löytää turwan ja suojeluksen tallissa, jonka hyvä hewoinen hengähti lämpimäksi, ja johon pyhä piika synnytti ja latoi heinille seimen päähän pienen poikueensa. Kaswatteli sitte kaunoistansa, kullaista omenuttansa, syötellen sylissänsä ja käännellen käsissänsä. Mutta yhtäkkiä lapsi katoa äitin polwilta tietämättömiin. Eläimet, tähdet, kuu ja aurinko owat nyt apuna ihmeellistä lasta etsiessä, lausuen häntä luojaksensa; muut eiwät kuitenkaan ilmoita lapsen piilopaikkaa, paitse aurinkoa, joka sanoo: kyllä tiedän poikuesi, hänpä on minunkin luonut, näille päiwille hywille, kullassa kullisemaan, hopeassa helkkimään. Poika löydettiin suosta. Mutta nyt ei saada ketäkään isätöntä lasta ristimään. Emonsa häntä kutsui kulkajeksi, wieras wennon joutioksi. Väinämöinen on olletikin julma tätä nimetöntä lasta vastaan ja tuomitsee hänen suolle wietäväksi, puulla päähän lyötäväksi. Puolikuinen poika nuhtelee tästä kowasta tuomioista Väinämöistä ja luettelee laulajan ijanikuisen pahoja puolia ja tekoja, joista häntä ei kuitenkaan ollut tuomittu eikä rangaistu. Kristillisyyden anteeksi antawa raffauden

henki käy tässä näkywiin kansan käsityksessä. Wiimein saadaan Ukko ristimään pojan, ja hän tekee sen oivallisesti, sillä hän kasti Marjatan pojan nyt Karjalan kuninkaaksi, kaiken wallan wartijaksi. Tästäpä suuttui waka wanha Wäinämöinen niin tuikeksi, että jätti Suomelle ikuiset jäähyväiset, ennustuksella häntä vielä kerran kaittawan ja tarwittawan uuden Sammon laadintaan. Ranteleen ja suuret laulunsa hän heitti kuitenkin jälkeensä Suomen kansalle iloksi ja perinnöksi.

Sanomattakin huomataan Kristuksen ihmeellisen synnyn ja ilmestymisen maailmaan sekä hänen lähetyksensä suureen lunastustyöhönsä olewan tämän runon pääaineena, joka semmoisena oli syvästi liikuttanut kansan sydäntä ja painunut sen mieleen ajateltavaksi ja mietittäväksi. Kansa on sen omin päin aprikoinut ja sommitellut niin hyvästi kuin on taitanut ja runoilijainsa kautta kutonut sen tavalliseen runopukuun. Runo on arwattawasti syntynyt katolisena aikakautena siitä tiedosta, mikä kansan osalle silloin oli tullut.

Tämän runon sisällinen puoli, itse kansaan katsoen, on se tunnustus että Kristus on kaiken maailman luoja ja kaiken wallan wartija. Miten itsetietäväinen ja selwä, näkemään ja ymmärtämään tästä kristinopista wuotawia seurauksia, tämä tunnustus katolisena aikakautena kansassa saattoi olla, ei woi tulla tässä kysymykseen. Mutta katsoessa yleisesti siihen pahuuden tuntoon, mikä pakanallisissa kansoissa aina on löytynyt ja löytyy tänäkin päivänä, ja josta tunnosta uhrit ja muut itseottamat sowingtokeinot, niinkuin paastoomiset, ruumiin rääkkäämiset j. m. j. owat saaneet alkunsa, voidaan Suomen kansan sanoa tässä runossa ikäänkuin tunnustaneen yhteisen syntyisyytensä sekä osallisuutensaakin Kristuksen wiattomaan kuolemaan, kun se muka antaa Wäinämöisen tuomita Marjatan pojan tapettavaksi. Pojan nuhteet Wäinämöiselle osoittawat kansan hienoa tunnetta siitä, ettei parainkaan ihminen saata omilla ansioillansa seisoa Jumalan tuomion edessä. Oman woi-
mansa mahdottomuutta kohota uudesta-syntymisen salaisuuteen, ynnä myös tämmöisen kohoamisen tarpeellisuutta, on

kanja siis ikäänkuin aavistanut, kun ei tahdo heittää lasta kastattamatta, vaan antaa runon juoksin tämän suhteen olla niin kiinteässä puuhassa, että kaste viimein tulee toimitetuksi. Kanjassa itsessään ei kuitenkaan löydy sen tekijää. Kastaja eli ristijä on muualta hankittava. Runo on siihen nähnyt Ukko Virolankaan soveliaaksi.

Sitä ukkoa, joka Kalevalassa monessa paikassa ja monessa muodossa ilmestyy tarvittaessa apua antamaan, ei saa jekoittaa ukko ylijumalaan, pilvien pitäjään. Luonnon henkijistä olennoista oli tämä ukko, niinkuin tunnettu on, Suomen kansan ylimäinen Jumala. Kanja ja maa, jonka hedelmällisyys ja antavuus tykkänään riippui vuoden vaiheista ja soveliaasta ilmasta, tarvitsivat tämänkaltaista Jumalaa. Mutta nimi Ukko on ihmiselämänkin vaiheissa ja suhteissa vanhoissa runoisiamme jotakin suurta ansiollista ja kunnioitettavaa. Missä ukko ilmestyy ja vyyhtyy ihmistoimiin, siinä on hän yli Väinämöistäkin. Niin on ukon laita tässä kysymyksessä olevassa kasteen jutussakin. Hän on jalo, ylevämielinen vanhus, joka ei katso Väinämöisen tuomioon, vaan ristii lapsen.

Kun tätä lapsen kastaja-ukkoa sanotaan runossa Virolankaaksi, niin sillä ilmoitetaan hänen ei suorastaan kuuluneen Suomen kansaan. Hän oli muualta, hän oli Virolasta kotoisin. Jos tässä joku paavinaikeuksista etevimmistä piispoista eli papeista kuvasti kansan mielessä, se ei ole juuri mitäkään tärkeätä tietää. Pääasia on tässä katsoa ja huomata kansan myöntäneen kirkon armowälitapaleet tarpeelliseksi, ja siinä owattin tässä Ukko Virolankaan ilmestys ja toimitus täytetyt. Lapsen ristittyänsä hän kaato runosta entiseen hämähyyteensä ja tunteettomuuteensa.

Näin on kanja kasteen tunnustamisella antanut totisen hengellisyyden siirtyä mieleensä, poisajaen entiset luulonsa maailman oloista ja ihmiselämän menoista. Ukko-nainen luonto, kaikkine siihen kuuluvine henkisine olentoineensa, oli ennen ollut kansan uskonnollisen elämän elähtytäjänä ja kannattajana. Nyt on sen ajatuksesta semmoinen uskonnollisuus heikommut; sen silmäin eteen avataan uusi,

ennen tuntematon maailma. Kristuksen voima ja valta selkenee kansan mielessä, josta on seurauksena se, että Kristus korotetaan maailman luojaksi, kuninkaaksi, kaiken valtan valtijaksi. Näin on Kalevalan loppu nousnut kristillisyyden syvinpiä ja korkeampia aatteita miettimään ja selvittämään, sitä vastoin kuin sen alku liikkui ulkonaisen luonnon synnysjä ja sen selittämisessä.

Tätä runoa Marjatasta ja hänen pojastansa voidaan sanoa Suomen kansan papinkirjaksi katolisesta ajasta. Etofin on kansan oma antama papinkirja, mutta sen luotettavuus ei siitä vähene. Myöntää myös täytyy ei kaikilla kansoilla löytyvän näin hyvää todistusta kristillisestä uskonnosta jaaduista tiedoista. Tämä papinkirja ilmoittaa kirkon antaman kristillisen, monin tavoin tyllä waillinaisen kasvatuksen paawillisena aikana ei menneen aivan hukkaan. Kansaan oli juurtunut siwedyllisiä waatinuksia, jotka eiwät suinkaan kaikin paikoin ole maassamme niinkään kiinteät nyt kuin ennen. Esiwanhempanne tiesiwät, miten ihmisen on tähän maailmaan syntyminen järjestetyn siweellisen awioliiton kestäudesta. Sentähden käste ensin kielletään Marjatan pojalta. Mutta kansa ymmärsi myös lapsen wiattomuuden, tulkoon se miten hyvänsä näille ilmoille ijille, katoowille kannikoille. Pääasia oli saada lapsi kirkon suojaan, josta syystä se ristitään, niinkuin muutkin, kästeen kautta istutettavaksi kristillisen seurakunnan yhteyteen. Wäinämöinen siitä tosin suuttui ja pakeni. Mutta niin oli tapahtuminenkin. Wäinämöisen pako on Suomen kansassa pakanauden jäähyväiswirsi. Kristillisyyden voima on kufistamaton, se siirtää edestänsä wälemmin eli myöhemmin kaikki esteet, ja antaa taiwaallisen walonsa loistaa siinä, missä ennen oli waan synkkä pimeys. Niin piti pakanauden Suomesakin paeta ja antaa kristillisyydelle ei sekoitettua, ei puolta waltaa, waan täydellisen ja wapaatah-toisen sijaan, jossa se sai rakkauden ja wapauden pyhittäwällä woimalla kääntää, puhdistaa ja hallita Suomen kansaa suwusta sukun, miespolwesta miespolween.

Kun kokonainen kansa ottaa mieltäksensä uudemman

ajan aatteita, niin se todistaa näiden aatteiden juurtumista sen sydämessä ja mielessä. Tämä juurtuminen tapahtuu vähitellen, sillä hengenkään maailmassa ei tawata järjettömää hyppyä, irtonaista eroa entisyydestä. Sentähden ovat Kalevalan runot niin paljon sekoitetut, milloin pakanallisilla, milloin kristillisillä aatteilla. Enemmin kuin muut kohdat Kalevalassa käy tämä sekoitus näkyviin tässä Marjatan ja hänen poikansa runossa. Siitä nähdään, missä sekawassa tilassa kristillisyyks ja pakaniuus oli esiwanhemmissamme koko sen ajan kun paawin walta festi maassamme. Uskonpuhdistuksenkaan ei woineen niin pian alussa selwentää ja poistaa tätä sekoitusta, on Suomen kansan historiasta tietty. Päin wastoin todistaa se nopea tapojen turmeltuminen, joka kansassa käwi wallalle uskonpuhdistuksen jälkeen, kristillisyydellä olleen silloin vielä sangen heikon juuren, olletikin niissä osissa maatanne, joissa Kalevalan runot kauemmin ovat säilyneet. Edellisistä lauseista pakaniuden pakenemisestä Suomesta, ei myöskään otettako syytä siihen luuloon, että tutkimus runossamme tawattaisiin mitäkään sywempää tietoa kristinopin kappaleista. Mutta semmoisena kuin se Rantelettaressa löytyy painettuna, nähdään siitä kansalla olleen sitä tehdesä jostenjakin täydellinen ulkonainen tieto niistä osista Uutta testamenttia, jotka kertowat wapahtajan syntymisestä, kuolemasta, hautaamisesta, ylösnousemisesta ja taiwaasen astumisesta. Kristuksen olleen itse Jumalan mainitsse runo myöskin aiwan selwästi.

Moni kristitty katsoo ja kohtelee karsain silmin ja ylenkatseella kaikkia, mikä kuuluu katolisiin ja etenkin pakanallisiin aikoihin, ja mitä niistä on jällelle säilynyt. Tämä wiha ja waino muuten hellisjään kristityisjää tulee paraasta päästä niistä saarnoista ja hengellisistä kirjoista, joissa yksinkertaiset papit ja muut typerät ihmiset kuwaawat entisiä menneitä aikoja. Niitä löytyy Suomesjakin, jotka eiwät anna mitäkään arwoa muinaiselle kirjallisuudellemme. Mutta ei mikään ole wäärempi kuin semmoinen mielenlaatu, joka tylyydellä ja ylenkatseella kohtelee esijain ajatuksia ja

tekoja, joiden pohjana on ollut täysi totuus ja syvä harvastus. Marjatan ja hänen poikansa runoakin pitää luultavasti moni tyhjänä loruna, joka ei tänä aikana ansaitsi muuta kuin tuleen heittää. Näin ollessa olisi meillä siis tässä ollut mitätöin loru tutkittavana. Syytös on kova, tulfoon se mistä mielenlaadusta hyvänsä. Mutta näiltä tämmöisiltä syyttäjäöiltä voidaan pyytää vastausta siihen kysymykseen, josko meidän, jotka elämme kristillisyyden firrkaammasa walossa, pitäisi unohdukseen jättää, mitä esiwanhempanne ovat kristinopin sywistä kappaleista mietineet, tahti ruweta heitä moittimaan siitä, että jotakin ajattelivat näistä kappaleista? Tämmöistä oikeutta ja wapautta ei saateta kansoilta milloinkaan kieltää, waikka kansat, edistyneempään tilaan tullessa, eivät kokonaisuudessaan enää sywempiin tieteellisiin kysymyksiin ryhydy, sillä he antawat nämät kysymykset oppineille tutkittawiksi ja ratkaistawiksi. Kansat owat waan näille wiitanneet korkeimpienkaan elämän kysymysten ei olewan heille milläkään tavalla wieraat eiwättä wastahakoiset. Ja niin todella onkin. Sen myöntää jokainen, että niinkauan kuin ihmiset ja kansat eiwät peräti wajoa tämän maailman ulkonaisiin puuhiin ja rientoihin, tykkänään ajallisten asiain menoihin, niin sywälle, ettei heillä enää ole halua, tarwista ja kykyä ajatukseksensa selwiksi saamaan, niin paljon kuin mahdollista on, kysymyksiä Jumalasta, hänen olostansa waiikutukseksensa ihmiselämässä, ijankaikkisuudesta, uskosta, armosta, wapaudesta, synnistä, parannuksesta, uudesta-syntymisestä, tuomiosta — niinkauan kuin näkywäinen maailma ei tyydytä ihmisen kuolemattoman sielun tarpeita ja pyrkimisiä, niinkauan owat myös kristillisyyden sywät ja salaiset aineet ihmisajatusten ja ihmisellisen tieteen lakastumattomina esi-neinä. Eroitus on waan se, niinkuin jo sanottiin, että kansat nykyaikana antawat tiedemiehillensä nämät aineet selwitettawiksi, niinkuin ennen antoiwat tämän toimen heidän likeisessä yhteydessä ja keskuudessa eläneille tietäjille ja ru-noilijoille. Kansat eläwät nyt paraasta päästä välittömässä uskossa ja owat siinä uskossa onnelliset. Kristityt

tänä aikana ymmärtävät Jumalan lihaantulemisen sisältävän ja ilmoittavan sitä suurta ja ihmeellistä rakkautta, jolla hän luomistansa suosii, hoitaa ja hallitsee. Tämän rakkauden vaikutuksia on jokainen käsittänyt omassa itsensä, joka sisällisesti on kokenut, miten armo muuttuu vapaudeksi, rikokset anteeksi antamukseksi, paha sydän hyväksi, kadotus autuudeksi. Tämä vaikutus on kaikkina aikoina ollut kristillisyyden suurin ihmetys. Sen osittain aavistivat, osittain lienivät ymmärtäneetkin paavinaikuisetkin esiwanhempamme, ja sentähden Kristuksen synty ja tulo tähän maailmaan korotti heidän mieltänsä ja innostutti heitä tekemään siitä runon itsillensä ja jälkeentuleville suvuille. Meillä ei ole siis syytä ylenkatseella kohtelemaan tätä enemmän kuin muitakaan esiwanhempaimme runoteoksia.

Uskonnollisessa katsannossa siis tämä Marjatan ja hänen poikansa runo antaa osviittoja kristinopin tiedosta Suomen kansassa katolisena aikakautena. Mutta tällä runolla on myöskin toinen puoli, joka ansaitsee merkityä. Siinä ilmestyy Väinämöinen viimeisen kerran pakanallisessa mahtavuudesjansa, joka ei ole katsottava aiwan mitättömäksi Suomen kansan siiveyshistorian juoksussa. Se puoli on puhtaasta kansallisesta luonnosta ja otettakoon tässä viimeiseksi esillä pidettäväksi.

Paavillisen kirkon ei milloinkaan suosineen yleisempää kansan opetusta ja siivistystä kristinopinkaan kappaleisja, sitä vähemmin muussa tiedossa ja taidossa, eikä sen soitutwankaan tämän kirkon perustuksiin, on tunnettu asia. Sen julkinen kieli on pääasiallisesti aina ollut latina. Mutta kun nyt Suomen kansaan oli kuitenkin niinkin paljo tietoa lewinnyt kristinopista, että siitä syntyi pitkä, 862 rivinen runo, niinkuin se Rantelettaressa on, niin siitä voidaan saada jonkinmoinen selko suomenkielen suhteesta kirkon senaikuisissa oloisja. Kieli, ollen sisimmästi ajatusten ilmoittaja, on myöskin sen ohessa se suuri ja voimallinen välittäjä, jota paitse ei walistus ja siivistys laweanmassa määräsja pääje mihinkään kansaan lewiämään. Eikös siis suomen kielessä katolisena aikana ollut minkäänlaista wälitys-

tointa Suomenmaassa? Sitä ei milläkään todenmukaijella perustuksella saateta kieltää. Historiallisesti onkin tietty Suomen papiston suurinmaksfi osaksi aina osanneen maamme kieltä. Tämä papisto on paraasta päästä kaswanut ja nousjut kansan keskueudesta. Esimerkkejä löytyy kuitenkin pappia siellä täällä jolloinkulloin löytyneen, jotka kirkollisissa toimituksissansa ovat tulkkia tarwinneet. Mutta kun jumalanpalvelus ja muut kirkonmenot käiwät latinaksi, niin sille kysymykselle jääpi tilaa, missä ja milloin kansa kristinopista tietoa sai? Tämän ei woineen muualla ja muuten tapahtua kuin yksityisissä ripityksissä ja autuuden asioista keskustelemisissä sekä seuraelämässä, on melkein selkeätä. Se oli ainoa tie, jonka kautta kansa sai papeilta likempia tietoja kristillisyydessä, ja siinä käytettiin arwattawasti suomenkieltä.

Kun nyt kuitenkin julkinen muukalaisuus wallitsi kirkon alalla, ja samallinen muukalaisuus kohtasi Suomen kansaa vielä enemmän waltiossa, niin kaiken tämän ei suinkaan olleen miellyttävää eikä huwittawaa katolisillekin esiwanhemmillemme, on vastaanjanomatointa. Kutka kansassa ovat muita ylempinä ymmärryksessä ja wiisaudessa, ne tunsiwat tämän muukalaisuuden seuraukset ja vaikutukset hellimmästi. Tätä juuri wiittaa Wäinämöisen suuttuminen ja ennustus Marjatan ja hänen poikansa runossa, jos tämä Wäinämöisen mielentila ei ole siihen jollakin twalla tullut uudempana aikana lisätynsi, joka woii olla mahdollista. Olkoon kuten tahtonsa, se ei pääasiassa teekään mitäkään, milloin tämä tunne on runoon pistäynyt. Se pitää siinä paikkansa ja ansaitsee juuri nykyaikana erityisen huomion.

Heittäen kanteleensa ja laulunsa Suomen kansan itkuseksi iloksi, ennustaa Wäinämöinen lähtiesjäsä häntä itseänsäkin vielä tarwittawan. Kysymys on nyt, miten tämä Wäinämöisen lause on ymmärrettävä ja selitettävä? Se on sisällisesti puhuttu Suomen kansan yhteisestä mielestä ja sydäimestä. Tässä esiinkäy se epäkohta Suomen kansan oloisja ja menoisja, josta on, etenkin maamme eroittua Ruot-

fista, hywin kiiwaasti aika ajoittain muistuteltu kirjoituksissa ja kansan omain runoilijain teoksissa.

Sitä yleistä totuutta, että sillä kansalla, jolla ei ole muinaisuutta, ei ole tulevaisuuttakaan, ei kieltäne kukaan, joka kansain aikakirjoja on vähänkin tarkemmin lukenut. Väinämöisen ennustus koskee juuri tätä totuutta. Suomen kansa on tarwinnut ilmituottaa koko muinaisuutensa ajatuspiirin wanhoissa runoissa, sananlaskuissa, arwoituksissa ja tarinoissa, saadakseen uudemman ajan walistuksen ja siwistykseen juoksua enemmin kuin ennen kääntymään ja pyymään kansallisella radalla, josta se oli poisluikahamailansa. Sillä tavalla on Väinämöistä tarwittu ja tarwitaan edespäin wieläkin kirkon, waltion, tieteen, taiteen, koulun ja kirjallisuuden aloilla. Sillä niinkuin kristillisyydellä, katsottuna waan autuuden oppina, on jokaiselle ihmiselle mitätöin, jos se ei pääse itseksensä mieleen ja sydämeen juurtumaan ja ikäänkuin niihin yhteen sulamaan, niin on sen lewittämä ja kaswattama yleinen walistus ja siwistys kansoille melkein hedelmättömät, jos niitä suositaan ja ylläpidetään muulla kuin kansain omilla kielillä. Väinämöistä, ja jopa monta Väinämöistä tarwittaisiin sentähden juuri nykyisenä aikana Suomessa joka elämän kohdissa. Minkätähden? Sentähden että laki jo waatii suomenkielen tuntemista monissa wiroissa ja tilaisuuksissa, ja sentähden että, jos meillä olisi joka paikassa Väinämöisiä tahi edes sinnepäinkään hänen kaltaisiansa, niin ikävät ja wihoittawat riidat suomenkielen käytäntöön siirtymisestä ja pääsemisestä loppuisiwat Suomen kansan ikuiseksi iloksi ja onneksi.

Ken siis saattaa sanoa Suomen kansan ei ennenkin ajatelleen kristillisyyden asioissa, sekä katsoneen ja nähneen kansallisesa elämässänsä sywältä ja kauaksi? Jospa tänä aikana nähtäisiin yhtä pitkälle tulewaisuuteen.

R. P.

Suomen ja ruotsin kielet koulussa.

(Käsiä tämän kielitörymhyksen ratkaisuksi.)

Mikä on se suuri ja hedelmällinen emo, joka kansain elämässä aukaisee uusia näköaloja ja tuottaa niiden kanssa uusia rientoja ja muutoksia. Suomen ja ruotsin kielten vaiheet maassamme antavat tähän osaltansa todistuksia. Näiden kielten keskinäinen väli on ylipäättänsä ollut enimmiten sovinnollinen, joskoin aikoja on löytnyt, joina niistä on riideltty. Tänä aikana ei sovinnollisuus heidän välillänsä näytä olewan warfin kiitettävä, katsoessa niihin kynäsotiin, joita näistä kielistä on kestännyt ja kestää edelleen. Söpu olisi tässä kuitenkin toiwottawa ja saatawa, sillä asia ei ole hetkellinen, waan ulottuu kaukaiseen tulewaisuuteen.

Ennen riideltiin suomenkielen oikeuksista, mutta sitte kun nämät ovat perusteillensa asetuksissa tunnustetut, on se riita loppunut. Riita on nyt siirtynyt koulun alalle, ja osoitakse siellä tawanneensa ehkä tulifimmat sytykkeensä. Syy siihen on se, että aika lähestyy lähestymistänsä suomenkielen pantawaksi paperilta käytäntöön niin kouluissa kuin wirastoissa laweammassa määrässä kuin tähän asti. Mutta sitä ei näy joka haavalla mieluisesti kärsittäwän. Hallituksen antamat asetukset pakoittawat kuitenkin siihen, ja yleisöllä on oikeus waatia näiden asetusten noudattamista.

Koulu yksin tuumin yliopiston kanssa on se paja, jonka ahjossa suomenkielen on saaminen korkeamman edistykensä tärkeään waitutukseensa. Kieltämättä on tämä se oikea suunta, joka perille wiepi, ja juuri sentähden pelkääwät wäähänäköijet ruotsinkielen sen kautta tulleen pahaan waraan. Tässä harrastuksessa riitelee uudempi ja wanhempi aika toistensa kanssa. Riidan loppu ei ole epäiltävä, mille

kannalle se tasautuu ja päättyy, vaikka jonkinmoinen ei war-
sin vähäpätöinen peräytyminen on silminnähättävästi kohotta-
nut huikentelewaa kättänsä sotimaan uudemman ajan pyrin-
nöitä vastaan. Voimaa on se saanut viimeisiltä kauheilta
katovuosilta ja niiden lamauttawilta seurauksilta, jotka owat
fortaneet Suomen kansan niin taloudellisia kuin hengellisiä
ahkeroimia. Mutta kansa ei ole kuollut, vaikka se on
nuutunut. Puolentoista miljonasena seisoo se vielä jaloil-
lansa, pakoittaen elämätä eteenpäin rientämään. Maamme
sivistynein osa nuorisosta nouswasta ei ole kadottanut
yhteistä toivoa, eikä myöskään syrjääntynyt entisistä pää-
asiallisista perusteista suomenkielen asiassa. Sen työwiirit
owat koholla ja käyvät kehoittaen kansan edellä.

Asia kulkee siis eteenpäin, ja niin ollessa saisi tämän
kysymyksen jättää kokonansa käytölliseen puuhaansa ja toi-
meensa, sillä niin se kumminkin tulee paraitse lopullisesti
ratkaistuksi. Mutta wäärä olisi ajatella ettei sen selwittä-
minen kirjoituksillakin jotakin vaikuttaisi. Vänettömien kuu-
lijain laiwitsoita löytyy maassamme paljo kaikissa yleisissä
kysymyksissä, josta syystä ei ole hyvä niiden joukkoa li-
sätä. Mikomuksemme on sentähden, niin tyynesti kuin mah-
dollista on, ottaa tämä kielikysymys likempään tarkastus-
seen, vaikka meillä ei ole toivoa woivamme sitä saada
kaikkien mieliksi esitellyksi. Ja kuka kaikkien mieliä tai-
taisi noutaa? Paras on yleisissä kysymyksissä, niinkuin
pappi Ferran sanoi, syödä kaikkien kanssa, mutta ei pitää
kenenkään puolta. Suomen ja ruotsin kielten laita koskee
koko maata ja kansaa, ja puolustaa siis itse itseänsä. Se
waan on hawaittu, ettei yleinen mieliala ole tässä kysymyk-
sessä vielä tarpeeksi asti kysynyt.

Ruotsinkielen olo ja vaikutus Suomen kansassa on
sivistyshistoriallinen, ja juuri se antaa tälle kielelle maas-
samme yleisemmän arwon. Senmoisena on sillä Suomen
kansassa syvät ja wahvat juuret, joita on mahdotoin irral-
leen saada. Turhaa on sitä sentähden koettaa siirryttää
oikeaan kotomaahansa, toiselle puolelle Pohjan lahta, niin-
kuin eräässä sadunseikaisessa kertomuksessa on sommiteltu

tehdä. Ja totta puhuen, semmoinen Boston taikavoima, joka sen saattaisi tehdä, ei olisi toivottava eikä suvaittavakaan. Mutta yhtäwähän olisi semmoinenkaan rautakahle kärsittävä, joka lakkaamatta jaksaisi suomenkieltä pidättää nykyisessä siwupuoleisessa tilassa. Dikeus ja kohtuus waativat suomenkielen astuakseen ruotsinkielen ei ainoastaan rinnalle, waan sen sijaankin Suomen kansan keskuudessa. Mutta tällä ei ole sanottu viimeksi mainittua kieltä tarwittawan Suomen kansasta wieroittaa, eikä sitä kansa itse luultawasti halajakaan.

Mutta suomenkielellä on tässä maassa etuoikeus, sillä sen historia on yhtä wanha kuin Suomen kansan elämäkerta kestää tuntemattomista ajoista nykyisiin päiviin asti, Maitain tuntureilta Suomen ja Pohjan lahtien rannoille ja Lapin rajoille saakka. Sillä on siis Suomen kansassa sywemmät ja wahvemmat juuret kuin milläkään muulla kielellä, joka Suomen kansan siwistystä on palwellut. Niinkuin kansa itse, samoin on sen kielikin jaksanut kestää pahojakin päiviä, ja tekee sen edeskin päin, jos pilviä satuu sen taimaalle kohoamaan.

Etuoikeuksiansa ei ole suomenkieli kuitenkään aina käyttänyt. Niiden käyttäminen kaikessa laweudessaansa loppui Ruotsin wallan ja kristillisyyden tänne tultua ja wakinaisen suojan täällä saatua. Sitä ennen oli suomenkieli yksinään kansan siwistystä kannattamassa, josta arwollisesta toimesta kaswoi Suomen kansan merkillinen muinaiskirjallisuus. Kukaan nykyisen ajan walistuksen kulkuloilta katsottawa elköön muka luulko, kansoilla pakanoinkin ollessansa ei löytyneen siwistystä. Monella aikamme hienotakkisella herralla ja siwähameisella naisella olisi sangen paljon oppimista mainituista kirjallisuudesta.

Wallitsewasta tilastansa laskeuksi suomenkieli kuntelemaan uusia kewätkäköisiä, jotka Suomen kansalle kulkuiwat uuden siwistykseen etuja ja riemuja. Näiden kallisten lahjain saaminen on sille kyllä maksanut suruja ja rasituksia; mutta kansain siirto ja kaswatus maailmanhistoriaan on yleisesti ollut kova ja wertä wuodattawa. Mainituilta ke-

wätkäbäsiltä, joiksi äsken kuwaten mainittiin latinan ja ruotsin kieliä, on suomi paljon oppinut, pysyen kuitenkin alkuperäisyydessänsä puhtaampana kuin moni muu nykyajan sivistynyt kieli. Nyt on se nousemaisillansa taas päällimäiseksi walistusta ja wapautta maassamme edistämään ja ylläpitämään. Ken tätä epäilee, se mentköön korwin kuulemaan suomenteielen oloa ja wakitusta keski-Suomen kaupunkiin, wähäiseen Jyväskylään. Tässä pienesjä kylässä, jonka kedolla ennen tapettiin ja röyhkeätä elämätä pidettiin markkinaaikoina, sykkii nyt tänä aikana Suomen kansan sydän, sivistyksen ja walistuksen työssä, yhtä wakitawasti, ylimalkaan katsottuna, kuin se korkeamman opin ja tieteen aloilla jo sitä on lämpimästi lyönyt Suomen yliopistossa, sillä eroituksella kuitenkin että suomi on Jyväskylässä päällimäisenä. Siellä se on koronnut siihen tilaan, johon sen on noustawa useimmissa kouluissa maassamme. Tämän juhteen eiwät koulut Tampereella ja Joensuuksakaan ole unohdettawat, niinkuin eiwät monet muutkaan alaaikaiskoulut, joissa suomi jo on osittain yksinään, osittain ruotsin rinnalla opetuskielenä. Yliopistossa on suomi pääsnyt ainoastaan muutamiin tieteihin luentokieleksi.

Millä tawalla ruotsinkieltä ensin siirrettiin kouluihin ja niiden kautta sitte wirastoihin sekä yleisemmäksi puhe- ja sivistyskieleksi Suomessa, on historiasta tunnettu. Sitä suomenteielelle suosiollista ja hedelmällistä aikaa, jota noin sata vuotta kesti uskonpuhdistuksesta, ja jota on sanottu suomenteielen kultaaikakaudeksi, ei Suomen kansa saanut nauttia, sitte kun yliopisto ja warsinaiset oppikoulut perustettiin. Tunnettu on myöskin tämän kouluissa ja koulujen kautta aljetun ruotsinnuttamisen tapahtuneen aivan rauhallisesti; eiwät ainakaan aikakirjat mainitse sitä vastaan mitäkään muistutusta, sitä wähemmin jotakin wastarintaa tehdyksi. Kuweta siihen syystä tässä likemmin selwittämään, syrjäyttäisi liiaksi aineestamme; lisäämme waan suomenteielen näistä ajoista, s. t. s., noin keskipaikoilta seitsemäntä wuosijataa, pysähtyneen hyvästä alustansa korkeamman sivistyksen kieleksi nousemasta. Mahdotoin oli kuitenkin tämän

pysähtymisen alinomainen jatkuminen, niinkauan kuin itse kansa ei kieltänsä hyljännyt, joka hywin luonnollisista syistä ei ole voinut eikä voi tapahtua semmoisessa kansassa, jolla on oma historianja hämärästä muinaisuudesta asti. Tätä ei kiellä kukaan, jolla on vähänkin historiallista silmää, jos kohtakin Suomen kansan elämä ja siis sen historiakin liittyy Ruotsalaisten kansa yhteen kulkemaan samassa valtiossa.

Jos nyt ruotsinnuttaminen alkoi ja jatkui vastarinnatta, niin semmoista rauhallsuutta ei tutkija kohtaa katsoessa, miten suomenkieltä on harrastettu siivistyksen tielle jälleen koroittaa joutuneesta alhaisesta tilastansa. Niinkuin suksemiestä Suomessa tapaa talvipakkasella wäli wäliin ylämäkiä, niin on suomenkielikin saanut vastarintoja kokea ylöspäin siwutesjansa. Omituista on se, että vastarinnat useimmiten aina owat olleet omien maamiesten luomia, niin ettei niistä käy Natamin tavoin Gewaa eikä muuta syyttäminen. Warsin eriskummallisiaakin wastustustemppejuja on tämän suhteen muistoon säilynyt. Niin kertoi kerran esim. prowersori v. Becker=wainaja, miten häntä oli muutamassa seurassa Turun kaupungissa ahdisteltu suomenkielen tähden. Hän toimitti silloin Turun Wiikkosanomia ja joutui sentähden, niinkuin useasti sanomalehtien toimittajaille sattuu, pahaan huutoon. Saipa siis muun muassa kerran miltei kokea sen koston lahjaa, jota tavallisesti aina löytyy terweiden ihmisten ikenisjää. Kohteliaasti osasi kuitenkin semmoisen lahjan omistamista poistaa siten että läksi pois tämän oimittijella tavalla ihmisten naamoja puhdistawan seuran keskuudesta, luultawasti ei miksikään kaipaukseksi walistuneelle sydämellensä. Jos silloin eli nyt kuka tahtoisi tätä seuraa arwella siivistymättömäksi, niin siinä paljon pettyisi; siihen oli päin wastoin kuulunut silloisia etewämpiä wirka- ja aatelmiehiä Turun muistollisessa kaupungissa. Dämmöisten seura ei suinkaan voinut ylipäätänsä olla raakaa, sillä tottahan tälläkin puolen Pohjan lahta silloin wielä joku totumus Rustaa III:n hienosta kohteliaisuudesta tawoisissa oli jälellä. Sitä kummallisempi on sentähden mainittu poikeus siisteyden vaatimuksista. Prowersori Beckerin tun-

nettu hiljainen ja tieteellinen mielenlaatu, yhdesjäs hänen lämpimän rakkautensa kansa suomenkieltä kohtaan, on taas takauksena hänen ei käytöksellensä milläkään tavalla kiihoittaneen kenenkään suusuonia wetiseen priiskutusliikkeeseen. Todennukaisinta siis lienee laskea mainittu mielialan osoitus silloisen virkawallan waituttamaksi. Siihen luuloon antaiksi muin muassa syytä esim. Arwidssonin pakkolähtö rakkaasta isänmaasta niinä aikoina. Mutta sekin olisi pintapuolisesti katsella asiaa. Se wiha ja närkästyks, jota suomenkielen harrastajat ovat nykyisiin päiviin asti enemmän eli vähemmän saaneet kärsiä, tulee nähtävästi monista syistä, mutta erinomattain siitä, että yleisen sivistyksen on peljätty Suomenmaassa peräytyvän, jos suomenkielelle avattaisiin awarampaa waitutus-alaa kouluissa, ja niistä sitte ylöspäin otamaan sivistyksen toimia ja hallinnon ohjia Suomen kansassa. Sen ohessa on arweltu jonkun toisen, Suomessa ei juuri yleisemmästi rakastetun kielen woiwan siirtyä ruotsin kielen asemalle, jos tätä viimeksi mainittua ruwettaisiin lii-
kuttamaan wanhalta kunniaistuimeltansa. Nämät ovat ne keppihewoiset, joilla suomenkielen wastustajat kauan aikaa ovat ratsastaneet, kun suomenkielen oikeuksista on ollut kysymys. He ovat siis, se on myödytettävä, hywää puolustawinanansa, waiikka semmoinen puolustus on tähän asti osoittainut turhaksi ja mitättömäksi. Mitä kuitenkin jälkimäiseen keppihewoiseen tulee, niin sillä ei aiwan ilmassa ratsasteta. Mjateltaa on, mitä kieltä Suomen pääkuweryövin kansliassa käytetään, ja minnoinen sija samalla kielellä on Suomen Asetuskoukussa. Mutta warma on se, ettei sen laajentumista estetä ruotsinkielen pysyttämisellä entisessä wallasjansa, yhtä wahan kuin sivistystä sen kautta woidaan yleisemmästi kannattaa ja lewittää koko Suomen kansan keskuudessa. Minoa wahwa ja wakinainen keino edellisen poistamiseksi ja jälkimäisen waurastumiseksi on suomenkielen sowingollinen ja yksimielinen kohottaminen, aluksi ruotsinkielen rinnalle, useimmissa kouluissamme, wirastoissamme ja ylimäiseen hallituskuntaamme, niinkuin sillä jo on luonnollinen paikkansa kirkossa, kunnissa sekä osaksi wirastoissa

ja oikeuksissa, varsinkin niissä osissa maatumme, joissa meitä Suomalaisia enimmästi asuu.

Tässä ei mitäkään uutta ilmituoteta, jos muistutetaan Porthanin jo aikoinaan huomanneen Suomen kansan ja suomenkielen historiallisesti olevan jotakin muuta kuin paljaan, silloiseen yhteiseen Ruotsin valtioon sekoitetun osan. Historiamme tutkijat ovat sitte täydellisemmällä ja selkeämmällä historiallisilla tapahtumilla, (fakta = ei tekoasiat), todistaneet asian totuuden ja oikeuden, waikka sitä näytään eräästä leivistä vielä hyvin epäiltävän. Leirin jäsenet muistuttawat niitä Ruotsin ruotsalaisia kirjailijoita, jotka noin 1811 vuoden paikoilla antoivat Suomen ruotsalaisille kirjoittajille kunnianimen „fennomani“ = suomikiikho, sentähden, että nämät alkoivat katsoa Suomea omaksi isänmaaksensa ja Suomalaisia omaksi omituisiksi kansaksensa. Sekö kunnianimi wai joku muu Antero Wipusen watsassa keitetty sydämenwoide lienee waikuttanut sen, että näitä suomikiikhoisia on niistä ajoista vuosivuodelta lisääntynyt lisääntymistänsä. Nyt niitä on jommoinkin joukko, josta siis pitäisi nähtämän, minne päin tulewaisuus ojoittaa.

Ulkaisimmin kaikista, Ruotsista eroittuamme, kirjoitti J. J. Tengström suomenkielestä koulussa ja hänen jälkeensä julkaisi Ehrström selwän esityksen siitä Turun Morgonbladissa. Myöskin muita kirjoittajojta on tämä asia mieltännyt silloin ja jälkeinkin päin, mutta ylhäisemmät päättävät henget Suomesja owat sitä näihin aikoihin asti wastustaneet. Tässä muistutettakoon edellisistä ajoista erittäin professori Beckerin kirjoitusta Turun Wiikkosanomain 51 n:ssa w:lta 1822, nimeltä: „Wilpitöin tutkinto kysymyksestä, jos maakunnallemme olisi etua Suomenkielen lukemisesta yhteisissä kouluissamme.“ Samassa n:ssa kirjoituksen lopulla seisowat sanat: „Jatkanto toiste“; mutta tätä luvattua jatkantoa ei tullut milloinkaan ilmi. Se oli Beckerin oman suullisen kertomuksen mukaan kielletty ja katjottu waaralliseksi kirjoitukseksi. Waikka siis Suomenmaan ensimmäiset sensuriasetukset annettiin wasta w:na 1829, niin näkywät kuitentkin jo sitäkin ennen sensu-

rin muste ja saksit maassamme olleen valmiina. Päättäkään mainitun firjoituksen alusta, se arvattavasti ei olisi tullut sijältämään mitäkään kapinallista tahti wahingollista. Mutta silloiset waltaniefat eivät semmoisia firjoituksia juwainneet, muka raa'an kielen eduksi.

Mahdollisuutta myöten niille lohdutukseksi, jotka suomalaisuuden harrastuksistaan ovat saaneet tahti saawat kofea mielikarwautta nykyisen ajan tomppeleilta, olemme katsoneet sopiwaksi wähän muistutella entisiä aikoja. Noin puolen wuosijadan työ ja wireys, huoli ja toimi, harrastus ja rakkauts katselewat mainituista ajoista nykyisiin rientoihin ja pyrinöihin Suomenmaassa. Useimmat edellisen ajan suomalaisuuden ystäwistä ovat päässeet rauhaan elämän katkerista, jos suloijistakin, ahkeruimijista. Arwo ja kunnioitus suojelewat heidän muistoansa, ja ovat wakuutuksena wihan, wainon, raakuuden ja mieliwallan ei koskaan woivan tuntuwaisemmasti hättytellä eikä wahingoittaa suomenkielen harrastajojta ja wilkeliöitä, joskoin se aika ei vielä näy maassamme koittaneen, jolloin tämän kielen wähitellenkin toimeen pantu ja pantawa käytäntö kouluissa ja wirastoissa saisi häriöittä ja watarinnatta niihin nousta ja niissä tutustua. Niinwan mahdottomalta näyttää tämän woivan, niinkuin suotawa olisi, tapahtua sowinnolla ja yksumielisyydellä. Siihen antaisi kuitenkin maamme omistuin waltiollinen tila hywin juuria, tukewia, painawia ja pakoittawia syitä. Mutta niihin ei itserakkauden ja omien mielipiteiden wimmassa aina katsota. Se on selwästi nähty wiimeksi kuluneinakin aikoina.

Suomalainen kansallishenki, itsessään heikko ja sekawa, ei ole puoleensa walloittanut kaikfia suomensukuisiakaan perheitä ja henkiä maassamme. Niinkuin iltarusko kauan tuwastaa taiwaan rannalla auringon laskeutua, niin sattuu kansain elämässä merkillisten muutosten lähestyessä eli tapahtuessa, että edellisten aikain tunteet, ajatukset ja mielialat pitävät ihmisiä orjallisissa kahleissansa. Näistä käy janoa etteiwät näe, waikka heillä on silmät ja aamu koittaa. Heittäen tässä edellä mainitut keppihewoijet siljeensä,

waikka niilläkin olisi tässä sopivaisuutensa, lausumme suomenkielissä näkemättömiä tänä aikana löytyvän ei juuri vähäinen joukko. Niitä tavataan Suomen ylimäisessä hallituskunnassa, virastoissa, ruotsinkielisten sanomalehtien toimituksissa sekä kouluhallituksissa ja kouluttajissa. Mitä heitä muilla elämän aloilla saattaa löytyä, ei ole mistäkään juuremmasta arvosta eikä vaikutuksesta. Mainitut piirit ja niissä toimivat henget ovat siinä tilassa, että niissä ja niiden kautta voidaan suomenkieltä vastustaa ja sen käytäntöön panemista viivyttellä.

Meillä ei ole halua ruweta joutawiin riitoihin eikä moittimisiin, jotka eivät mitäkään vaikuta. Mutta totuus on ennen kaikkea sanottava ja esillä pidettävä. Tämän wuoksi on muistutettava kenenkään ei woineen olla huomaamatta, kuinka Suomen hallitusjäsenien joukossa löytyy niitä, jotka tietensä tahi tietämättänsä ovat ummistaneet filmänsä suomenkielen erinomaista tärkeyttä juuri tänä aikana näkemästä. Se on hämmästyttänyt ja suuttuttanut kaikkia kouluimme parannusta rakastawia Suomalaisia, että Senaatissa on pönnisteltu normaalikoulun suomenkielisiä luokkia vastaan. Tämä koulu ei ole tavallinen alkeisoppilaitos nuorison opetuksiksi ja kaswatuksiksi. Sen olo ja vaikutus koskee koko koulunmenoa Suomessa. Jokainen tietää normaalikoulun pääasiallisen tarkoituksen olewan taitawain opettajain kaswattamisen; se on oppikouluille, mitä Jyväskylänsä seminari on kansakouluille. Jos siinä siis ei löydy suomenkielisiä luokkia, niin miten tämä koulu saattaa tarkoitustansa täyttää, kun opettajiksi aikowilla ei ole tilaisuutta suomeksi harjaantua opettamaan. Pari, kolme luokkaa siihen ei ole kylliksi, joskokaan ei mitäkään asian luonnossa olewaa pakkoa liene lisätä niitä rinnakkain juoksemaan yhtä moneksi ruotsinkielisten luokkain kanssa. Suomalaisuutta ja ruotsalaisuutta ei pidä kouluissa asetettamaan kulkemaan wieraina toistensa siwulla, waan toistensa sisään; sillä edellinen jotii wastoin Suomen kansan siwistyshistoriallista edistystä. Mutta koulun opettajiksi aikowille on tilaisuus valmistettava harjaantua suomeksikin

opettamaan niin ylhäisimmillä kuin alhaisimmillakin luokilla. Tännöisten opettajain tarwis lisääntyy lisääntymistänsä samassa määrässä kuin koulut suomistuvat. Jos siis hallitujella on täyttä totta tällä wiimemainitulla, jota ei pitäisi epäiltämän, niin siitä seuraa wälttämättömästi se täytymys, että suomenkielelle on normaalikoulussa awattawa aineitten opettamisessa laajempi sija kuin tähän asti. Tässä täytymyksessä on myös se vaatimus sisällettynä, ettei kysymys riipu hallituksen satunnaisessa mielivallassa, eikä ole siihen jätettävä, waan tässä on katsottawa isänmaan walistuksen ja siwistuksen tarpeihin. Näihin silmäillen on tänä aikana piirretty erinomaisen musta pilkku ja katkera muisto Suomen koululaitoksen historiaan sen kautta, että suomalaisuuden ystäwät owat tulleet pakoitetuksi yksityisten waroilla ja rahalahjoilla jatkamaan suomenkielisiä luokkia normaalikouluun. Lähellä on se ajatus, ettei Suomen waltion suomalaisilla jäsenillä ole mitäkään osaa waltiowarain rahastossa, johon he kuitenkin owat maksaneet weronsa runsaamassa mitassa kuin muut tässä maassa. Sitä paitsi ei ole kaukana sekään luonnollinen seuraus, että kuin hallitusjäsenisjä tawataan uppiniiskaisuutta ja penseämielisyyttä suomenkieltä kohtaan, niin mitä sitte on alhaisimmissa wivastoissa tämän kielen eduksi ja edistyttämiseksi odotettawaa.

Maamme ruotsinkielisissä sanomalehdissä on warsin kummallinen luiferteleminen tässä kielikysymyksessä ollut nähtäwänä. Niissä ollaan wälillä, kun päähän niin pistää, olewinansa suomenkielen suosittelijoita, mutta samassa hengen wedossa on tämän kielen harrastajaita koetettu tehdä epäluulon alaisiksi, jopa poikettu siweyden tieltä niinkin loitolle, että on esiin wedetty fewytmielisiä kysymyksiä niiden aiwoitujista, jotka owat suomenkielen hyväksi uhraaneet parhaimmat woimansa, ja päälle päätteeksi semmoisiin alhaisiin kysymyksiin sisälletty monisolmuisia wiittauksia suomenkielen harrastajain rehellisyydestä, jonka ohessa heitä on wadittu, ikäänkuin pahantekijöitä, olemattomiin tunnustuksiin. Jos yleinen mieliala tuomitsi tännöistä käytöstä ei ainoastaan ylpeäksi röyhkeydeksi, waan törkeimmäksi häwitö-

myydeksi, niin se ei taitaisi liioin koskea asianomaisten paatuneihin sydämiin. Se aika, jona suomenkieltä lämpimästi puolustettiin ruotsinkieliessäkin kirjallisuudessa Suomessa, näkyy ohitse menneen, sitte kun ruotsiksi kirjailu on muuttanut rahaasiaksi. Sitä tätä muutosta semmoisenaan ei sormoittia, eikä sitä kukaan ole tehnytään; mutta sen vaikutusmielenkäännös ei ole milläkään tavalla kiitettävä.

Nykyiset kouluhallitukset taas — miten jotkut niistä ovat, jos eivät kaikki, ottaneet noudattaaksensa esivallan asetuksia suomenkielestä? Koulut ovat suuremmaksi osaksi liikahdamatta entisellänsä opetuskielen puolesta, ja ehtimiseen lasketaan suomenkielen taitamattomia opettajiksi suomenkielisiin paikkakuntiin. Jos sitte joskus ryyhdytään jotakin suomenkielen hyväksi tekemään, niin se tapahtuu warsin nurinpuolisella tavalla. Niinpä sanotaan muutamassa uudessa koulun asetus ehdotuksessa muun kummallisuuden muassa esitellyksi 2 opettajaa latinassa ja suomenkielessä, 1 ruotsin ja suomenkielessä ja 1 suomenkielessä. Siis yhteensä 4 opettajaa suomenkielessä 7 luokkaisessa koulussa, jota opettajain paljoutta yhdessä aineessa ja sen jakoa ei voi ymmärtää, mitä sillä oikein tarkoitetaan. Kun asetukset määräävät kaikilta vuoden 1868 alusta opettajiksi hakewilta suomenkielen taitoa, niin sillä selvästi osoitetaan tämän kielen vähitellen korottamista opetuskieliksi ruotsin rinnalle ja sijaan. Mitä muuta siis esim. mainituilla monilla suomenkielen opettajilla voitetaan kuin korkeintakin asetusten mahdollista kiertämistä ja koulujen suomistumisen wiinwyttämistä. Sen lisäksi seuraa siitä semmoisen koulun turmelaminen sekä suomen että latinan kielen opettamisessa; sillä ymmärrettävä on yhden opettajan, jolla on 20 eli 24 tuntia wiikossa latinassa, ei woivan yhtäaikaa kelvollisesti opettaa tätä kieltä, sitä vähemmin vielä suomea. Jos Suomen hallitus umpisilmin menee tällaisia sekaotkuksia ehdotuksia wahvistamaan, joka ei ole luultawa, niin silloin toteutui pyhän raamatun wertaus uudesta wiinasta ja wanhoista leileistä. Näyttää siltä kuin uudet leilit, uusi kouluhallitus, olisi tarpeellinen toimeen panna kuta pikemmin, sitä paremmin.

Mutta tässä on ehkä aiwan syyttömästi myhijä kouluhallituksia moitittu. Kaikki ei ole heidän tehtävänänjä. Koululla on opettajakunnat ja niissä ehkä yhtä monta mieltä kuin päätä. Ne päät näistä, jotka ovat vanhemmat, ovat tottuneet kaikellaisia ehdotuksiaan, niin hyviä kuin huonojaki, saamaan wahvistetuiksi. Mainittu sejasotku esm., wanhuuden höpelyyden kuwaus, saattaa olla kotoperräisin jostakusta opettajakunnasta, ja asianomainen kouluhallitus siihen siis ihan syytöin. Maassamme löytyy muka semmoisia koulumiehiä, jotka ovat tottuneet oman nokkansa mukaan muodostamaan, järjestämään ja hallitsemaan kouluja ja niiden nuorisoa, katsomatta mitä isänmaan parastämän suhteen waatii ja tarwitsee. Näin on omia salateitä käymään opastuneen wehkeisyyden, joka vähempiedistyneissä waltioissa ei ole harwinaista, nähty julkisesti uhanneen pnyttää suomenkieltä koskewia asetuksia peräytetyiksi. Tämmöinen rohkea uhkaus saattaisi helposti synnyttää sen luulon, ettei tällä kielellä Suomesja vielä olekaan täyttä laillista turwaa eikä suojelusta. Merkittäwä on tässä sana saattaa synnyttää mainitun luulon, eikä siis niin jo tehneen; wakuutusemme on nimittäin se, että lailla ja asetuksilla on maassamme suojelewa woimansa, kun niihin waan nojautaan. Mutta se ei estä kiertelewää wehkeisyyttä suomenkieltä vastaan löytymästä ja sitä myöskin käyttämästä, erinomattainkin kun se on yhdistettynä imartelewaan ulkollaisuuteen, jonka myöskin on nähty hellenttänsä suomenkieltä kohtaan julkisesti ilmoittawan, mutta samalla kertaa tehneen sen kummallisen waatimuksen, että wanhemmalla suwulla Suomesja pitäisi olla oikeus rauhasja päästä hautaan waipumaan ja katoomaan, ennenkun suomenkieltä lasketaan kouluihin ja wirastoihin käytettäväksi. Helppo on huomata sellajella waatimuksella harrastettawan itserakkautta korottaa isänmaanrakkauden istuimelle ja kokokysymyksen toimeen panoa saada miespolwesta miespolween lykätyksi tulemattomaan tulewaisuuteen. Sanomattakin on muka ymmärrettävä ei minikään historiallisen muutoksen ja edistyksen woivan suoriintua sillä mahdottomalla tavalla,

että vanhat ensin pääsivät lepoon maan nuustaan multa; semmoinen pakohalu muistuttaa erästä nelijalkaista eläintä, joka sukeltaen häntänsä jalkainja väliin arastuneena pötkii tiehenjä. Vanhoja ja nuoria löytyy joka aikakautena jokaisessa maassa ja kansassa, vaikka mainitunlaiset vanhukset näkyvät tämän yksinkertaisen totuuden unohtaneen. Niinoa säännöllinen edistys on se, että kaikki niin vanhat kuin nuoret ja muut, kuulufoot mihin ikään ja ammattiin hywänjä, jokainen kohdastansa wetävät rakkaudella ja sowingolla yhtä köyttä kaikissa isänmaata koskewissa riensioissa. Tämä olisi kuitenkin mahdotointa, jos ei esim. kysymyksessä olewa asia itse olisi sitä luontoa, että se tarjoo siihen ei ainoastaan asemaa, vaan, mikä parempi on, pääasiallista kannatustakin. Semmoinen kannatus löytyy, niinkuin edellisissä lauseissa jo on viitattu, suomen ja ruotsin kielien omassa sivistyshistoriallisessa kahdenpuolisessa välissä.

Waltio-oikeudellisessa ja sivistyshistoriallisessa katsannossa kuuluu Suomen kansa germanilaiseen kansajoukkoon, ja tästä likimäisesti ruotsalaiseen osaan. Mutta Suomen kansa on jo pannut alun omittuiseen sivistyshistorialliseen kansaluokkaan, jota ei saateta nimittää muulla nimellä kuin suomalainen. Tämän edistyttyämisessä on katsottawa niihin välilappaleihin, joita Suomen kansa siihen on tähän asti käyttänyt. Näistä välilappaleista on ruotsinkieli sanger tärkeä, jota ei pidä niin kewytmielisesti kohdeltaman kuin jotkut owat näyttäneet taipuiksi tekemään. Olleet ja olewaihet suhteet Suomen kansan mennessä ja nykyisessä historiassa eiwät anna syytä mainitun kielen polkemiseen maassamme. Samoin kuin Ruotsalaiset ja Suomalaiset sotakeldolla ennen tappelivat weljellisesti yhdessä sivistyksen ja wapauden suojelemiseksi ei ainoastaan omien maittänsä rajain sijällä, vaan Europan mantereellakin, niin owat suomen ja ruotsin kieletkin ylimalkaan sowingolla wiihtyneet toistensa kanssa elämään. Perheissä, seuroissa, yhteiskunnissa, kirkossa, koulussa ja waltiopäimilläkin on käytetty ja käytetään molempia kielii. Tässä ei siis wedetä mitättään mutta, jos lausutaan näiden kielien pidettävän oppi-

koulujen lukujärjestykseen asetettaman rauhassa ja rakkaus-
 dessa waiwuttamaan Suomen kansan sivistyshistoriallista
 waurastumista ja edistymistä. Tämä on wälttämätöin,
 jos ei tahdota walistusta, sivistystä ja wapautta Suomen
 kansassa syrjäyttää wäärille suunnille ja peräntyksen teille.
 Näistä owat kumpainenkin tarjolla, jos toista eli toista
 kieltä kouluissa nykyisenä aikana laiminlyödään; ja se
 on vielä enemmän tarjolla, jos yksipuolisesti harrastetaan
 ruotsinkieltä pidättää wallitewassa tilassansa ja sen ohessa
 wastustaa suomenkieltä. Historia todistaa ruotsinkielellä ei
 olleen eikä olewan riittiwää woimaa ylläpitämään yleistä
 uskonnollista sivistystä, eikä myöskään lewittämään yleistä
 walistusta Suomen kansassa. Mutta historia todistaa
 myöskin suomenkielellä ei olewan tähän asti vielä ulottu-
 waa taitoa yksinäänsä ottamaan sivistyksen ohjia käsiinsä;
 joskoin syy siihen ei ole haettava eikä löydettävä itse kie-
 lessä, niin se tawataan kuitenkin hywin yleisesti tänäkin
 hetkenä Suomen kansan jäsenissä, jotka eiwät kaikki osaa
 tätä kieltä käyttää wirheetömästi puheesjakaan, sitä wä-
 hemmin wirkansa toimituksissa ja kirjoituksissa. Tämä pa-
 koittaa Suomen kansaa edespäin vielä käytättämään ruot-
 sinkieltäkin.

Hallituksen antamisssa asetuksissa on se aika tarkalleen
 määrätty ja osoitettu, jona suomenkieli korotetaan hallin-
 non kieleksi, aluksi ruotsin rinnalle. Tämä sisältää ei juuri
 kaukaisessa tulewaisuudessa myöskin sen muutosken, että
 suomi nousee wähitellen yleiseksi sivistyksen kieleksi. Oppi-
 koulujen welwollisuus on puolestansa terweellisellä tawalla
 tätä ei ainoastaan walmistaa, waan myöskin kiiruhtaa.
 Nopeutta ei tässä kuitenkaan määrää mitkään konstilliset
 ohjeet. Silmällä owat pidettävät, niinkuin äsken mainit-
 tiin, ne todelliset olot ja suhteet, joissa molemmat kielet
 historian tekeminä owat ja liikkumat Suomen kansan omissa
 keskuudessa ja sen wieresä. Ruotsinkieltä ei osaa ainoas-
 taan maamme ruotsalainen wäestö, waan useimmat niin-
 kutsutut herrassäätyiset perheet ja niiden jäsenet. Wiimeis-
 sillä wuosikymmenillä, kansallishengen enemmän herättyä ja

päästyä enemmän vaikuttamaan, on suomenkieltä entistä hartaammasi suosittelu ja kouluisjakin jo noin viisikolmatta vuotta opetettu. Minkä nykyinen herrasäätyinen suku suomen kirjakieltä taitaa, siihen on se paraasta päästä saanut alin oppikouluissa. Mutta juuri näissä on sekä suomenkieli semmoisenaan että myöskin sen ja ruotsinkielen keskinäinen väli tarkemmasi järjestämättä. Tämä olisi oikeastansa Suomen kansan itsensä tehtävä valtiosäätyjensä kautta, joissa valistunein ja kypsän iänmaanrakkaus epäilemättä pitäisi oleman kaikissa yleisissä asioissa tavattavana. Tämä kielikysymys on siirtynyt koulun alalle, ja kun koulu on nousemaisillansa itsenäiseksi laitokseksi valtiossa, kääntyvät sen asiatkin valtion huoleksi, niinkuin ne muissa maissa ovat tehneet. Mutta niin tapahduttua kääntyy suomenkieli valtiolliselle kannalle ja tulee valtiolliseksi; se ei ole sitte enää paljas kansallinen kysymys, niinkuin se tähän asti on ollut. Nykyinen Suomen nelihuoneinen valtiolaitos ei suinkaan anna varsin suojiollista pohjaa suomenkielen siivistyshistorialliselle lähetykselle ja vaikutukselle, sillä suomalainen kansallishenki maailmanhistoriallisessa merkityksessä ei ole saanut vakinaista juurta kaikissa Suomen valtiosäädyissä. Matelis- ja porvarisäädyt ovat tämän suhteen valmistumattomia, jos ne kuitenkin saattawat olla ja owattin muissa kysymyksissä lämpimiä ja isänmaallisia. Papis- ja talonpoikaissädyissä ei suurta erimielisyyttä ole suomenkielessä odotettavana. Valtiolaitoksen muuttua kaksihuoneiseksi, siirtyisivät suomen ja ruotsin kielet wierekkäimmin ja sisäkkäimmin toisiinsa, ja siitä waluisi suomenkielelle etuja, joita se nyt valtiollisella kannalla puuttuu. Myöskin kirkon alalla löytyy kohtia, joissa suomenkieli tätä nykyä saapi olla enimmästi nykyänä. Piispain ja pappein kokouksissa käytetään pääasiallisesti ruotsia; mutta kun uuden kirkkolain mukaan yleisiä kirkkokokouksia pidetään, tullaan niissä arwattawasti kuulemaan ja kirjoittamaan suomenkieltä. Näin on laita koulunopettajainkin kokouksissa, pidettäköön niitä oppi- eli kansakoulun nimellä. Samoin owat suomen ja ruotsin

kielet toimittaneet rinnakkain keskusteluita maanviljelyskouluksissakin.

Katsottakoon siis suomen ja ruotsin kielten nykyistä väliä millä elämän alalla tahtonsa, niin joka paikassa ne tavataan enemmän eli vähemmän yhdessä, jossa waan ei ole puhdasta talonpoikaista rahwasta ja sitä suorastaan koskevia asioita. Mutta kaikki tämä pakoittaa tässä kielikyhyymyksessä waarinottamaan ja noudattamaan kohtuutta ja oikeutta waarallisen eripuraisuuden poistamiseksi ja tarpeellisen sowingon voittamiseksi. Se ei ole mikään yksityinen eikä vähäpätöinen asia, josta syystä jokaisen pitäisi sitä katsolessa nöyryyttämän, siinä näkemään semmoisen kalliin esineen, joka on historian tuoma ja sellaisena tarvitsee aikaa suoriintuaksensa. Sillä wälin on waan liiallinen helleyys ruotsinkielen wanhaa wallitsewaa tilaa kohtaan wältettävä ja kaikki wainollinen karsasmielisyys suomenkieltä vastaan tukeutettava. Nuoruuden luonnolliselle karsimattömyydelle ei tässä tarwita waltaa annettaman, joskokaan se ei semmoisenaan sijällä mitäkään turmelewaa; sillä ei innollisinkaan malttamattömyys ole tässä kylliksi wäkewä ennakolta historian tietä lyhentämään asiassa, joka kohdussansa kantaa ei vuosikymmeniä eikä satoja, waan tuhansia. Mutta juuri tämän sijältörikkautensa ja suuruutensa tähden ei se siedä tylhyä kohtelemista kenenkään puolelta, joka iänmaattamme rakastaa. Heikot, puolinaiset tahti wäliaikaiset keinot sitä waan wiinoyttawät ja kenties sen säännöllistä edistystä pahasti turmelewat Suomen kansan ikuisiksi wahingoksi. Zompikumpi näistä on tarjona, jos molempien kielten tila ja olo ei tule ajoissa ja oikealla tavalla toisiinsa koulussa järjestetyksi. Masentawissa wiinoytyksissä ja hedelmättömissä wastustamisissa woi, me sanomme woi, joku kolmas kieli, niinkuin paha henki pariskuntaan, hylkätä suomen ja ruotsin kielten wäliin, jos nämät, niinkuin jottkut armelewat, annetaan toistensa kanssa taistella Suomen siwistyksen wainiolla, siinä tarwoitusessa muka että woittakoon niistä sitte kumpi hywänsä ajan pitkään. Näin on mahdollista ennen mainituista keppihewoijista loihitia

toisen eläväksi olennoiksi — ja kuka olisi siihen syypää? Suomenkieli ei siihen ole antanut aihetta, sillä tämän kielen on mahdotoim pysähtyä historiallisessa juoksuksensa ruotsinkielen tähden; ja kun se on jaksanut kestää monen sadan vuoden kilvoituksen kasvatustyössään sivistyksensä, niin se arwattavasti kestäisi jonkun toisenkin kielen kamppailua rinnallansa. Mutta hedelmä semmoisen kamppailun voitosta ei olisi suomenkielelle eikä Suomen kansalle hyvä; se särkisi ja eroittaisi Suomessa vielä mielet enemmän hajalleen kuin ne nykyänsä yleiseksi wahingoksi ovat. Mainitunlainen taistelu suomen ja ruotsin kielen välillä ei pitäisi sentähden tulla kysymyksenään, sitä vähemmän pitäisi sitä henkiin herutella ja hengissä pysyttellä. Ennen kaikkia on niiden keskinäinen suhde asetettava sille kannalle, että kumpaisetkin niinkuin weljekset rakkaudella ja sovinnolla wetävät muuriaisien tavoin itsekin kohdaltaan kortensa yhteiseen pesään, isänmaan waraaitoihin. Waikuttavimmasti kuin mikään muu laitos Suomen waltiossa kätkee koulu kaswattawassa luonnossansa sen mahdollisuuden, että Suomen kansan totiseksi onneksi ja täydelliseksi tyytyväisyydeksi osata johtaa ja täyttää tämän kielikysymyksen käytöllisen suorituksen. Kun se kouluun yksimielisesti järjestetään, kantaa se siinä myös yksimielisyyden hedelmiä, ja mikä muu kuin yksimielisyys saattaisi olla Suomen maan ja kansan wäkevyys.

Katjelkaamme tässä lyhykäisesti suomenkielen opettamisen tarpeellisuutta, ja miten siinä ei ole Suomen kansan sivistyttämisen edistyttämiseksi kyllä, että sitä waan opetetaan kouluissa niinkuin muita vieraita kieliä. Tässä ei tarwita suomenkielen taitoa käytöllisissä suhteissa, hyötynsä wuoksi elämän moninaisissa toimituksissa, pääasiallisesti tarkoittaa. Koulun waikutus ei ole etunenässä joku hyöty, niinkuin wiran saaminen ja watsan täyttämisen. Niin ei koulu opeta kansan kieltäkään ainoastaan jäännöllisesti lufemaan ja kirjoittamaan, waan mikä enempi on, se perustaa kielen sisällisten ohjeitten ja lakien tuntemisen. Näin koulu johtaa oppilaitansa kansan siimpään sieluun ja his-

toriaan, sillä itsekunin kansan kieli on sen vanhin historia. Niinmuodoin kielenkin opetus kasvattaa osaltansa oppilaisiansa isänmaanrakkauteen. Mutta kun kansan kieltä ei käytetä koulussa muissakin aineissa opetuskielenä, ei sen opettaminen yksinään tuota tydyttäviä hedelmiä, vaikka sillä olisi miten monta opetustuntia hyvänsä. Se havainto on yleinen kasvatusopillisessa suhteessa, että oppilaiden ajatus ja mielenjuoksu aina muodostuvat koulun yleisen opetuskielen mukaan. Tästä on tuntuvia jälkiä suomalaisessa kirjakielessä, joka selvälleen osoittaa, miten latina ja ruotsi ovat vaikuttaneet sen lauserakennukseen. Kirjallisuuteen aloittelevat kielet ovat tosin kaikki tarvinneet tällöisen kasvatuksen, tullaikseen lauseissaan taiputetuiksi sosempaan ja säännöllisempään muotoon. Mutta suomenkieli on jo tällöisen historiallisen kasvatuksen käynyt, eikä tarvitse sitä enää käydä muuten kuin pakolla, niinkuin sen laita tätä nykyä enemmäksi osaksi on. Mitä silytystä se vielä saattaa olla wailla, sen se saapi siten että sitä tutustutetaan enemmän kuin tähän asti opin teillä kulkewan nuorisjon ajatukseen ja mielenjuoksuun. Niinkauan kuin tätä ei tehdä, on kaikki haittaa aina edessä: toinen on se, ettei suomalainen kirjallisuus saa taitavia wiljelijöitä, ja toinen se, ettei kirjallisuutemme tuotteita niin mieluisesti lueta. Sitä kieltä tavallisesti useimmat kirjoittawat, jolla ovat saaneet koulussa kasvatuksensa; harwa taas korkeamman kirjallisuuden tekoon kykenee puuttumaan, joka ei korkeampaa oppia ole saanut. Tällä ei ole kuitenkaan sanottu suomalaista kirjallisuutta yleisesti niin kankeaksi ja waikeaksi, ettei sitä saateta ymmärtää. Mutta paremman puutteessa lukeehan sitä jotakin; ja sen myöntää jokainen ajattelewainen, että niinkauan kuin suomenkielellä ei ruweta kaikkia aineita koulussa opettamaan, niinkauan on mahdotoin saada suomalaista kirjallisuutta sujuwaksi ja sisältönsä puolesta korottaa ajan sivistyksen wertaiseksi. Suomenkielisisä kouluissa saatu sivistyksen perustus jääpi rappiolle ja pysähtyy, jos sitä ei olla tilaisuudessa hywistä kirjoista jatkaa. Kirjallisuus on nimittäin, niinkuin tiedetään, se lähde, joka sivi-

tystä pitää wirkeänä ja elävänä. Kirjallisuus on yleisen valistuksen ja sivistyksen kannattaja ja edistäjä. Sen tuotteen lukeamiseen ja ymmärtämiseen kasvattaa koulu, ja se onkin koulun paraimpia vaikutuksia. Miten nyt koulut Suomessa voivat täyttää enemmän yhtä kuin toistakaan tarkoitustansa, mitä Suomen kansan sivistyksen tyydyttämiseen tulee, sen arvaa jokainen nähdesjäsä ruotsinkieltä niissä yhä edelleen pidettävän pääopetuskielenä.

Kääntykäämme nyt ruotsinkielen merkitystä vähäisen arvostelemaan. Jos Suomen kansan sivistyksen mendo ja rientoa tähän päivään asti sanottaisiin hedelmättömäksi, niin siihen sisällytettäisiin se ajatus, että edellinen historiamme olisi voinut olla elämättä ja tekemättä. Se olisi myös kowin ja wäärin moite, minkä menneille sumuille tehdä saatettaisiin. Se olisi melkeittäin sitä samaa kuin jos muna rupeisi kanaa opettamaan ja moittimaan. Merkittävä on se, ettei nykyinen suku Suomessa ole ruotsinkieltä asettanut siihen valtaan, jossa se maasjamme nyt on; se on perintö esiwanhemmiltamme. Jos siis tätä perintöä soimataan, niin esijillemme ei anneta sitä arwoa ja kunnioitusta, joka heille tulee. Senmoisen arwon ja kunnioituksen antamiseen on meillä kuitenkin suuria ja tukewia syitä, paitsi paljosta muusta, myöskin ruotsinkielestä. Mieleen on se totuus te- roitettava, että tätä kieltä on pitkän ajan kulussa käytetty Suomen kansan sywimpien, sijimpien, jaloinpien ja pyhimpien ajatusten ilmoittajaksi uskonnoissa, tieteesä ja taiteessa. Suomalainen isänmaanrakkkaus on tällä kielellä puhunut, runoillut ja kirjoittanut kuolemattomia lauseita ja sanoja, ja sama isänmaanrakkkaus on kaikkina aikoina Suomen ruotsinkielisestä kirjallisuudesta löytävä ja saawa itsel- lensä herätystä, einettä, eloa ja wirwoitusta. Sama isän- maanrakkkaus on tosin nyt jo synnyttänyt ja kasvattanut sijällön puolesta ei suinkaan vähäarwoisen kirjallisuuden suo- menkin kielellä, erinomattainkin uskonnon alalla, jossa Suma- lan Sana seisoo kaikkien kirjojen edellä. Mutta kuitenkin on tämä kirjallisuus ja sitä lukewa yleisö, katsoen aikamme wa- listukseen, vielä tätä nykyä niin vähäinen ja heikko, ettei

niiden huostaan ja nojaan yksinänsä uskallettaisi korkeamman sivistyksen kannattamista ja tyydyttämistä jättää Suomen kansassa. Suomen ja ruotsin kielten asema on tämänkin puolesta jemmoinen, että niiden täytyy weljellisesti käydä käsi kädessä toinen toistansa auttaen. Useimmat nykyiset korkeammat ja alhaisemmat virkamiehet ja kouluttajat ovat taitamattomat suomenkieltä käyttämään, jos heillä siihen olisi tahtoakin, jota tahtoa taas saattaa janoa monelta puuttuwaaksi. Mutta annettakoon tämä olla jotakin wäliaikaista, joka ajan kuluessa parantuu ja kääntyy, niin kuin sen pitää, suomenkieliselle kannalle. Sekään ei tee ruotsinkielen taitoa maassamme tarpeettomaksi. Tämän kielen tunteminen on sittekin kufaties kuinka kauan tarpeellinen puhtaissakin suomalaisissa paikkakunnissa. Kaittien wirastojen ja koulujen toimituskirjat ja muut wiralliset kirjoitukset ovat ruotsinkielisiä, joihin tulewina aikoinakin on tarwis katsoa. Se niinkutsuttu keskiluokka, joka uudemman ajan valtioissa on nousnut ikäänkuin kansan sydämeksi, taitaa tavallisesti melkein kaikissa maissa myöskin wieraita kieliä. Tämä luokka on Suomessa pitkän ajan waiwan kautta tullut siihen tilaan, että se taitaa ruotsia, paitse muistakin kieliä, jonka ohessa se yleensä ei ole unohtanut omaan kansansa kieltä. Se olisi hulluutta ruweta tästä esillä peritystä ruotsinkielestä luopumaan ja kufaties johonkuhun muuhun kieleen kääntymään, sitä taas satojen wuofien kuluessa juurilla kustannuksilla köyhässä maassa yleisemmästi opittawaksi — ja mikähen kieli se olisi, johon näin käännyttäisiin? Jos mainittua keskiluokkaa maassamme ei tahdota janoa Suomen kansaan kuuluwaksi, mikä on mahdotointa, niin ei myöskään ruotsinkieltä saateta lausua warsin wieraaksi kielesi näiden janain tavallisessa merkityksessä, ja juuri sentähden on siitä suurempi waari ja huoli kuin muista uudemmista wieraista kielistä kouluissa pidettävä. Sitä ei suinkaan nykyinen eikä tulewa aika tule tuomitsemaan miksiäkään wiaksi, eikä myöskään puuttuwaaksi tulewaisuuden oloihin katsomiseksi ja wääräksi wälinpitämättömyydeksi, jos oppikoulut Suomessa asetetaan siihen

juuntaan vaikuttamaan, etteivät valtion ja kirkon palvelijat tarvitse tulkkia ruotsinkielessä käyttää niinkään aikoina, joina suomenkieli on täydellisesti tullut siihen yksinään valitsemaan tilaan, johon sen wälttämättömästi on noustawa semmoisessa maassa, jonka kuormat rauhassa ja sodassa Suomen kansa on werrattoman suuremmaksi osaksi kantanut. Samalla kertaa kuin oppikoululla on tämä korkeä päätarhoitus huolenansa pidettävä, on sen welvollisuus myöskin vaikuttamaan ei ainoastaan muiston säilyttämistä ruotsinkielestä, waan sen taitamistakin.

Mitä nyt tässä kirjoituksessa on koeteltu tarkoittaa, niin se on tämän kielikysymyksen ohjaamista oikealle historialliselle pohjallensa ja kannallensa, josta se meidän nähdessä on kahden puolen siitä riitelijäin wälillä horjahtanut wäärille hedelmättömille teille. Jos joku toinen paremmin ja selwemmin taitaa sen perusteillensa esitellä ja selwitellä, niin siitä emme joudu pahaan mieleen. Tyhjiä omia mielipiteitä, joilla ei ole pohjaa todellisessa elämässä, on tässä juurta jaksaen pyydetty wälttää ja katsoa asiaa siltä puolelta, josta se paraitse nykyänsä oppikouluun käytettäväksi saattaisi siirryttää. Kieltämättä tulewat Suomen maata ja kansaa rakastawaiset kouluttajat ajan kuluessa nunnittamaan useimmat oppikoulumme suomalaisiksi, joka tätä nykyä on mahdotoin, kun kaikki eiwät taida eiwättä ole harjaantuneet suomeksi opettamaan. Tämän suomistuttamisen ei woivan tapahtua sillä tavalla kuin esim. Wiipurin Tidningissä n:ssa 24 tältä wuodelta on aprikoitu, on melkein selwä. Siinä esitellään nimittäin suomea opetuskieliksi ruotsinkielisissä paikkakunnissa ja ruotsia päinmastoim opetuskielenä edeskinpäin pidettäväksi suomenkielisisä seuduisia, Ruotsalaisissa kouluissa opetettaisiin wahvasti suomea ja suomalaisissa wahvasti taas ruotsia erityisenä opetusaineena. Tämöinen järjetöin esitys sotii kaikkea yleistä walistusta ja siwistystä vastaan. Katsossa koko koululaitosta, kuuluu siihen kansakoulutkin. Näitä tosin ei saateta sanoa miksikään pohjakouluksi siinä merkityksessä, että niissä wal-

mistetäisiin oppilaisia suoraan ja warta wasten muihin korkeampiin kouluihin; sillä kansakoululla pitää olla oma tarkoituksensa, joka tyllä itsessään on juuri, nimittäin sen nuorison opetus ja kaswatus, joka menee paraasta päästä maanwiljelykseen. Mutta tästä nuorijosta jatkaa moni oppiansa oppikouluksaki. Jos opetuskieli tässä wiimemainituksa ei ole tämän nuorison äitinkieltä, niin siinä on tie korkeampaan oppiin rahwaan lapsilta suljettu, ja sentähden sotii se yleistä sivistystä vastaan, että suomi tulisi ruotsalaisissa ja ruotji suomalaisissa paikkakunnissa oppikoulujen opetuskieleksi.

Mutta kun asiaa tarkemmin katsotaan, on koko se peruste, että ruotsalaisia ja suomalaisia paikkakuntia myöten ruweta opetuskielen puolesta maassamme oppikouluja sowingitelemaan, tykkänään wäärä. Missä löytyy se laweampi paikkakunta, jossa Suomalaisia Suomessa ei asui? Muutamia pitäjää ja kappeleita löytyy waan, joissa asujamet owat puhutaita Ruotsalaisia. Niinkuin walistus ja sivistys eiwät ole tänä aikana kenenkään erityisen ihmisluokan etuoikeuksia, jaimoin ei oppikoulujakaan saa sowingiteä ja asettaa ainoastaan waltion ja kirkon palvelijain kaswattamista warten; niiden pitää olla kaikille awoinna. Mutta niin ei ole, jos niissä käytetään opetuskieleksi jemmaista kieltä, jota suurempi yleisö ei ymmärrä. Pysytäänkö nyt tällä kieltämättä kokuuullisella ja oikealla tarpeen ja waa'imuksen kannalla, niin siitä seuraa selwästi, miten oppikoulut, joista tässä on kysymys, olisimat Suomessa opetuskielen puolesta asetettawat. Niissä eiwät paikkakunnat sowingite perusteeksi, waan wäkilyku. Jos nyt Suomessa löytyy puolitoista miljonaa Suomalaista ja satawiisikymmentä tuhatta Ruotsalaista, niin oppikoulujen lukumäärä tulisi olemaan niinkuin 10 ja 1. Edelliset oppikoulut muutetaan opetuskielen puolesta suomalaisiksi sitäkäi kuin niihin jaadaan siinä kielessä taitawia opettajoiita, ja jälkimäiset tulewat olemaan myöskin opetuskielen puolesta ruotsalaisia. Niin paljon on tässä kuitenkin paikkakuntia katsominen, että ruotsalaiset koulut asetetaan ruotsalaisen wäestön likeisyyteen. Näin päästään oppikouluksia

suomen ja ruotsin kielistä taistelemasta. Mutta molempia kieliä opetetaan kumpaisissakin kouluissa, niin ruotsalaisissa kuin suomalaisissa; ja ruotsille annetaan suomalaisissa kouluissa niin monta opetustuntia kuin kokemus osoittaa tarwittawaksi, samoin kuin ruotsinkielisissä kouluissa suomen- kielelle tarpeeksi asti opetustuntia. Kahdella ylhäisemmällä luokalla, täydellisissä oppilaitoksissa oppilaiden opastuttua ruotsalaisissa kouluissa suomeen ja suomalaisissa ruotsiin, käytetään sitte kumpaistakin kieltä muutamissa sowingissa oppiaineissa erikseen opetuskieleksi. Jos oppilaat havaitaan tähän liian vähän harjaantuneiksi, niin opetustuntia lisätään suomalaisissa kouluissa ruotsille ja ruotsalaisissa suomelle. Tästä pitäisi jo joku kokemus löytymän esim. Zyväskylän täydellisessä suomalaisessa oppikoulussa, jossa ruotsinkin opetetaan. Normaalikoulu antaa siihen myös kokemusta, sillä meidän mielestä pitäisi juuri tässä koulussa suomea ja ruotsia niin opetettaman, että sen ruotsinkieliset ja suomenkieliset osastot voivat sulaa yhteen kahdella ylhäisemmällä luokalla. Ruotsin ja suomen kielten taitoa tässä ei kuitenkaan pidä niin kiinteästi otettaman, että ään- täminen, itse äänellinen puhe, olisi wirheetöntä, sillä sem- moista täydellishyyttä eiwät mitkään koulut ole muussa kuin äitinkiessä woimalliset matkaansaattamaan. Kunhan oppi- laat harjautuvat täydellisesti ymmärtämään kumpaisenkin kielen kirjallisuutta ja jotenkain wirheetömästi niitä käyt- tämään kirjoituksessa, niin siinä on kyllä. Itse näiden kie- lien puhdas haasto, puhunta, jätettäköön oppilaiden ja hei- dän vanhempainsa tahtoon ja ahkeroimiseen, yliopistoon ja yleensä elämän suureen kouluun opetettawaksi, jossa sem- moinen ulkonainen taito vähemmällä ajalla ja waiwalla aina on saatavana. Tätä on tässä sentähden muistutettu että Zyväskylästä yliopistoon tulleita oppilaisia on moitittu taitamattomiksi ruotsinkielessä. Semmoista moitetta li- kem- min tarkastaessa tullaan warmaan siihen wakuutukseen, että se on jamaa laatua kuin se, jota Borthan kertoo Suomen entisestä pääkuwernyöristä, Klaes Flemingistä, joka oli ruot- sia puhuesjansa murtaanut suomeksi. Asian oikea laita on

se, että Jyväskylästä tulleet oppilaat osaavat yhtä hyvästi kuin muutki lukea esim. Runebergia, Tegnéria, Usterbomia, Wallinia, ja arvattavasti he jommoijestikin taitavat ruotsia kirjoittaa; mutta suomeksi he ruotsia puhuesssa murtawat, se on totta, mutta sitä ei saa haittaawaksi wiaksi sanoa. Todenmukaisesti tulewat ruotsinkielisistä kouluista yliopistoon tutkitut oppilaiset murtamaan edespäinkin niinkuin tähänkin asti suomea ruotsiksi. Mutta Suomen kansa ei sitä pahaksi ota, sillä se on siihen tottunut, eikä Suomalaiset sille irvistäkään, niinkuin Suomen ruotsintuneet ajattelemattomat henkilöt suomeksi murtawaisille tavallisesti tekewät, waikka heidän oma ruotsinsa ei suinkaan kestäisi kiinteämpää tarkastusta.

Tämän kirjoitus nimitys on: „Suomen ja ruotsin kielet koulussa.“ Mitä näiden kielin oppikouluissa tulee, se on paraimman ymmärryksen jälkeen jo selvitetty. Lausuttakoon nyt vielä lisäksi muutamia sanoja näistä kielistä kansakoulussa. Ensiksi on mainittawa ruotsia opettawan Jyväskylän seminarisssa, joka on arvattavasti oikein. Kansakouluissa olisi sitä vastoin wäärä ruweta muuta kuin äitinkieltä ja äitinkielellä opettamaan. Wälttämätöin lyhyinen oppiaika on näissä kouluissa käytettävä aineitten lukuun ja opettamiseen. Siis on suomi pidettävä suomalaisissa ainoana pääkielenä ja päinwastoin ruotsi ruotsalaisissa kansakouluissa. Paraimmat näiden kouluin oppilaisista owat sitte tilaisuudessa, jos tahtowat ja waroja on, jatkaa oppiansa oppikouluissa, kun nämät järjestetään tässä ennen mainitulla tavalla. Näin ei ketäkään Suomenmaan nuorisosta suljeta kielen tähden korkeammasta walistuksesta ja sivistyksestä, niinkuin Jumala paratkoon, tähän asti on tehty.

Mitä tässä on sanottu oppikoulujen suomistumisesta ja jaosta, se koskee myös maamme tyttökouluja tahti niinkuin niitä rumasti nimitetään rouwaswäen kouluja, joten Suomen tyttöraukkoja on ennen aikojaan korotettu rouwiksi. Ymmärrettävä on ei miespuolia pidettävän kielessä ja sivistyksessä eroittaa naispuolista. Näiden wiimeksi mainittujen suomistuttaminen on vielä tärkeämpi kuin miesten,

samoin kuin ruotsinkielen opettaminen on heille myöskin yhtä vaikeuttavasta arvosta.

Tässä kirjoituksessa selvitettyjen perusteiden jälkeen on helppo määrätä, mitkä oppikoulut Suomessa ovat suomistutettavat, mitkä entisellensä jätettävät. Kuitenkaan ei ole alussa tarwis varsin kiinteästi noudattaa edellämainittua wäkiluwun laskua, sillä itse asian luonto waatii ensimältä heitettäväiksi useampia oppikouluja ruotsinkielisiksi, niin että herrassäätyisillä ruotsinkielisissä paikkakunnissa olisi laweampi tilaisuus walita lapsillensa, kumpia kouluja tahtowat. Siis tulisi ja olisi:

Suomenkielisiä oppikouluja.

Tornioon, Duluun, Raaheseen, Kockolaan, Pietarsaareen, Lapuan Joensuuhun, Kristiinan kaupunkiin, Poriin, Raumaan, Naantaaliin, Turkuun, Tampereelle, Hämeenlinnaan, Helsinkiin, Heinolaan, Mikkelin, Jyväskylään, Loviisaan, Haminaan, Wiipuriin, Räkisälmeen, Sortawalaan, Lappeenrantaan, Savonlinnaan, Kuopioon, Joensuuhun, Rajaaniin.

Ruotsinkielisiä oppikouluja.

Waasaan, Raastisiin, Maarianhaminaan, Tammissaareen, Helsinkiin, Porwoosen.

Wielä muistutettakoon oppikoulujen suomistumisen ei woiwan muuten kuin wähitellen tapahtua, josta syystä maamme ruotsikielikoiset elkööt liioin hätäilkö, niinkuin näyttävät nyt jo tekewän lopputiliä tarjotessaan. Tämä heidän joutawa hätäisyytensä, ollen sairauden ja heikkouden merkki, on semmoisenaan hywin surkuteltawa, mutta se woisi ehkä saada wirwoitetta ja parannusta Savon metsäwahdeilta suomenkielen oppimisen kautta, joka päiwä päiwältä käy tarpeelliseksi yliopiston opettajillekin samassa määrässä kuin oppikoulut suomistuwat.

Lopuksi mainittakoon waan, että ken ylläselwitettyihin perusteihin ja jakoon ei tyydy, se selwittäköön ne paremmin, mutta warokoon yksityisiä mielipiteitänsä. luulemasta Suomen maan ja kansan omiksi.

Muutamia sanoja Juwan pitäjistä.

(Lausutut Juwalla 21:nä päivänä Elokuuta w. 1869).

Juwa, suurimpia pitäjiä etelä-Savossa, kuului ennen aikoina kappelina Mikkeiin, waan sai jo vuonna 1442 eli 427 vuotta sitte oman pappinsa katolisen piispan, mainion Mauno Tavastin pitäjälle antaman perustuskirjan mukaan. Siitä vuodesta asti on Juwalla ollut oma pappinsa, eh'ei muiden nimiä tunneta kuin niiden, jotka Lutherin uskon aikana täällä owat wirtaa toimittaneet. Kappalaisen myöskin jo ennen aikoina löytyneen pitäjässä, näkyy kirkonpalvelijoiden luettelosta. Pitäjän awaruuden ja wäkirikkauden tähden otettiin tänne toinen kappalainen 17:n vuosijadan kuluesja. Pitäjän waiheista katolisuskon aikaudella ei ole monta tietoa säilynyt. Se kumminkin tiedetään, että Wenäläiset kesällä vuonna 1496 eli 373 vuotta sitte suuren Wenäläisjodan aikana kahdesti häwittiwät Juwan pitäjää, joka silloin käsitti koko koillispuolen Sawonmaata. Wasta Kustaa Waasa kuminkaan ajoista, joka Ruofista ja Suomesta häwitti katolisuskon ynnä perusti niihin Lutherinuskon, alkawat Juwan seitat yhä enemmän astua näkywiin. Ensimmäinen tunnettu kirkkoherra Juwalla Heikki Heikinpoika (latinaksi Henricus Henrici) eli Kustaan halliteessa. Sawo, siis Juwakin, kuului siihen aikaan Sawonlinnan lääniin. Kustaa Kuningas piti erinomaisen huolen Sawon edistymisestä ja wihjelemisessä. Tähän häntä kehoittikin Sawonlinnan päällikkö ja läänin maaherra Kustaa Fincke, joka alapäällikkönä Ture Pekampoika Bjelken kanssa toimitti kuminkaan käsityjä. Lokakuussa w. 1553 eli 316 vuotta sitte pitiwät nämät herrat Juwan Parta-

lassa tutkistelemuksen koko läänin talonmiesten kanssa, mitenkä maksoiwat vuotuisen veronsa, jonka woudit kantoiwat. Partala oli silloin nimismiestalo ja kuninkaan karjakartano. Vuonna 1540 vielä ei yhtäkään kirkkoa löytynyt Juwan kirkkoa pohjoisempana.

Siihen kapinaan, joka historiassamme kantaa Nuijasjodan nimeä ja sotawäen wäkivaltaa vastaan ensin syttyi Pohjanmaalla, waan tästä pian lewisi muihinkin maakuntiin, liittyiwät Juwankin miehet. Nuijamiehet polttiwat tuhiksi sotawäen talot, sekä surmasiwat, keitä waan kruununwäestä saiwat waltoihinsa. Rähäkkiä syttyi Juwallakin. Niinpä Härkälän kylässä tapettiin 67 nuijamiestä. Koikkalassa Luonteriveden rannalla eräs parwifunta nuijamiehiä oli polttanut Pekka Ilmarin ynnä muiden kruununwäkeen kuuluwien talot. Nuijamiehillä näkyy olleen päämajansa erään Matti Lestisen talossa. Tänne sotawäki 120 miehen wahwana päätti lähteä, ennenkuin nuijamiehille ehtiisi tulla apua. Näillä, ainoastaan 60 luwultaan, oli hywin suojakas asema muutamassa talonpihassa, johon oli päällekäwijäin waikea yrittää; sillä kapeat lautaukkunat käytettiin ampumareikiksi eikä ollut pihaan muuta pääsyä kuin ahtaan ja helposti teljettävän portin läwitse. Sotawäen täytyi tyhjin toimin kolmen miehen kaaduttua Juwan kirkolle päin peräntyä. Silloisen kirkkoherran Olawi Antinpoika Toiwosen avulla saatiin wihdoin kumminkin sowinto toimeen ja Matti Lestinen suostui muidenkin puolesta alamaisuuteen. Muutamana päivänä sen jälkeen sytytti sotawäki tuleen Remojärwen kylässä talon, jossa oli 60 nuijamiestä päämiehineen Antti Remoinen ja Pekka Hyytiäinen. Tällä tawoin hukui tuleen koko tämä nuijaparwi paitsi kolme miestä, jotka wangiksi otettiin. Wankien seasssa oli talon haltijakin entisen woudin poika, joka sitten hirtettiin Mikkelin kirkon wieresessä. Nämät metelit Juwalla tapahtuiwat Tammituon kuluessa 272 vuotta sitte. Ennen mainitun Toiwosen jälkeen pääsi Gerikki Heikinpoika kirkkoherraksi, jota wirkaa toimitti kahdeksan vuotta kuolemaansa asti. Tämä oli papiston puolesta waltiopäiwämiehenä niissä wal-

tiopäivissä, jotka Toimen Kustawi kuningas piti Helsingissä ainoastaan Suomen säätyjen kanssa. Vuonna 1638, siis 231 vuotta sitte sai ratsimestari Cerikki Jesperinpoika Liljenskjöld sota-ansoittonsa tähden hallitukselta lahjaksi sangen monta tilaa Juwan pitäjän etelä-osassa, melkein koko Koikkalan kulman ja muutamia tiluksia Puumalassakin. Tämä aatelissuku on Suwalaisilta ikimuistettava suurista lahjoimisiistaan Juwan kirkolle. Näitä lahjoja on kalkki, johon on piirretty vuosiluku 1594, minä vuonna kolme vuotta ennen Ruijasotaa se varmaankin on tehty, waan paljoa myöhemmin voittojaaliina ryöstetty Viwinmaalta. Tätä kalkkia käytetään wieläkin kirkonmenossa. Muita lahjoja oli vähäinen kirkonkello ynnä suvun waakunat, jotka nykyisiin aikoihin asti ovat riippuneet wanhan kirkon seinällä. Waan suvun mahtawuus ei kumminkaan kauan kestänyt. Sillä kun Yhdestoista Kaarle vuonna 1680 peruutti kaikki laittomasti yksityisille lahjoitetut tilat takaisin kruunulle, riistettiin Liljenskjöldiltäkin kaikki tilansa, paitse itse Koikkalan howi, jossa hän piti asuntoansa. Yllämainitun Cerikki Liljenskjöldin pojan poika, katteini sotawäessä, näkyy olleen suvun viimeinen miespuolinen jäsen ja kuoli noin 170 vuotta sitte. Tämän sijar oli naimisessa erään Fabritius'en kanssa, minkä suvun haltuun Koikkalan howi nyt joutui. Wiidessä sukupolwessa on tämä sittemmin pysynyt Fabritius'illa, sen nykyinen isäntä, waratuomari Wilhelm Fabritius on yllämainitun Fabritius'en pojan-pojan-pojan-poika.

Vuonna 1699 eli 170 vuotta sitte pääsi Juwan kirkkoherraksi Henrik Poppius, kotoisin Padasjoelta Hämeenmaassa. Poppius-suku oli sitte neljässä sukupolwessa noin 100 vuotta yhtä päätä Juwan kirkkoherran wirassa. Henrik Poppius'en aikana oli pitäjän tila mitä surkeinta. Kahdennentoista Kaarlen onnettoman tappion jälkeen Pultawan tappelussa etelä-Wenäjällä, kohtasivat Wenäläisten hävitykset kauheimmalla tawalla Suomen maata. Poppius'en muistoonpanon mukaan syöksivät Wenäläiset maahan Tammiuussa vuonna 1714 ja pitivät kahdeksatta vuotta maan

hallussaan. Sota kowasti rasitti Juwan pitäjätäkin. Tämä näkyy siitä, että kuolleitten luku näinä rauhattomina vuosina nousi 140:een ja 130:een henkeen, waan syntyneitten ainoastaan 40 ja 30 waiheella, siis kuolleita kolme wertaa enemmin kuin syntyneitä, ja usein täytyi haudata kerjäläisiä kymmentunnittain ilman kirstutta. Näitä luultavasti ei aina laskettu kuolleitten lukuunkaan. Vuonna 1721 15:nä päivänä Joulukuuta pidettiin kirkossa kiitosjuhla rauhan edestä. Rauhan saatua lisäyntyi wäkiluku niin, että jo kolme vuotta rauhan jälkeen kuolleitten luku oli ainoastaan 48 ja syntyneitten 121. Poppius osti Juwan kirkolle koko Gezelion pipliateoksen, joka maksoi 51 taaleriali eli noin 100 markkaa nykyistä Suomen rahaa. Hänen viimeisinä vuosina 1729 eli 140 vuotta sitte rakennettiin nykyinen wanha kirkko, jonka rakentamista warten kerättiin kollehtirahoja ympäri koko waltakunnan. Henrik Poppius'en pojan, Naprahamin, kirkkoherrana ollessa piti suomenkieltä ja kansaa hellästi lempiwä Porwoon piispa Daaniel Juslenius Juwalla piispantutkinnon. Tähän aikaan oli paitse muita Juwalla kappalaisena eräs Enok Salmenius, merkillinen siitä, että hän 59 vuotta pysyi tässä wirassa. Napraham Poppiusta seurasi kirkkoherran wirassa poikansa Henrik Poppius nuorempi, jonka poika Juhana oli viimeinen Poppius-sukua tässä wirassa. Tämä viimein mainittu pääsi Juwan pitäjäläisten anomuksesta waaliin ja walittiin kirkkoherraksi, waikka ei vielä ollut papistutkintoa käynyt; wasta seuraawana vuonna wihittiin hän papiksi. Hänen aikanaan kohtasi taas sota Juwalaisia. Uljas kuningas Kustawi kolmas oli sen alkanut Wenäjän keisarinnaa vastaan. Sota kesti kolmatta vuotta noin 80 vuotta sitte. Sawon sotawäkeä komensi Stedingk. Mäen kullalla Salmenfillan kohdalla oli tämä luonut kaksii multawallia, jotka wieläkin näkyvät ja niiden päälle asettanut kaksii puutykkiä näillä estääkseenjä etenemästä Wenäläisiä, jotka Wenäjään silloin kuuluwasta Sawonlinnasta päin olivat tulossa, waan saatuaansa tiedon, että Wenäläiset toiselta puolen Mikkelistä päin olivat päästä Nautajarwen

poikki Kilpolan sillan kohdalla, peräytyi hän Joroisiin. Wi-
holliset tunkeusivat Juwalle ja tappoivat täällä 4 henkeä,
joiden seasja Torppari Laszi Woilainen Hatsalasta ja Ta-
lollinen Mulli Nääringistä. Wäkiluku näkyy näinä wuo-
sina olleen 6500 hengen paikoilla ja kuolewaisuus oli ai-
wan suuri, sillä kuolleitten luku nousi 500 henkeen ja syn-
tynneitten ainoastaan 180. Rokot, sydämentauti ja kuume-
taudit raiwosivat enimmittain. Puolen vuoden kuluesja
oliwat rokot Tuonelan majoihin temmanneet noin 300 lasta.
Rokonpato ei silloin vielä ollut keksitty ja tästä huoma-
taan selwästi sen tärkeyttä.

Juhana Poppius'en wirkawelijinä oliwat kappalaiset
Fabritius ja Antti Heikinpoika Winter, Kiteeltä kotoisin,
joka Juwalla oli kappalaisena 38 vuotta. Juho Poppiusta
seurasi kirkkoherran wirasja Matti Gottlund, talollisen poika
Pyhtään pitäjämästä, joka Juwalla oli kirkkoherrana 18
vuotta. Hänen aikansa syytyi 61 vuotta sitte se kuu-
luisa sota, joka riisti Suomenmaan Ruotsin kuninkaalta ja
yhdisti sen erimaana omine lakineen Wenäjän kanssa.
Suomen sotawäen täytyi sodan alusja kunnottoman Kling-
spor'in käskystä peräytyä peräytymistään Pohjaan päin.
Gräs parwikunta Uudenmaan rakuunia luutnantti Ruthen-
skjöldin komennon alla, jota Sawon puolella oli käsketty
tiedustella wihollisten toimia, kohtasi Inkilän tienoilla Ju-
wan pitäjämästä joitakuita kasakkia ja ajoi ne pakoon. Suo-
men sotawäen peräytyminen herkesi wasta Dulun tienoilla.
Sittenmin larchoitti kenraali Sandels Wenäläiset ja eteni
Joroisiin asti; katteini Malm tunkentui Loukokuusja Ju-
walle asti, waan kutsuttiin kohta täältä takaisin Joroisiin.
Uusia Wenäläisjoukkoja saapui Kesäkuusja vuonna 1808
Barclay de Tolly'n komennon alla Juwalle. Mainittu We-
näläinen ylipäällikkö piti päämajansa Juwan pappilasja.
Tähän aikaan ferwotaan katteini Grotensfeltin uljaan puoli-
son, sukunimeltään Fabritius ja prowasti Napraham Pop-
pius'en tyttären-pojan-tytär, kun miehensä sodassa oli, aseilla
warustaneen 30 Wehmaan torpparia, panneen niille pää-
miehiksi lastensa opettajan ja wanhinman poikansa ynnä

lähettäneen heitä Raihumäelle vihollisia vastaan; waan nämät, nähtyänsä vähäisen kasakkaparwen, laufasiwat kaikki yhtä aikaa pysynsä ja, koska eivät enää ehtineet ladata uudestaan, kasakka-parwen täyttä neliä rientäessä heitä kohtaamaan, alkoiwat metsäpoluilla pötkiä pakoon Wehmaan hoiviin takaisin. Kasfi talonpoikaa joutui kumminkin kasakkain käsiin, joista toinen heti pakoon pääsi, waan toinen, nimeltään Makkonen, wiettiin wanfina Suwan pappilaan, Wenäläisen ylipäällikön päämajaan. Hän suljettiin pappilan porstuaan ja kunkin owen ulkopuolelle pantiin wahtimies, mutta ylisille wei owi, jota Wenäläiset eivät tietäneet pelätä, koska awainta ei ollut owessa. Prowasti Gottlund pisti silloin kenenkään näkemättä awaimen alakäisen poikansa käteen ja laittoi hänen asioille porstuaan. Poika antoi awaimen Makkoselle; tämä lastiitse nuorilla ylisiltä maahan ja pääsi tällä tavoin pakoon. Näin on allekirjoittaja kuullut kerrottawan.

Wäkiluku oli tänä vuonna 8,000 hengen paikoilla ja kuolewaisuus näkyy silloinkin olleen suuri, sillä kuolleita oli 571 ja syntyneitä ainoastaan 258; siis kasfi wertaa enemmän kuolleita kuin syntyneitä. Enimmäkseen kuoliwät kuumetautiin, 4 sotamiehestä oli sodassa kaatunut kirkonkirjosten mukaan ja sotatautiin oliwat kuolleet Dulussa katteini Gabriel Poppius, Jisalmella lipunkantaja Kristian Schlüter ja Toivolassa lähellä Kuopiota luutnantti Antti Norgrén.

Gottlundin wikkaweljinä oliwat ennen mainitut kappalaiset Fabritius ja Antti Heikinpoika Winter ynnä tämän samanniminen poika, joka Suwalla oli kappalaisena 23 vuotta ja kuoli 36 vuotta sitte. Gottlundia seurasi kirkkoherran wirassa Kaarle Kustaa Nyköpp, joka Suwalla asui 18 vuotta ja kuoli tuomioprowastina Porwoossa. Tämän aikana sattui Suwan kirkossa hywin surkea tapaus eräänä jouluaamuna. Kirkko oli täpötäynnä wäkeä; pappien alttarilla ollessa, kuului äkkiä kirkosta huuto „kirkko palaa“; tämä waiwutti hirweän tungon; papit, siitä hämmästyneinä hyppäsivät alttarin wieresjä olewista ikkunoista ulos. Wäki, tästä vielä enemmän säikähtyneenä, syöksii owille. Näitä,

jotka silloin aukenivat sisälle päin, ei saatu wäkitungon tähden täydelleen auaistuksi. 17 ihmistä heitti tässä tilapäissä henkensä ja näiden joukossa moni nuori neitonentkin, joka pulsteana muodoltaan oli kotoa lähtenyt, waan kohta herwotonna ruumiina makasi kirkon tanterella. Prowasti Nykopp, jonka wuoro tänä pyhänä oli saarnata, ja siis ei ollut alttarilla, nousi saarnastuoliin, wakuuttaen ei olewan minkäänlaista hätää, mutta hänen heikko ääntänsä ei enää kuulutkaan. Nykopin kirkkoherrana ollessa, toimittiwat kappalaiswirtaa wanhemman Winterin jälkeen Rustaa Adolf Aschan ainoastaan 6 wuotta ja hänen jälkeensä Napraham Poppius, Juwalta kotoisin, joka kolme wuotta sitten kuoli ja oli kappalaisena ollut 33 wuotta. Tämä wiimeinmainittu lempi jo nuorukaisena halweksettua suomenkieltä. Hän opiskeli tieteitä Upsalan yliopistossa ja painautti siellä lyhykäisen wäitöksen suomenkielen itsekohtaisista tekosanoista. Papiksi wihittynä, toimitti hän ensin Tukholmassa tätä wirtaa, waan muutti kohta sieltä mainion maanmiehemme Sjögrenin lehoituksesta Pietariin. Sittenmin oli hän kirkkoherran apulaisena Wiipurissa, josta pääsi kappalaiseksi kotipitäjäänsä ja tässä wirassa pysyi kuolemaansa asti. Hän on sepittänyt monta runoa ja wirttä, joista muutamat ovat sanomalehtien palstoissa nähtäwinä, toiset eiwät koskaan julkisuuteen ehtineet ja kaksi on „Helmiwyo“ nimisesjä kirjassa luettawana. Hänen käsialaa on suorasanainen käännös „Wiina-myrykystä“ ja moni puolitekoisen kertoelma odottaa täyttäjäänsä, muun muassa lawea kertomus Juwan pitäjästä. Nykopinkin aikana seurasi nuorempaa Winteriä kappalaiswirassa ystäwällineu, leikkisä Kaarle Rustaa Nordström, joka paasiäänellänsä pani kirkon seinät wapisemaan. Tämä oli Juwalla kappalaisena 21 wuotta, muutti täältä Puumalaan kirkkoherraksi ja kuoli siellä 11 wuotta sitte.

Hänen jälkeisensä toimekas, usko-intoinen Adam Sallmén ei saanut wirkaansa toimittaa kauemmin kuin 7 wuotta, kunnes kuolema häntä 6 wuotta sitte kohtasi. Tätä nykyä on kirkkoherrana Mauno Alopæus, joka on tätä wirtaa jo 23 wuotta toimittanut, ynnä kappalaisina Tolpo ja Can-

tell, kumpaisetkin ristimänimeltä Mauno. 6 vuotta sitte eli vuonna 1863 vihittiin juhlallisesti Juwan nykyinen komea kivikirkko, jonka rakentaja luutnantti Grotenfelt, Wehmaan howin herra, on kunnollisesti tehtävänsä tehnyt.

Tällä vuosijadalla on Venäläisyhteyden aikana terweyden tila ylipäättään ollut hyvä, sillä syntyneitten luku on tavallisesti nousut 100 ja 50 hengen suuruisemmaksi, kuin kuolleitten. Vainoastaan vuosina 1833, 1836, 1837 ja 1841 wäkeä paljon enemmän kuoli kuin syntyi. Vuosiluku 1837 on tässä suhteessa erinomattain merkkillinen; sillä 269 henkeä tällöin syntyi, waan kuolleitten luku nousi 623:een henkeen, joista 389 sydämentautiin kuoli. Nykyajan kauhu, lawantauti, on viimeisinä vuosina temmannut tuonelan tupihin enemmän wäkeä, kuin lisään on ehtinyt syntyä. Tätä nykyä on koko pitäjän wäkiluku ei täyttä 12,000 henkeä.

Jussi.

Maron Tisak.

(Carit Etlarin mukaan suomentanut J. S.)

Amupuoolella päivää kerääntäi väkeä Friderician raatihuoneen eteen. Kello kymmenen oli siinä pidettävä tutkinto oudosta, surkeasta tapauksesta, joka pani kaikki mielet kiihkeimpään liikuntoon; kello oli juuri lhomäisillään.

Toinen sattumus, joka enensi väkijoukkoa, oli se, että opettaja portarikoulussa, raatihuoneen vastakohdassa oli siinä päivänä ilmoittainut kipeäksi; lukemista siis ei tullut kiihmykseen; se oli juhla pojille, jotka nyt riemuitsevat, rähišivät ympäri toria tohi nyhtivät vielä warmempaan hutvitukseen, lhomään saksan pähkinöitä opettajan ifosta puusta, jonka oksat riippuivat puutarhan pisteaidan ulkopuolelle.

Ukisti takistui hleinen huomio wähäiseen lihatwaan mieheen, joka astua tepasteli kätua myhden lyhheillä, wittallifilla asteleilla, pää taaksepäin kekastettuna ja kaswoissa tnyhtwäinen katsanto, joka osoitti ukon tuntewan arwonfa. Hänellä oli leweä kultanauhuf lakin ympäri, fininen uniwormufrakki, kauluf kullalla tikattu; hän weti aivan ujos-telematta ja innokkaasti fatwua hopeahelaisesta meriwaahapiipusta. Pari askelta jälempänä seurasi kaksu punaisiin puettua poliistmiehestä, waskityhliit rinnassa ja pakfu pähkinäpuinen keppi kainalossa.

Se oli kaupungin porimestari ja wouti, joka meni raatihuoneesen, jossa tutkinto oli pidettävä. Kansa meni nöhrästi pois tieltä ja terwehti, ukon situitse mennessä. Muutamaf koulupojista osoittivat niin suurta tunnioitusta, että ympärdöitsivät herraa ja seurasiwat häntä kätua hlospäin. Tawallifesti wastasi porimestari myhätän kansan terwehdykfiin; waan jos hän tapasi jotakuta, tu ansaitsi erinomaista huomioa, otti hän piipun suustansa ja wiittasi kädellänsä. Wähän wäliä seifahrtui hän myhökfin silmänräpähtseksi ja puheli pari sanaa tuttatwilleen.

„Hntwä päitwä Petter Lund-ruffani!“ sanoi hän eräälle portwarille. „Miten waimosi jaksaa? Pnyhtätää tohtori Fangelilta neuwoa niinkuin ästen sanoin; hän mahtaa tarkoittaa kaikki kiwut tipumäkeen. Se oli hän, joka paransi luutwaloni wiime talwena.“

„Kuulepas Petter Siple!“ wirtkoi hän toifelle. „Woit tnylä tulla porimestarin kartanoon käymään, kun olen lewännyt lounaan jälkeen; uusi kutsarini tartwitsee uutta uniwormua.“

Porimestari oli ikään kuin suuren perheen isäntä; hän tunsi kaikki, tiesi kertoa kaikista; häntä kysyttiin, toteltiin jokaisessa tärkeässä asiassa.

Se oli entisinä kelpopäivinä.

Raatihuoneen portaille saapuessaan, seisautui ukko ja ojensi piipunsa toiselle poliisimiehelle, joka vastaanotti tämän pyhän kalun asianomaisella nöhrähdellä. Sillaitkaa sattuiwat porimestarin silmänsä kahteen koulupoikaan, jotka istua ratsastiivat portaitten käsipuilla. Hän nyökkäsi ja hymhili.

„Hyvä päivä pikku Bertel Wäwers!“ sanoi hän. „Osaatkos sanoa terveisiä papalle ja kiittää niistä somista mesiomenista, jotka hän eilen lähetti meille? — Eikö Bertteli tänään huoli mennä kouluun? — Vai niin! koulumestari on sairastunut. Mitenpäs Andrupin Ferdinand noin on rhyettänyt säärensä? ja katsois kuinka hänen siisti kauluksensa on rewiitty niistä. Se on wasta aika tansimestari. — Menkää nyt sitweästi kotiin, poikaseni, ja älkää häiritkö oikeutta juoksemisella ja huutamalla täällä ulkona!“

Tämän waroituksen lausuttuaan, astui porimestari raatihuoneen portaita ylös; ylimmäisellä asteella seisoj monta porwaria, hattu ja latti kädessä, anoen saadaksensa kuunnella tutkintoa, waan porimestari häilähytti päätään ja tielsi thkkänään.

Etusalisissa istuivat lautamiehet odotellessa. Yksi heistä oli nukkunutkin sikeästi. Joka kerta, kun wierustumppali töläten herätti häntä, kertoi hän kaiken hötä walwoneensa, porsaita laahatellen. Sitte kääntyi hän seinään ja alkoi taas nukkua. Dwensuusissa seisoj wartija, teihäs olalla ja erään ikkunan lähellä näkyi kaksi muuta henkeä, joista toinen oli wanha kersantti, hiukset mustat, siherät, kaswot paksut, pullistuneet, joiden ruskeanpunaista wäriä luonto ei suinkaan hsinänsä ollut synnyttänyt. Hän seisoj pitkän, kofkanenäisen, harmaapäisen miehen edessä; se oli päiwän uros, hän, josta kaikki silloin juttelivat. Hänen laihat, tumokkaat kaswonsa olivat kuolemankalpeat; hänen mielsensä oli silminnähtävästi antaran liikutuksen wallassa.

Wanha kersantti wartioitsi häntä erinomaisen huolellisesti.

„Pyhdän konsuli Aron Zifakia hiljaa seisomaan paikallaan“, wirtkoi hän, kuin toinen alkoi muuttaa asentoa. „Pyhdän teitä seisomaan ihan hiljaa. Minä olen tässä poliisin nimesä ja minut on pantu teitä wartioimaan. Elkkä luulko olewani näin kowan siitä syystä, että uuden wuoden alussa aina olette pois olewinaanne, ettekä anna minulle sentkään wertaa kuin paperillisen kahtwia muijalleni ja lapsille. Ei siitäkään syystä, että ajoitte poikani porstuastanne, kuin hän päästäisäattona seisoj laulaen muitten koululasten parwessa; ette suoneet hänelle mesiomenan rahtuakaan. — Mitäs minä huolin teidän kahtwipawuistanne ja omenaliuskoistanne, — minulla on käsky, sitä teidän tähtyh totella.“

Aaron Zisak ei ollut kersantin muistutuksia kuulevinaanakaan; hän seisoi edelleen, pää kumartuneena, muuria vastaan nojautuen.

Kohta löitin kello kymmenen ja porimestari näytti raatissalin ovelsa. Rouppamiehen älyttään, meni hän tämän luoksi ja tervehti, waan ei ollut huomaavinaanakaan toisen aikotwan kättä ojentavaksi.

„Tänään on meillä ilkeä asia edesämme, herra konsuli!“ sanoi hän. „Kirottun itävä asia. Minä lähden waan sisään riisumaan unitwormufrakin päältäni, niin voimme paikalla alkaa. Wie konsuli saliin, pikku Stefan Kot, anna lautamiesten asettua asemilleen ja pidä otvet lukossa niinkauan kuin tutkinto kestää.“

Sisäsalissa istui porimestarin apulainen, kynää leikaten. Kun se oli tehty, otti hän vähäisen kirjan polvitaskusta, silminnähtävästi joku lainatirjaston romani, jonka ulkonäkö oli sangen surkea ja repaleinen. Sitä rupesti hän lukemaan. Joka kerta kun joku ulkoa tarttui oveen, pisti hän kirjan nopsaasti piiloon ja otti sen jälleen esiin, kun kaikki taas oli hiljaa.

Kersantti toi nyt konsulin sisään ja lautamiehet asettuivat tavallisille asemilleen väliseinän viereessä olevalle penkille. Kohta ilmestyi porimestarikin vanhaassa, ruskeassa fratisa, joka oli niin ahdas, ettei ulottunut napeista kiinni. Hän oli syhttänyt suuren meriwaahapiippunsa ja istuutui apulaisen viereen.

„Tule waan tänne, Aaron Zisak! seisahdu minun eteeni — — vielä lähemmäksi, jotta woin katsoa suoraan silmiisi. Missä on paperit, junkkari? — Ah, siinä; — syhtä sitte vähäinen waahatonntto, ennentuin alamme. — Ette ole puhdistaneet piippuani hlvvästi tänään; se sammuu yhäti tahi on tupakka kostea; niin se mahtaa olla. — Asia on siis se“, jatkoi hän lukien, „että toisen päivän illalla kello yksitoista syhtyi ankara tuli Aaron Zisatin pakkahuoneessa ja että sama taksiertertainen huone paloi kaikkine sisällyksineen, ennentuin apua kerkesi tulla. Kaupungin hallitus osoitti tässä tilaisuudessa tavallista uupu — uupumattomuuttaan, — mikä perkeleen sana se on, junkkari? — Eihän uupumattomuus ole mitään. — Ompas tuokin! Ettetö osaa äidinkieltänne? Se teidän tähtyh kirjoittaa uudestaan; menneenä wuonna saimme kerran juttupaperit takaisin, koska siinä oli ojennuksia. — Kaupungin hallitus osoitti tavallista toimellisuutta ja coduite'a — kas se kuuluu! — ja saapui palopaikalle, — jo aikaa ennentuin tuli sammutettiin. — Sitte eteenotetussa tutkinossa — eteenotetussa? olkoon menneeksi, se on juristein sananpartta, osoittihe, että omistaja, mainittu herra Aaron Zisak, monenlaisista tekoshistä samana iltana, ennen tulipaloo, oli pois lähettänyt kolme puotimiestään hynä piian vasten huoneen tapaa ja entistä lähtäntöä. Kun häneltä itseltä kysyttiin, mitä ilmoituksia hän mahtoi antaa, takeltui hän erinomaisiin wastariitaisiin selityksiin, jotka paikalla panivat älyttään tutkijan syhstä arwelemaan tulen omin ehdoin syttäneen. — Loppu, — näet

sinä, että hän on aivan näinä päitvinä vakuuttanut huoneen kaikkine tavaroineen mahdottomaan suureen summaan, item, että hän on alkanut elää komeasti, item että hänen kauppaa-asiansa viimeaikoina ovat alkaneet huonontua, kaiken tämän voimme jättää sitseen; sitä tutkitaan vielä vastedes, kun asiahaarat sen vaativat. Seuraavassa jatkotutkinnoissa, seuraavana aamupuolena tuli ilmi ja kylläksi todistettiin Jens Swenningsenin, jolla on asunto ja toimitus konsuli Aaron Zisakilla, aamulla jälkeen tulipaloo tulleen isäntänsä puheille, jolle hän kovasti puhuen ilmoitti eilisillan tulenpalon kautta kadottaneensa kaikki paria pitkäwartijia sukia, joista hän vaati kaksikymmentä viiden hopeataalarin korvausta, lisäten sen uhkauksen, että jos sitä summaa ei maksettaisi, hän ilmaisisi jotakuta, ku tuottaisi konsulille suurta ahdistusta. — Kun edellämainittua Jens Swenningseniä käskettiin tunnustamaan asian todellista laitaa, myönsi hän, jonkun aikaa turhia laadeltuaan, että hän, jolla on kammari ja matuusia lähellä pakkahuonetta, oli nähnyt ihmisen nopeasti pujahtavan tuohon huoneeseen mainittuna iltana, lyövään tulta taulaan ja kohta senjälkeen kii-reimmiten poikenneen samallaisella salaisella tavalla; ensin oli hän toki sulkenut pakkahuoneen oven lukkoon. Kohta senjälkeen syytti tuli sängen raitvokkaasti. Vimeä ei sallinut ilmoittajan nähdä mainittua ihmistä, jotta oli mahdotonta sanoa, kuka se olikaan, mutta todistuksensa vahvistukseksi pani hän esiin pyöreät väskitulukset, vähäisen tynnyrin laatuiset, joihin Aaron Zisakin nimi oli piirretty; ne oli todistaja löhtänyt pakkahuoneen edustalta ja arveli ne pudonneiksi silloin kun mainitti, hänelle tuntematon ihminen, poislähtiesään, sulki oven.“

Kun tuomari oli lukenut tämän, pysähtyi hän, syytti sammunutta piippuaan ja jatkoi vähän ajan päästä.

„Tähän saakka ehdimme eilen. Minä neuvon teitä nyt, Aaron Zisak, itsenne sekä wanhan funnioitettavan isänne tähden, joka toisella jalallaan jo seisoo haudan reunalla, — voitko keritä mutiimme, junkkari? — haudan reunalla — ettette tee asiaa pahemmaksi takel-tuen kieltoihin ja turhuuksiin. Tutelkaa meille suoraan, miten koko asia on muodostunut; se on aina lievitävä seikka, joka pannaan pöytäkirjoihinkin ja kun tuomio päätetään, luetaan se teille hyväksi.“

Kunnonlinen tuomari oli taas waiti muutaman silmänräpäyksen; hän hengähti waan ja loi pienet, waaleansiniset silmänsä syytettyhyn. Aaron Zisak seisoi pöydän päässä, lattiaan tuijottaen; hänen hengähdyksensä kuului wikkalifelta, waikkealta; vähän wäliä kostutti hän kielellä kuitwia, sinertäviä huuliansa, koetteli puhua, waan ei saanut sanoja sanoneiksi.

„Koh konsuli!“ jatkoi tuomari, „anna mennä! ruwetkaa waan, niin saatte nähdä sen sujutwan itsestänsä. Jos kerran on ollut roh-keutta tekemään kujetta, niin pitää olla miehuutta sitä tunnustamaankin.“

„En ole tehnyt mitään femmoista, josta minua syytetään“,

vastasi Aaron, päättään nostamatta. „Tiedän itсени vapaaksi kaikesta, entä siis taida mitään tunnustaa.“

Porimestari loi vihaisen silmänsen syhliseen. Hän istui näpillään rummuttaen pöytää ja odotti saadaksensa kuulla enempiä, mutta shytetty oli waitti. Apulainen oli salaisesti saanut romaninsa esiin ja pannut sen polville eteensä sillä lailla, että hän yhä toisinaan saattoi salaa lukea vähäisen. Tuomarin puolelta alkoi koko joukko tiedustelemisia kuulua, waan kehoitukset ja kieltelemiset eivätkä toimittaneet mitään. Aaron Zisak kielsi yhä, hän ei osannut antaa selkoa tulipalon syystä, vastasi lyhyesti ja enenthyväällä warmuudella jokaiseen kshymykseen eikä wirkkanut mitään, joka olisi kumonnut hänen entistä puhettansa, kun hän kertoi jo ennenkin selitetyt asianhaarat. Kahden tunnin kuluesa juttu ei nähtänyt edistyneen ollenkaan. Porimestarin malttavaisuus oli loppumaisillaan; jokainen wiitwaus hänen phoreisä kaswoisjansa todistivat sitä. Apulainen istui lewollisesti romaniansa lukein; yhsi lautamiehistä oli nojautunut taaksepäin penkillä, käsiwarret alaspäin rippuvina, pää kumartuneena ja filmät ummessa; hänen shvät pitkälliset hengähdyksensä osoittivat hänen taas aikowan lewätä menneen yön urosteoista porsaita vastaan. Nämät hengittämiset paisuivat paisumistaan ja muuttuivat kolkoksi kuorsaimiseksi; porimestari tarttui viimein linjaaliin ja koputti hänen kumartuneeseen otsaansa. Mies keikahti ja talvoitti linjaalia, itäänkuin itikka olisi pistännyt häntä, sitte kumarri hän nöhrästi tuomarille ja kuunteli wäähän aikaa keskustelua tarkemmalla huomiolla.

Useaa henkeä oli jo luetettu; melkein kaikkien todistukset olivat konfulia vastaan; porimestari koetti vielä kerran waituttaa häneen ja jännitteli koko puhetaitoansa sitä warten. Aaron Zisak seisoi pää muuria wästen. Kun tuomari waikeni, nähti katkera ajatus äitisti pujahtaneen shytetyn päähän; hän rutisti kätensä yhteen ja wirrkoi: „Lapsiraukat! — lapsiraukat!“

„Wane se pöytäkirjaan!“ kuistutti porimestari ja neuvoi kirjoittajalle miten sitä ilmoitettaisiin: „Shytetty ei nähtännyt woiwan wastustaa tätä tuomarin ankaraa waroitusta; hän wuodatti kshyneleitä kuin lapsi itään ja wirrkoi niin kowasti, että jokainen salissa sen kuuli j. n. e.“

Kun raatihuoneen kello löi yhsi, kilutti tuomari pöytäkelloa. Wanha kersantti astui sisään.

„Wittu Stefan Kol! juokse kotiin rouwan luoksi ja sano, ettei huoli odottaa minua puoliselle. Minä jatkan tätä, kunnes pääsemme selville, waikka se kestää pimeään yöhön saakka. Stefan lähettäköön myhöskin jonkun wartijan klubbiin tuomaan minulle vähäisen kahwia; paras olisi jos toisivat kannussa, sillä niin se pshy warina.“

Kersantti läksi. Porimestari alkoi taas lausua pöytäkirjaan kirjoitettawaa, kun uusi, odottamaton keskeyttäminen sattui. Yksi owen ulkopuolelle asetetuista wartijoista astui sisään, pani aseensa luotaan

muuria vasten ja hiipi varpailla lattian poikki, pitäen tasapainoa, käsitvarsia häilyttämällä.

„Mitäs nyt?“ kysyi tuomari. „Nisše tietää kyllä ettei Nisše saa häiritä meitä, kun minä istun tutkinnossa.“

Wartija kumartui wälialituksen päälliise ja sopotti muutamia sanoja, jotka herättivät silminnähättävää hämmästyksiä.

„Wai niin!“ wirtahti tuomari. „Se on toinen asia. — Aaron Nisatin emännöitsijä, sanoo Nisše. — Hän pyrkii sissään — hän wäittää, että hänellä on tärkeitä tietoja annettavina?“

„Totakuta semmoista hän siellä lavertelee“, wastasi wartija. „Sitte itkee hän taas wähän wäliä ja tiertelee, wäantelee kaitin woi-
min pnyhtimensä ruttuun. Rowasti liikutettu hän on, se on tietty. Luulin welwollisuudekseni ilmoittaa asian porimestarille.“

„Siinä suhtein teki pikkü Nisše aivan oikein“, wastasi tuomari ystävällisesti. „Wie Aaron Nisat läheiseen suojaan ja anna sitte toisen tulla sissään.“

Wartija meni Aaronin kansa ja awasi sitte oven naiselle, joka pnyhtähti muutaman asteleen päähän wälialituksesta. Sillaitka kuin tämä tapahtui, kääntyi tuomari kirjoittajaan, tarttui hänen käsitvar-
teensa ja kuisuttui:

„Nyt, luulen ma, on ukko pulassa. Mitä? — Juntkari alkaa arwattavasti sillä, että nainen omin ehdoin ja kutsumatta pnyht
päästä oikeuden eteen. — Kuuntele nyt!“

Sitte kutsui hän wastatulleen wälialituksen sissäpuolelle ja tarjosi hänelle tuolin. Se oli wanhanlainen nainen, jonka waaleat, innok-
kaat kaswot, tummat silmät ja eteläinen näkö, niinkuin Aaron Nisat-
inkin, näyttiwät todistawan juutalaista syntyperää. Jo ensisilmäyk-
sellä huomasi jokainen sitä somuutta ja tarkkaa huolenpitoa, joka osoit-
tihe kaitiessa hänen köyhissä pukuimissa. Nainen ei istuutunut tarjo-
tulle tuolille, waan jäi seisomaan pöydän päähän, molemmat kädet
käärityt lumivalkeaan liinaan, jota hän kiersi yhteen mahdottomalla
ankaruudella, yhäte katsoen tuomariin suurilla, mustilla silmillään. Wähän wäliä punastuivat hänen kaswonsa ja ensialussa nojautui
hän wälialitukselta vasten, itäänkuin peläten raukeetwansa.

„Noh pikkü neityht Leipzig!“ lausui tuomari, piippuansa shtyt-
täen; „mitä omaatuntoanne waitwaa? Alkakaamme teidän kokonai-
sella nimellä. Mitä nimenne on? Tiedän kyllä teitä jokapäiwäisesjä
puheessa kutsuttawan Rawajuutalaisen tyttärekksi, mutta eihän se ole
mitään oikea nimi.“

„Nimeni on Saara Leipzig.“

„Puhu waan kotwaa ja selwästi. Saaran ei huoli olla pel-
käätwäisenä. Enhän minä ole mitään mörkö, luulen ma. — Kuinka
wanha olette?“

„Kaksi wiidettä tuotta.“

„Ole! luulin teidät nuoremaksi. Eihän Saara enää ole Juutalainen, waan kastettu, niinkuin Aaron Zisakifin?“

„Kastettu olen“, vastasi nainen.

„Ja Saaralla on jotakin uutta ja tärkeää ilmaistavaa oikeudelle tässä surkeassa asiassa? — Ilmoittakaa kaikki, mitä tiedätte; wähintin seikka woi waikuttaa Saaran isännän oloihin.“

Saara nyski, äänensä wärähti.

„Mitä minulla on sanomista, painaa kowasti omaatuntoani“, wirtkoi hän, „se ei salli minulle lepoa eikä rauhaa, — en enää mahda kärsiä sitä, tuntuu kuin rintani olisi halkeamaisillaan. — Olen kurja syntinen; minä se olin, joka wiime iltana, kun muut ihmiset makasivat, hiivuin pakkahuoneesen, konsuln tulukset muasfani, — sitte syhtin hamput palamaan.“

Nämät kattoonaiset lauseet hän wirtkoi äntähyttäen, miltei soppottaen ja silminnähtävällä hengen ponnistuksella. Näky että hänen huulensa eiwät mielellään wirtkaneet tätä wapaachtoista tunnustusta. Porimestari kuunteli tuijottawin silmin ja awoin suin; mahdoton hämmästys kowastihe uton kaswoissa. Hän oli pannut piipun luotauksa, unihalukas lautamieskin unhotti wähäksi ajaksi yön waiwojansa, silmäillessään waaleaa naista. Apulainen istui kirjoittaan; siikessä hiljaisuudessa, joka seurasi Saaran tunnustusta, kuultiin, kuinka thnä juoksi paperia myhden, ja kuinka pojat juoksiwat, telmitwät ulkona torilla päiwäpaisteessa.

Wähän ajan päästä ryki porimestari ja alkoi puhua:

„Sepäs wasta tuima juttu, oikein tuima. Wielä kerran muistutan Saaran täyhyvän puhua totta ja tarkoiti tuumia, ennentu wirtkaa mitään. Muistataa tästä woiwan seurata hengenrangaisuudesta, wähintäfin thmmenen wuotinen istuminen Wiborgin kehruuhuoneessa.“ — Siihen nainen ei wastannut mitään, waan jäi seisomaan, kädet rististä walkean pyhytymen päällä.

„Mutta miten toiti semmoinen tuuma saattoi põlähtää Saaran päähän; mikä oli syhnä siihen? sillä eihän kukaan ilman syhtä mene pistämään tulta huoneesen.“

„Minä olin kärsinyt paljon wäärnyhtää konsuln talossa“, lausui hän, soppottaen niinkuin ennentfin.

„Wai olette? Mutta kansa kertoo Aaron Zisakifin tehneen hywää Saaran perheelle, pitäneen huolta äidistänne tuolla ylhäällä kapakan lähellä ja siitä pikkuisesta, puolikaswuifesta pojasta, joka juoksenteli ympäri ruoskanpiimoja myhden.“

„Sen on hän tehnytkin“, wastasi nainen; „se oli siihen aikaan, waan sitte jouduin hänen taloonsa, kun puolisonsa kuoli. — Siinä olen kärsinyt paljon; hän on tuittupäinen ja mutkistelewa, kowa ja ankara; ei kukaan ollut hänen mieleensä, — syhtää palvelijoilta! — Wiime iltana antoi hän palvelijat mennä katsomaan, miten myhny pystytettiin; minun täyhyi syhniäni jääda kottiin, huoneen astareita toimitta-

maan, — kaiken aikaa haukkui hän, — minulla on myöskin äksh mieli, — siitä syttyi halu kostoon, en enää voinut hillitä itseäni, — sillä tavoin tapahtui tuo julma seikka.”

Tämäoinen oli tunnustuksen sisällös, jota hän kertoi monta kertaa, miltei sanaista sanaan ja vähimpääntään vastariitaisuuteen ta- keltumatta.

„Noh! nyt voimme kyllä laskea konsulin jälleen saliin”, sanoi tuomari. „Diwallinen Aron Zisak! saas kuulla, mitä hän wirkkaa siihen.”

Hän soitti ja käski wartijan tuoda konsulin takaisiin.

Aron kuunteli mitä kowimmin hämmästyen. Hän seisoi kä- det ristiissä, kumartui naišta kohti yhä likemmäksi ja katseli häntä sil- mähäksellä, joka näytti tähtätvän toisen sisimpään sydämen soppeen; astaitfi mahtatwan aawistamattoman käden ääristi tarttuneen hänen kohtaloonsa, poistaaksensa sitä mahdotonta takaturmaa, joka ästen oli riippunut hänen päänsä päällä. Monta kertaa koetteli hän pu- hua, mutta tuomari wiittasi kädellä ja käski waikenemaan.

Kaiken tämän tapahtuessa, osoittihe Saaran äänessä, kastoisja sekä rauhaisassa, wakaassa asennossa jotain, ku ei ollenkaan olisi so- pinut pahantekijälle, waan tuomari ei sitä ählynnyt. Hän ei ollut mikään tarkka ihmisten tuntija tuo kelpo ukko; hän tarkasteli waan naisen sanoja, jutun erihaaroja.

„Maltapas hiukan!” wirkatti ukko wähan wäliä, kädellä wi- taten, kun ei kyllä nopsaasti kerinnyt kertoa naisen sanoja; sillä nyt lausui hän itse mitä pöytäkirjaan pantaisiin. Sitte käski hän Aron Zisakin laskea akuttimet alas ikkunan läwitse paahaatwan päiwäpäs- teen warjoksi; sitte otti linjaalin ja koputti unissa olewaa apulaista otsaan, hymhellen ja nököhyyttäen Saaralle ja wirkoi:

„Uja päälle taas.”

Kun nainen wihowiimein oli lopettanut kaikki tunnustuksensa, kääntyi tuomari Aron Zisakiin ja sanoi:

„Mitä herra konsuli wastaa tähän?”

„Koko jutussa ei ole sanaakaan totta!” huudahti Aron jäh- kästi, ätäisesti. „Minä en ole ollut ankara enkä kowa, niinkuin hän sanoo, — kaikkien vähimmin häntä kohtaan.”

„Kyllä se on totta”, wastasi nainen lauskeasti; „eihän kukaan syhttäisi itseään semmoisesta rikoksesta, jos ei syhllinen olisi. Olen kärsinyt wäärhyttä ja kostonut; kaduin wasta silloin, kuin se oli liian nököhäistä. Tahdon kärsiä rangaistusta ja tyhdyn siihen, waan teille siitä ei saa tulla wahinkoa. Ruistelen teidän pikkuisia lapsianne, A- ron Zisak! — Pitääkö heidän kumpaisenkin kadottaa kaikkea sitä on- nea, jonka Jumala on luwannut jokaiselle ihmisolennotte, sitä luodes- saan? Pitääkö koko heidän tulevaisuutensa olla wihittyinä kurjuuteen, häpeään toisen ihmisen syhnnin tähden?”

Näitä viimeisiä tshymyksiä lausuesfaan, astui hän Aaron Zisakia aseltä lähemmäksi. Hänen tummat filmänsä, jotta tähän asti, konsulin läsnäollessa, olivat katzoneet alaspäin, tuijottelivat nyt wafaina, tarkkoina hänen; hänen kaswonsa näyttiwät tawallista kauriimmilta, tunnoffaammilta.

Konsuli jäi waihi; se oli hän, joka nyh tuoroostansa wältti Saaran filmäyksiä; hän pani molemmat kätensä filmilleen ja koetti salata sitä ankaraa itkuu, joka pudistutti hänen ruumistansa. Siihen loppui juttu ja tutkistelu sitfi päiwäksi. Kolme neljännestä tuotta sen jälkeen tuomittiin Saara Leipzig tulipalon wirittämisesstä Wiborgin kehruuhuoneesen. Kasfi tuotta myöhemmin lopetti Aaron Zisak kaupansa, möi kartanon ja muutti Fridericiasta iäksi päiwäksi.

Noin yhdeksän tuotta tämän tapauksen jälkeen piti Ringkjöbingin pappi eräänä päiwänä viimeistä luettelua rippilästen kanssa. Se tapahtui wanhan tawan mukaan ensimmäisenä sunnuntaina jälkeen päästäistä; maakaupungeissa on semmoinen tilaisuus paljo suurempi, tärkeämpi juhla kuin pääkaupungeissa. Työtä ei tehdä missään; ken waaan woi, menee kirkkoon. Pitkuisen kaupungin asukkaat ovat yhtenä perhekuntana; tuttavuus, jokapäiwäinen keskuus ja yhteiset edut yhdistävät, sitowat kaikki toisiinsa. Naapurin Pekka tahi wastaisen talon Anni wahwistaa tänä päiwänä kasteenliittoaan; pyhä toimitus puhdistaa mieltä; pitää kuulla miten he wastaawat, nähdä, missä he seisowat ja ostiko tyttöparka sitä kallista, kufikasta kaulawaatetta, josta pidettiin niin paljon puhetta. Uti on juhlatfi tuonut mustan silkkihameensa ylimäisestä laatikosta, jossa se on säilynyt wiime joulusta saakka lawendeliokkien ja rocmarinlehtien välissä; isä käwelee pitkässä, kotona tehdyssä farkataksissaan, juhllinen naama ahdistettu kahden suuren pösträun ja jähkän mustan kaulawaatteen wäliin; saappaat owat pitkät ja kääntävät anturan pään ylöspäin, jotta sekin wähdän saisi nähdä tämän maailman koreutta; jotekin suuri walkean pyyhkimen kolka riippuu takataskusta. Kirkotiellä astuu hän toinen käfi puolison kainalossa, toinen ripitettävän pojan kädessä. Nuorukainen näyttää sangen pahoillansa olewan kaidassa takissaan ja etenkin siitä syystä, että hattu ensikerka on päässä; se waihwaa. Hän on paitse sitä syömättä, niinkuin koko muukin perhe. Sinä päiwänä ei ole tawallista aterioida ennenkuin kirkosta palataan.

Poika pitää kädessä uuden wirsikirjansa, suureen liinaan kääritkynä; hänen walkeihin puumuli-hanskoihin owat he pistäneet kolme yhden killingin kappaletta; ne pitää hänen antaa uhrikki, kun haawinkantajat jumalanylweluksen aikana helisewine kalkkaloineen ja tömisten käwelewät penkkien välissä.

Sinä päiwänä, josta tässä puhutaan, oli yksitoista ripille laskettawana, kuusi poikaa ja wiisi tyttöä; se oli suuri joukko kyllä. Joka penkki kirkossa oli täynnänsä, wanha pappi puhui, kansa kuunteli suurella hartaudella, aurinko paistoi wähdäisten hiihyruutujen läwitse, ul-

tona lauloivat linnut ja kirkkotarhan aituksen takana twiettivät kuoripojat aikaansa pelaten niinkauan kuin saarna kesti.

Kun viimeinen wirsi oli laulettu alkoivat urut uutta nuottia ja rippilapset hynnä heidän wanhempansa läksivät penkeistään uhraamaan. Apulainen ja luttari seisoiwat kuorissa, joka kerta, kun joku pani lahjuksen, paperiin käärittynä, pöydälle heidän eteensä, kumarisivat he, jopottaen: „onneksi ja siunaukseksi.“ Pappi seijoi alttarin edessä sekä kansaan päin; hän luki ewankeliotirjasta eitä wirkkanut mitään; hän oli olewinansa niin tarkistuneena kirjansa lukemiseen, ettei mahtanut älytä, mitä panivat hänen eteensä. Toisinaan kerääntyikin näillä uhraamisilla niin wäähän, ettei maksanut waitwaa niihin katsoa.

Sukkela nuoranjupoja toi kerran stnetillä kiinnitetyn kirjeen papille. Kun paperi awattiin, oli siihen kirjoitettu suurilla puustaweilla: „Kuiitti siitä waatenuorasta, jonka teidän armollisuuden routwa osti minulta wiime kesänä, waan jonka hän unhotti maksaa.“

Kun kirkkoaika oli loppunut, mentiin kotiin päiwällistä syömään ja iltapuolella käweliwät isä, äiti sekä koko muu perhe kirkkotarhalle tahi läänitysmiehen puistoon tahi, jos ilma oli kaunis, johontuhun läheiseen herraskartanoon ulkopuolella kaupunkia. Rippilapsi meni edeltäpäin. Tämän hauskan huwituksen jälkeen käännettiin takaisin kotiin; siihen loppui rippipäiwä.

Pikkuisen kadun warrelle, joka torilta wei kirkolle, oli eräs perhe ästen palautunut tuommoisesta waelluksesta. Isä oli kauppias; sen toisti suuri kyltti ulkopuolella ja useita esineitä, jotka riippuivat kaitissa ikkunoissa nähtäwinä: pikkuisia kahwimyllyjä, lasten rumpuja ja kuitwaa kalaa, kaikki oitwällistä laatua; sokaan oli päiwän juhlallisuuden wuoksi pantu olutlasi wiheridone oksineen, wuohenkukkineen ja päästäisliljoineen.

Saliissa oli wirsikirja awattuna pöydällä; sen wieresä miehen uusi hattu, jolle hän warowaisesti oli lewittänyt pyyhkimensä. Puodista hajahti läheiseen saliin paahdettua kahwia ja kaitellaisia höhöteitä. Isäntä istui sohwasä äänetönnä, miettivänä. Ikkunan lähellä istui waimonsa, halwasti waatetettuna ja sangen waaleana; hänen tummat silmänsä katelivat, syräjän siirymättä, mieheen — waakaasti, hellästi, ne näyttiwät tutkivan niitä wakaamielisiä mietteitä, jotka kuywastiwät miehen kaswoissa.

Utkia awattiin owi; rippilapsi, pikä, waalea poika, astui sisään. Hän pani hattunsa pöydälle, lewitti pyyhkimen sen päälle ja istuutui sitte äidin eteen. Poika oli aiwan isänsä näköinen; näkhipäs hänessä tuota synkkää, wakaata katsantoakin; hän nähti painse sitä tällä hetkellä olewan ankarasti liikutettuna, jotta toin tuskin saattoi hillitä itseään.

„Näin kauas olemme siis ehtineet!“ wirkahti kauppias. „Olemme saaneet sinut ripille, pikku Jesper! Tästäälähin pitää sinun itse wastata teoistasi. — Tää on tärkeä päiwä elämässäsi.“

„Sen edestä olemme kyllä taistelleet“, kuiskutti emäntä hiljaa.
 Poika pyysi waiti.

„Miks'et vastaa, Jesper? miksi itket? Mikä sinua waitvaa?“
 kysyi äiti.

Poika oli edelleen waiti.

„Mikä sinua waitvaa?“ kertoi isä äänellä, joka oli tottunut
 noudattamiseen.

Poika pani päänsä äidin helmaan ja peitti kasvot käsiinsä.

„Olen niin murheellinen, niin murheellinen“, sanoi hän. „Tahdoin salata sitä teiltä, waan nyt en enää mahda. — Totuuden tähtyh tulla ilmi. — Lahtarin Jusfi on aina tehnyt minulle harmia. Mennä vuonna, kun wisikoimme kivoia Jaakon takanpiippua kohti, heitti hän ikkunan rikki ja wakuutti sitte minun sen tehneen. Samoin sanoivat muutkin, waan minä en sittedään ollut pahantekijä. Nyt rippiajaksi oli meidän kesken ollut paljon puhetta, kumpainenko saisi sen soman jäniskarvaisen hatun, joka seisoi hatuntekijän puodissa; se oli kaittien mieleen, sillä sen sisästä istuu neitsyt, suuri harso ympärillään ja kukkia kädessä. Kun sitte äiti sai sinut ostamaan sen, muutui asia aivan hulluksi. Hän sanoi: „Juutalaispojalle antawat he, mitä tahansa, mutta saakoon waan tuon hatun, neitsyt sisästä, isäl-tään; minulta saapi hän aika saunan.“ — Sen hän kyllä nyt jät-tää tekemättä. Juutalaispojaksi haukkuwat he kaitti minua, koska nenäni on kiperä. Namulla, astuessamme paikoillemme kirkossa, oli hän taas paha, waitka jaoin hänelle sekä muille kumppanille kaitti tuomiseni; kun minut pantiin hentä hlemmäksi seisomaan, wirtkoi hän:

„Ei! en tahdo wirtkaa, mitä hän sanoi; se on niin ilkeää.“
 „Mitä sanoi hän?“ kysyi isä. „Wirtka se — järkedeän!“

Poika kohotti päätään; hän otti äidin käden kateensa, ikäänkuin tahtoisi hän tehdä liiton emonsa kanssa, ennentuin wastasi:

„Hän sanoi äitini istuneen kehruuhuoneessa.“

Miehen kasvot wäänthiwät; ne osoittiwat hywää, elehtelewää surua. Hän katsoi edelleen alas eteensä; kesti wäähän aikaa, ennenkuin hän wirtkahti wirtkalleen, hiljaa:

„Wai niin! hän sanoi sen?“

„Niin ja sitte katsoiwat kaitti muut naurahtaen minuun, waan Anni sanoi häpeälliseksi puhua semmoisia tänä päitwänä. — Eikä se ole tottakaan!“ jatkoi poika ankarasti; „hän walehtelee sinusta. — Sinä olet oma, rakas äitini; olet opettanut minulle kaiten sen hywän, jonka tiedän, että sinä ole istunut kehruuhuoneessa.“

Äiti oli waiti; hän puresteli esiliinaansa; hänen rintansa kohoeli, wäwähähti mustan liiwin alla, ikäänkuin hän koettaisi salata kowaa itkua.

„Tule tänne luokseni, Jesper!“ wirtkoi isä, „niin kerron sinulle mitä tähän hetkeen saakka en koskaan ole laskenut suustani, — nyt huomaaan kyllä, ettei sitä enää woi salata. — Saah, poikarauffani,

se on totta, mitä hän sanoi: äitisi on istunut kehruhuoneessa kahdeksan vuotta; kuuntele nyt, miten se tapahtui ja rakasta häntä sitte palavammin kuin koskaan ennen. — Minä asuin ennen Fredericiassa, olin työskennellyt ja taistellut, jotta köyhästä rautasta kohosin varakkaaksi mieheksi; sitte tuli lankoni Hamburgista; hän lainasi rahojani ensin vähäisen, sitte enemmän; hän lainasi lainaamistaan, enkä luullut siitä syntyvän mitään vaaraa, ennenkuin eräänä päivänä sain kirjeen: hän oli kadonnut, paennut, jättäen puolison sekä lapset kurjimpaan köyhyyteen. — Onnettomuus seurasi toisen jälkeen; samana talvena menivät kumpaisetkin laivani haaksiriktoon, jotka purjehtivat Hollannille; olin tuhon äyräällä, olin mieletönnä — ei! niin en ollu! — ei yhtään veruketta! Tällä hetkellä tunnustaa sydämeni eikä juuni. Väärä kunniantunne kiusasi minua, turhuus, sinä! — tahdoin pelastaa minua millä keinoin tahansa — pakkahuoneeni oli korkeasta summasta wakuutettu; pistin tulta kartanoon — hymärättös? Se oli väärin, hävyttömästi tehty; semmoista rikosta ei woi antaa anteeksi. — Koko edellisessä elämäksäni en ollut tiennyt mistäkään väärästä teosta — wiisi minuuttia oli kylläksi pilaamaan kaikki. Luulin pelastawani itseni onnettomuudesta; siitä pitäin se wasta alkoitin. Sentähden waikeni laulu kielelleni, sentähden kumartui pääni maata kohden; kun kansa katsoi minuun, loin minä silmät alas; pahan työn merkki poltti otsaani. — Seuraavana päivänä wiettiin minut tutkintoon; minä kielsin sillä hetkellä; toisella olisin tunnustanut kaikki. Silloin awattiin ovi.”

„Jaah!” wirtkoi waalea äiti, astuen miehensä eteen ja pannen kätensä hänen päänsä päälle; äidin murhe oli nyt muuttunut hymyilyksi; niinkään nosti hän päätään, jatkaen:

„Silloin awattiin ovi ja minä tulin sisään; sentähden saan minä kertoa lopun. — Olin köyhä tyttö ja äitini eli turjasti; hän teki työtä wot ja päiwät, waan sai tustin keräämisellä leipää minulle ja puolihupsulle weljelleni, joka ei osannut tuntea eikä ajatella. Sen huomasi Aaron Zisak; eräänä iltana koputti hän owamme ja sanoi: „te olette tehneet työtä niin lauan kuin woimanne riittiwät, Ester Leipzig; nyt on parasta että lepäätte ja annatte minun pitää huolta muusta.” Siten otti isäsi meidät huostaansa, ravitsi ja waatetti meitä, holhosi wanhaa äitiäni, sulki hänen silmänsä kiinni ja kun weljenini oli kuollut, muutin hänen taloonsa, itäänkuin olisin ollut oma tyttärensä. Olet vielä lopen nuori täsittämään niitä hywiä tekoja, joita hän osoitti minulle sekä heimolleni, mutta sen kyllä hymärät, poikaseni, ettei semmoisia koskaan unhoteta. — Mitäpä sitte? Kun hän itse joutui pulaan, arwelin minä, että kentiesi mahtaisn toimittaa jotakuta hänen eduksi. Hänellä oli kunnan maine, hänellä olit sinä hynnä weliwainaasi; teidän tulewaisuuteenne ei saanut tarttua mitään tahraa; minullapas ei ollut mitään woittamista eikä kadottamista, tässä maailmasa. Ditin siis hänen syynsä päälleni, tulin

kehruhuoneeseen; aita kului liukkaasti, en ole katunut sitä yhtäkään kertaa. — Nyt tiedät kaiffi! — Ei, ei kaiffi!” jatkoi hän silmänräpäyksen kuluttua; hänen silmänsä timeltyvät; onnen hymyily ja riemun osoitukset kirkastuttivat hänen kasvojansa. — „Sinä päivänä, jolloin rangastusteni loppui, seisoi isäsi odottaen kehruhuoneen ulkopuolella; hän tarttui käteeni — tiedätkös mihin hän tui minut? — firktoon, poikaseni! hän vihitti meidät yhteen. Minä tulin hänen puolisojensa Jumalan ja ihmisten edessä.“

Tämän sanottuaan, notkistui hän polvilleen miehensä eteen, nöyränä, jalona onnessaan ja pani käteensä ristiin hänen polவில்ensa.

Aaron Jisafin filmät olivat kosteat; hän tarttui pojan käteen ja sopotti:

„Tänä iltana olet oppinut tuntemaan äitisi. Ennen olin aina yksinäni häntä rakastamassa. Eitö niin, tästälähin olemme katši?“

Loppu.

Sananlaskullisia lauseita.

Latinainen sananlasku.

Amicos res secundæ parant, adversæ probant. = Hyvä onni ystäviä tuottaa, paha ne karkoittaa.

Kreikalainen sananlasku.

Pitäköön jokainen huoneensa edustan lakaistuna, niin koko katu on puhdasna.

Kiinalainen sananlasku.

Sielulla ei ole mitään salaisuutta, joka ei teossa ja käytöksessä tule näkyviin.

Arapialainen sananlasku.

Alankomaalla kumpu luulee itseänsä vuoreksi.

Intialainen sananlasku.

Jokainen olkoon niinkuin santelipuu: hyvällä hajullansa se ympäröi sitä kirvestä, jolla se maahan hakataan.

Yleisiä totuuksia.

Taitamattomuutta on kolme: 1) ei mitään tietää; 2) ei tietää, mitä luullaan tietävän; 3) tietää, mitä ei tarvita tietää.

Ihmisellinen kunnia ei ole mitään, jos se ei perustau uskuntoon.

Pahojen puheiden levittäjä on joko kevytmielinen tahi paha ihminen.

Oikea säästäväisyys ihmistä ylentää, mutta ahneus alentaa.

Harmailla hivuksillansakaan ei itserakas ja ahnas vanhus saa kunnioitusta.

Uskotuiden asiain levittäjä on avonaisen kirjeen kaltainen.

Ihminen ei ole luotu ainoastaan elämään, vaan henkensä ja luontonsa lahjoja kehittämään.

Himojensa vallassa eläneen nuorukaisen kumppanit vanhana ovat katumus ja ikävyys.

Vääryys ja vastoinikäynti masentavat heikon sielun, mutta karkaisevat väkevän.

Kun moitit, tee se hyvántahtoisuudella: parempi laiminlyöty nuhde kuin lemmetöin sana.

Alhainen sielu sanoo: „naapurini tulot ovat aina runsaammat kuin minun ja hänen karjansa lihava.“ — Toisen onnen tähden elä halveksi omaasi.

Ymmärtämättömyys antaa arvon arvottomalle.

Kova kasvatus tukeuttaa, vaan ei paranna lapsen voimia.

Kasvatus ja opetus sekoitetaan useasti toisiinsa.

Niinkuin vanhat laulavat,
Niin nuoret nauravat.

Kaikuja Suomen Saloilta.

(R. P:ita.)

Suloinen Suomi.

Suloinen Suomi —

Mustikka muille;

Tuoksuva tuomi;

Mansikka meille:

Surustas soinnu,

Huolesi heitä;

Toivossa toinnu,

Murheesi peitä!

Rikastu aina

Lemmestä meidän;

Rakkaus paina

Rintoihin meidän;

Mieleesi liitä

Lempemme palo!

Siintääpi siitä

Vapaudes valo.

Suloinen Suomi —

Uhrimme siin' on;

Lempemme luomi —

Voimamme siin' on;

Ota se vastaan —

Taivahan laina!

Kuin äiti lastaan

Povehes paina!

Kohennu, kansa,

Suomemme neste;

Pois poista ansa,

Vapaudes este:

Pahuutta siirrä

Elosi teiltä,

Sydämees piirrä

Rakkautta meiltä!

Kuinkakin täällä
 Ehtiipi elois,
 Maanpiirin päällä
 Kääntyypi rientois:
 Suloinen Suomi!
 Sielumme sun on;
 Lempemme luomi!
 Henkemme sun on.

Varjoo vapauttais.

Suomalainen, sinä Pohjan mies,
 Väki Wäinölän!
 Vihollinen hän — kenpä ties —
 Maatamme väjyy hän:
 Suojele sä muistoja,
 Kaitse sä kotoais;
 Toimella palvele kansaas —
 Luota vaan luojaas!

Kansain Herra sinun johdatti
 Pohjan hongikkoon;
 Valkeuden vahdiks' asetti
 Suomemme saarikoon:
 Mielellä ja miekalla:
 Uskolla, innolla,
 Valvoen viljele maatais —
 Varjoo vapauttais!

Vihollinen kuni viskautuu,
 Rajaas ratsastaa;
 Veritöihin kun riivautuu,
 Maatamme anastaa:
 Silloinpa sä sieluhus,
 Sisimpään sisuhus,
 Uljuutta, miehuutta sä juo —
 Se voittoa tuo!

Myrskyn jyry kuni leimahtaa
 Tulta pilvihin;
 Sodan pauhu kun pamahtaa
 Leimuten silmihin:

Sä et etsi huovoa,
 Sodass' et suojoa;
 Vapaana elää on aulein,
 Kuollakin kaunein.

Suomi! sodat ovat, sitkeät,
 Kansaas kaataneet;
 Vainot ja tapot, tiheät,
 Urhoitas raataneet:

Vielä seisot suorana,
 Notkeena, nuorena;
 Terästä syömesi kantaa,
 Voimia antaa.

Vaikka olet köyhä, pienikin
 Sill' ei väliä;
 David Goljatin kaasikin —
 Siin' oli älyä:
 Korkeatkin kaatuvat,
 Matalat maatuvat,
 Taivahan Herra kun tahtoo —
 Hyväksi katsoo.

Maailman kurjat ne astukoot
 Pimeen peittoihin;
 Kumartajat ne kulkekoot
 Orjien oloihin:
 Vaarat sekä vahingot,
 Kuolo ja ahdingot,
 Olkohon osas: ei orjuus
 Viimeinen korjuus.

Ennenkun orjuuden kahlehet
 Sinuun suortukoot,
 Maa ja taivas ja alkehet
 Muruiksi murtukoot:
 Toimesi ja voittosi,
 Riemusi, soittosi,
 Kajatkoot avaruuden humuun —
 Sammukoot sumuun!

318. II. 44.

Printed and sold by J. G. Smith,

318. II. 44

Hinta: 1 markka 60 penniä.

Viip. kirj. seura.

